

SZAKDOLGOZAT

**Horváth-Szerencsés
Panna**

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Gyógypedagógus alapképzési szak

Tanulmányok és házikedvencek kapcsolatának vizsgálata

Belső konzulens: Dr. Molnár Marcell
egyetemi docens

Belső konzulens

intézete/tanszéke: MATE Állattenyésztési
Tudományok Intézet

Külső konzulens: -

Készítette: Horváth-Szerencsés Panna

2024

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	4
II. Problémafelvetés	5
III. Szakirodalmi áttekintés	7
III. 1. Kialakulás	7
III. 2. Problémák és megoldások	8
III. 3. Fogalmak	10
III. 4. Milyen állat lehet alkalmas állatasszisztált foglalkozásra?	13
III. 5. Vizsgálatok	14
III. 6. Milyen területeken fejt ki hatását az állatasszisztált oktatás?.....	18
IV. Kutatás empirikus adatelemzése	23
IV. 1. Anyag	23
IV. 2. Módszer	23
IV. 3. Eredmények.....	24
IV. 3. a. A kérdőív első szakasza	24
IV. 3. b. A kérdőív második szakasza.....	27
IV. 3. c. A kérdőív harmadik szakasza	28
IV. 3. d. A kérdőív negyedik szakasza.....	31
IV. 4. Nemek szerinti eredmények áttekintése	33
IV. 4. a. A női nem válaszai.....	33
IV. 4. b. A férfi nem válaszai.....	35
IV. 5. Iskolatípusonként beérkező válaszok elemzése	37
IV. 5. a. Többségi iskolából származó válaszok.....	37
IV. 5. b. Az integráló iskolából származó válaszok.....	42
IV. 5. c. Az EGYMI-ből származó válaszok	48
IV. 6. Közigazgatási egység szerinti elemzés.....	52
IV. 7. Összes válasz tekintetében beérkezett javaslattételek	59
V. Összefoglalás.....	60
VI. Irodalomjegyzék.....	63
VII. Mellékletek	70
1. sz. melléklet: Online kérdőív és válaszai.....	70
2. sz. melléklet: Ábrák, grafikonok	77
3. sz. melléklet: Táblázatok	77

I. Bevezetés

„Egy állat barátsága az egészség szigete az örület világában.

Legyen kutya, macska, madár, hal vagy teknős,

egy állat mindig hűséges és őszinte barát marad,

akivel nem kell versenyezni, akár jót, akár rosszat hoz az élet”

(Boris M. Levinson)

Az életünk számos különböző területein találkozhatunk az állatokkal. Alan M. Beck (2010) szerint hatást gyakorolnak az egészségünkre, ezzel Erika Friedmann (2000) is egyetért, ezekből kifolyólag vannak jelen például az egészségügyben. Ezen kutatók eredményeinek tovább gondolásával Nagasawa (2009) is foglalkozott ezzel a témával, a mentális egészség vonatkozásában, míg a fizikai egészségre mért hatás vizsgálatával több kutató is foglalkozott, melyek a későbbiekben kifejtésre kerülnek. Serpell (2017) a házikedvencekkel való kapcsolatok pszichológiai oldaláról végzett kutatásokat, hasonlóan Aubrey H. Fine-hoz, aki az állatterápia egyik neves képviselője (Fine, 2006). A szerzők számos állításaikkal egyetértek, hiszen őket számos más kutató is igazolja, többek között például Souter – Miller (2007) is alátámasztja a rehabilitációs terápiában elért állatok eredményességét. Melson (2013) az állatok szociális kapcsolatokra mért eredményeiket, valamint a gyermekek fejlődésében játszó pozitív hatásokat erősítette meg. Egy pedagógus általános nehézségei közé tartozik a tanulók motiváció hiánya, érdeklődésük felkeltésének nehézsége. Kiváló gyógy mód lehet ezekre, ha bevonjuk az állatokat is a tantermi munka folyamataiba. Az állatasszisztált pedagógia lehetőségeinek vizsgálata azért fontos számomra, mert a jövőben szeretném elvégezni az állatasszisztált pedagógiai fejlesztő képzést. Fontosnak tartom, hogy az állatasszisztált foglalkozást, mint alternatív pedagógiai lehetőséget beemeljük a szakmába. Ennek köszönhetően feltehetőleg összeségében az oktatás színvonalának emelkedése következhetne be, melynek alátámasztására a feldolgozott szakirodalmak szolgálnak.

Kutatásom középpontjában álló célkitűzések az aktuálisan felmerülő problémafelvetésekkel hasonlóságot mutatnak majd a következőkben, hiszem arra kívántam helyezni a fókuszot hogy ismertessem az állattartással járó jótékony hatásokat és ezeket kiaknázva beépíthessük az állatokkal való oktatást a mindennapi életbe, ismertetve ezzel az AAP (Animal Assisted Pedagogy, azaz állattal asszisztált pedagógia) -t. Ettől azt várom, hogy

a szakirodalmi feldolgozás és a tanulók és szülők által kitöltött saját készítésű kérdőív-elemzés által mutatott eredmények szoros kapcsolatot mutatnak ki, ezzel igazolva következő hipotéziseimet:

-a háziállatok birtoklása és a tanuláshoz fűződő kapcsolat pozitív kapcsolatban állnak egymással

-az állatokkal való oktatási folyamat támogatása jótékony (kognitív, biológiai, szociális és affektív) hatásokat indukálnak a tanulóknak, melynek alátámasztására egy külön fejezet is szolgál

-azok a tanulók, akiknek háziállatuk van eredményesebbek tanulmányaik tekintetében (itt hangsúlyoznám, hogy nem tudom és nem is áll szándékomban kizárni egyéb hatásokat melyek szintén befolyásolhatják ezen eredményeket)

Dolgozatom célja tehát, hogy átfogó képet kapjak az állatasszisztált pedagógiát illetően, felvezetve ennek fontosságát, a benne hordozott lehetőségek szemléltetésével. Végezetül a kérdőív-ből fakadó válaszok elemzése segítségével egyfajta közvéleménykutatás is hozzásegít a társadalmi megítélés megismeréséhez. Ebből kifolyólag pontosabb képet kaphatok az állatasszisztált pedagógia jelenlegi helyzetéről.

II. Problémafelvetés

Égető szükség van a jelenlegi oktatási rendszer megreformálására, ezt képviseli Salman Khan, aki az online oktatásban látja a jövőt (Nádori és Prievara, 2018), de Diane Ravitch például az állami szerepvállalás módosításának szükségességét vallja (Ravitch, 2010). Egyezik véleményem továbbá Arne Duncannal, aki a tanárok minőségének javítására, az oktatási szabványok kialakítására és más hasonló reformintézkedésekre összpontosít (Duncan, 2019). Végezetül pedig meg kell még említeni Andreas Schleichert, aki az oktatási rendszerek nemzetközi összehasonlításával foglalkozik (Schleicher, 2012). A felsorolt személyek különböző megközelítésekkel, de egyöntetűen a változás szükségességét képviselik, ehhez pedig szükséges új módszerek alkalmazása. Ennek kiváló példája lehet az állatasszisztált foglalkozás, melynek nem csak a hétköznapi életben van jelentősége, hanem a pedagógiai munka során is számos előnyt hordoz magában. Ezt a gondolatot képviseli Fine (2006) a Cal State Polytechnic University, Pomona egyetem pszichológia professzora és az állatasszisztált terápia egyik kutatója. Hasonlóképpen Megan McClelland (McClelland és Cameron, 2011), Nancy Gee (Gee és Mueller, 2019), Risë VanFleet (VanFleet és mtsai, 2010) és számos neves a szakmában jártas szakember is hasonló nézeteket vall. A vizsgálatokat végző kutatók más-más

megközelítésből elemzik az állatok tanulókra mért hatását, nem csak a tanteremben, de magánéletben játszott szerepeikkel kapcsolatosan is egyaránt. Konklúziójuk egyöntetűen az állatok tanulókra mért eredményességét támasztják alá.

A témában fokozatosan bővülést mutató tanulmányok hasonló problémafelvetést szemléltetnek: az állatasszisztált oktatás hatékonysága, a házikedvencek bevonásának pszichológiai aspektusai, valamint a tanulmányok és kutatások módszertani kihívásainak aspektusából.

Az ember-állat interakciók pedagógiai szempontból egyre nagyobb teret hódítanak, azonban a hatékonyság szempontjából még mindig sok kérdés és bizonytalanság merül fel, melyek egyöntetűen megjelennek a szakirodalomban. Gee és Mueller (2019) is például azzal foglalkozott, hogyan mérhetjük meg az állatok jelenlétének valós hatását a tanulásra? O'Haire (2013) azt vizsgálta, hogy milyen körülmények között és milyen típusú tananyag esetén lehet a házikedvencek bevonása a leghatékonyabb?

A házikedvencek bevonása az oktatási folyamatokba pszichológiai szempontból is komplex kérdéseket vet fel. Pontosan hogyan befolyásolja az állatok jelenléte a tanulók motivációját és szorongását? Milyen hatással van a házikedvencekkel való interakció az érzelmi intelligenciára és a szociális készségekre?

A neveléstudományok területére vonatkozó vizsgálatok mind hazai és nemzetközi viszonylatban rámutattak az állat és ember közötti kapcsolat minőségének felmérésére. Az erre vonatkozó kutatásoknak számos módszertani kihívással kell szembenézniük. Hogyan standardizálhatók a különböző tanulmányok, figyelembe véve az állatok sokféleségét és a körülmények változatosságát? Milyen eszközökkel lehet megbízhatóan mérni az állatok jelenlétének hatását a tanulási eredményekre?

Magyarországon még csekély számban születtek olyan kutatások, mérések, amelyek az állatok pedagógiai tevékenységekbe való bevonását tanulmányozzák. Ennek oka pedig nem más, mint hogy a hatás bizonyításának, mérhetőségének megerősítése megnehezíti a vizsgálatokat (Molnár és mtsai, 2018). Többek között ez az egyik oka annak, hogy még mindig gyerekcipőben jár az állatasszisztált foglalkozások gyakorlatban való elterjedése. A problémafelvetések és kihívások megértése segíthet azoknak, akik az állatok bevonását tervezik az oktatási folyamatokba, és hozzájárulhat a jövőbeli kutatások irányának és prioritásainak meghatározásához.

III. Szakirodalmi áttekintés

III. 1. Kialakulás

Az ember-állat kapcsolat szorosságát támasztja alá már a paleolit korból (tizenkettőezer évvel ez előttről) származó ásatási lelet is, ahol közös sírban helyezték el az ember és a kutya tetemét (Topál és Hernádi, 2011). Szintén időszámításunk előtti Görögországi hiedelmek szerint vakokat gyógyítottak a szent kutyákkal (Bohuniczky-Dömény, 2011).

A későbbiekben kezdett elterjedni a hasznot húzó kutya fogalma, majd a XI. században megjelent az állatterápia a sérült emberek gazdaságba történő bevonásával. Ezt követően a városiasodás folyamatában kevés ember tudta megengedni magának az állattartást, így vált a gazdaságot jelképező privilégiummá. Az urbanizáció következtében kialakult középosztályra igen jellemzővé vált a házi kedvencek tartása, nagyjából ettől kezdve tekintették az állatokat társként (Topál és Hernádi, 2011). Kötődésük már nem csak falkaösztöneikre vezethetőek vissza, hanem a szabálykövetés tulajdonságának kialakulására is. Kommunikációs képességük tekintetében hormonális és pszichológiai összhangról beszélünk a gazda és kedvence között, ennek köszönhetően az éppen aktuális érzelmi állapot is átruházható egyikről a másikra.

Az ezzel kapcsolatos felvilágosodásnak hála kezdtek el a XVIII. századtól a mentális betegeknél is alkalmazni az állatokkal történő foglalkozásokat, elsősorban a nyugtató erejüket felhasználva. A segítő állatok kronológiája az első világháborúig nyúlik vissza, a St. Elizabeth Kórházban kezdtek alkalmazni mentálhigiénés ellátás keretében. A későbbiekben Dr. Boris Levinson (1969) véletlenül fedezte fel, hogy páciense könnyebben teremtett kapcsolatot, majd kezdett el megnyílni kutyájának. Hozzákezdett a módszer kidolgozásához és egyre több szakirodalom jelent meg ezzel kapcsolatosan (Beck 2010, Anderson és mtsai 2007, Shapiro és DeMello 2010 In: Babos 2014, 2, Bánszky és mtsai 2012). Az ő nevéhez fűződik a 60-as években meginduló állatorientált gyermek-pszicho-terápia kialakulásának kezdete.

A háziállattartás növekvő tendenciáját törte meg a gazdasági világválság, melynek következtében drasztikus számban zárták be kapuikat a kereskedések. Ez a tendencia nagyjából az 1970-es évektől kezdett visszaszorulni, mivel egyre nagyobb népszerűségnek örvendett az ember-állat kapcsolatok vizsgálata több országban is lásd.: USA és Németország mellett, Ausztria és Franciaország is. Számos az állatokkal való foglalkozások népszerűsítését célul kitűző egyesület alakult, melyek különböző projekteket támogattak.

Már 1980-ban megjelent az állatokról, mint társakról való gondolkozás, mely felváltotta az addig megszokott attitűdöt és az új uralkodó nézet szerint az állatokat már családtagként

tekintették. Az állattartás és az állatokkal való közös munka egyre nagyobb népszerűségnek örvendett, így merült fel, hogy szükség van egy jól megalapozott, átfogó és szisztematikus irányelvekből álló megalapozásra, hasonlóan, mint az 1996-ban az Egyesült Államok esetében megjelenő Standard of Practice for Animal-assisted Activities and Therapy, melyet a Delta Society publikált (Vernooij és Schneider, 2013).

Korunk sajátosságát tekintve egyre több a speciális figyelmet igénylő tanuló. Iskolarendszerünkben fakadóan a gyermekek szinte a teljes napot az iskolában töltik, ahol maximális teljesítményt és a magatartási szabályok betartását várják el tőlük a nap teljes intervallumában. Ezek hatására idegrendszerük kimerül és az ingerdús, felgyorsult életünk következtében kapacitásuk túltelítődik. Nem képesek feldolgozni a stresszt (itt megjegyezném, hogy ez relatív, hisz pont az előbb említett okokból kifolyólag olyan események is kibillentheti őket egyensúlyukból, amik alap esetben nem okoznának problémát). A természetes szükségletek háttérbe kerülésének következménye a fáradtság, a tompaság, a kevesebb szabadidőből kiindulva a regeneráció elmarad ezzel elindítva egy *circulus vitiosus* (ördögi kör) -t. Érzelmek megélésében és a mindennapi kerékvágásból való kiútként funkcionálhat az állat, mint sajátos motivációs erővel bíró lény. Az élménypedagógiához hasonlóan az állatasszisztált tanórákon is létre tudna jönni a játékos tudáselsajátítás és a szociális ismeretek mellett az érzelmi nevelés fejlesztése is (Jánosi és Molnár, 2015).

Láthatjuk tehát, hogy az állatok mindig is jelen voltak az életünk számos területén és a bennük hordozott lehetőségek tárháza pedig végtelen, így csak idő kérdése, hogy mikor kerül kidolgozásra egy olyan módszer, mely minden szempontból alkalmassá teszi az állattársak bevonását a pedagógia világába.

III. 2. Problémák és megoldások

Több szakirodalom is hasonló problémafelvetésekkel él, melynek értelmében a főbb irányokra térnek ki. Hatásmechanizmusok tekintetében a triadikus kapcsolatokkal (mely alatt a kliens, a segítő állat és szakember viszonyrendszerét értjük) kell foglalkozni. Ezen viszony monitorozásával érhetünk el tényleges bizonyítékokat az eredményesség tekintetében, mely jelenleg minden területen hiányosságokat mutat. A kvantitatív paraméterek nélkülözése megnehezíti az átfogó, alátámasztható interakció leírását. Erre megoldást nyújthat a kettős vakpróba adaptálása, melynek lényege, hogy a folyamat széleskörűen, folyamatában, lépésről lépésre argumentált.

Ugyanakkor a koherens álláspont hiányosságainak égető szükséglete továbbra is fennáll. Reménysugárként a SCAS (Society for Companion Animal Studies) tervezi egy „Animal-Assisted Interventions Approved Provider” program kidolgozását, mely egy szakmai konszenzusra alapozó protokollt jelentene. Ennek érdekében szükségesek az interdiszciplináris kutatási eredmények, melyek hiteles forrásai lehetnek az eredményesség alátámasztásának. Ebből kifolyólag érdemes lehet egy nemzetközi összefogás keretein belül orvosolni a fennálló problémákat, hiszen az igény kétségkívül mindenhol jelen van. Abban az esetben, ha sikerülne tudományos bizonyítékokon alapuló kutatási eredményeket felmutatni, sikeresen jöhetne létre egy tendencia az állatasszisztált terápiák sikerességének biztosítása érdekében. A módszer, az eszközök, a környezet, a terapeuta, az állat és a fejlesztés alanya szempontjából is fontos meghatározni a szükségleteket, kritériumokat és szabályrendszereket, ám ha ezeket sikeresen hidalják át egy új, rendkívül virágzó terület kerülhet kibontakozásra.

Kehl-Brand (2012) a pedagógiába bevont állatokkal kapcsolatos viszony vonatkozásában három tipikus beállítódást ír le: barátkozó, idegenkedő, pánikoló. Ebből az a fontos kérdés került előtérbe, hogy hogyan lehetne a passzív vagy épp félelmet mutató gyermekeket is integrálni az állatasszisztált pedagógiába. Ha olyan ideális pedagógus-gyermek viszonytal párosul az állatasszisztált pedagógia/terápia, amelynek során a kapcsolat alapja az elfogadó, bensőséges bizalom, akkor biztosak lehetünk munkánk sikerében (Atkinson-Hilgard, 2005). Azonban mindenképp meg kell vizsgálni, hogy milyen feltételek között a legeredményesebb a terápia vagy, hogy különböző állatok milyen hatást váltanak ki ugyanazon eseteknél, illetve, hogy ugyanaz az állat, de különböző anamnézissel rendelkező páciensnél milyen eredményeket indukál.

Általánosságban gyakran felmerülő kérdés, hogy nem terelődik-e el könnyebben a gyermekek figyelme, így ebből kifolyólag nem ideálisabb-e, ha csak jelen van az állat a tanóra folyamán és annak nem aktív résztvevője vagy egyáltalán nincs is jelen? Itt említeném meg, hogy „Az állatokhoz való vonzódás egy velünk született tulajdonság, s ez különösen igaz a gyermekekre, akik nagyon erősen tudnak kötődni az állatokhoz.”, illetve azt is, hogy „Az állatok társaságában köztudottan nyugodtabbá válik az ember, felszabadultabb, nyitottabb. Az általános érzelmi jóllét pozitív irányba változik, játékosabbak, oldottabbak vagyunk, és kötetlenebbül viselkedünk az állatok jelenlétében” (Gyöngyösi és Iváncsik, 2015). A nehezített koncentráció bármikor és bárkinél fennállhat, azonban ez nem mutat szignifikáns kapcsolatot az állat jelenlétével.

III. 3. Fogalmak

Abban az esetben, ha valaki ezen területen vizsgálódik három nélkülözhetetlen fogalommal kell tisztában lennie (Hart, 2010):

AAA = Animal Assisted Activity, ahol a foglalkozás eltér a hagyományosan megszokottaktól, hiszen „nem jelölnék ki általános célokat, a fejlődést nem követik nyomon, s a program általában spontán módon alakul”.

AAT = Animal Assisted Therapy „ezzel szemben meghatározott terápiás cél elérése érdekében szervezett fejlesztő/terápiás foglalkozás állat közreműködésével. A cél általában a páciensek fizikai, érzelmi, szociális és kognitív funkcióinak javítása”.

AAE = Animal Assisted Education, ahol az állat alanya, segítője, „eszköze”, motiválója a foglalkozásoknak, nem pedig tárgya. Célja az életminőségre gyakorolt hatás befolyása, ez főleg az idősebb korosztály tekintetében aktuális.

Táblázatos formában szemléltetve ez a következőképpen alakul:

1. táblázat AAA, AAT, AAE összehasonlítása

AAA	AAT	AAE
a résztvevőknél a zárkózottság, elszigetelődés és izoláltság csökkentése	a megelőzés, gyógyítás, képességfejlesztés, nevelés, valamint az életminőség javítása	oktatás, nevelés, fejlesztés a hagyományos módszereken túl, új irányzattal
pozitív kapcsolat kialakítása az állat és a foglalkozásokon résztvevők között	pszichés funkciók, érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, gondolkodás fejlesztése	új ismeretek/ gyakorlás könnyebb, gyorsabb elsajátítása
a feladatokban való részvétel igényének erősítése az állat részvételével	motoros funkciók fejlesztése: nagy mozgások, finommozgások koordinációja, helytelen mozgások korrekciója, adekvát mozgások kialakítása, tartási hibák csökkentése, egyensúlyérzék, ütem- ritmusérzék fejlesztése	motiváció felkeltése, játékos ismeretelsajátítás, élményalapú oktatás

kapcsolatteremtés képességének fejlesztése, szociális képességek fejlesztése	az érzelmi, akarati élet, a viselkedés, a magatartás, a cselekvés pozitív irányú befolyásolása	kognitív, szociális, emocionális, pszichés területek együttes fejlesztése
érzelmi beleérzőképesség fejlesztése (figyelje mások érzelmeinek változásait), empátiás képesség fejlesztése	önállóságra való nevelés	komplex fejlődés ismeretelsajátítással párhuzamosan
a foglalkozások alatt a tevékenységek és érzelmek szóbeli kifejezése, kommunikációs képesség fejlesztése	célcsoport életkorának megfelelő fegyelem, kitartás, céltudatosság, felelősségérzet, a kötelességtudat kialakítása	AAA és AAT területeinek fejlesztése itt is megjelenik a tananyag megismerésén túl
az állat jelenlétében fellépő vagy más okokra visszavezethető stressz csökkentése	pszichés háttérből fakadó problémák csökkentése, jóllét megteremtése	hátráltató tényezők leküzdése, mely az élet minden területén megjelenő akadályokon való felülkerekedést eredményezi

Ezt követően a triadikus kapcsolatok alatt a kliens, a segítő állat és szakember viszonyrendszerét értjük, mely hármasság kapcsolat hatásmechanizmusa maga az AAA, AAT vagy AAE folyamán. Ezt a viszonyt különböző aspektusból már többen is tanulmányozták, a legelterjedtebb az alany vagy a foglalkozást vezető szemszögéből végzett leírás, azonban már számos tanulmány szól az állatok analizálásáról is különböző foglalkozások során.

Érdeemes megismerni a biofília hipotézist, mely Wilson (1984) nevéhez fűződik. Az elmélet szerint az ember-állat különleges kapcsolata evolúciós eredetű, hiszen az állatok fejlettebb érzékeire hagyatkozva élte túl az ember a vadonban. Ebből kifolyólag lehetséges, hogy egy nyugodt állat látványa számunkra is megnyugvást okoz, hiszen nincs aktuális veszélyforrás.

Az állatok fizikai, érzelmi és szociális hatással vannak az emberre. Ez a későbbiekben részletezésre kerül, azonban most csak párat említenék meg. A fizikai hatások közé tartozik a vérnyomás, a szívfrekvencia, a stressz és a fájdalomérzet csökkenése (Klimke, 2003). Baun és munkatársai (1984) bebizonyították, hogy az állat simogatása közben a légzésszám is normalizálható (Babos, 2013). Érzelmi hatás a szorongás csökkenése, a spontán

érzelemkifejezés és az ellazultabb állapot (Wells, 2009). A pszichés jóllét állapotához fontos a feltétel nélküli szeretet és elfogadás és ezt képesek az állatok nyújtani. Szociális hatás a magányérzet csökkentése, nyitottabbá válik az egyén, nő a biztonságérzet és a kompetenciaérzés – az állatok szociális katalizátorok (Klimke, 2003). Jelen esetben ez egy lényeges fogalom, hiszen ennek köszönhetően megkönnyítik a kapcsolatteremtést. Ez alapján és a biofília elmélet szerint a „kutyákkal való kapcsolat a társas támogatottság szempontjából hasonló szerepet tölt be, mint az interperszonális kapcsolatok. Így egy kutya jelenléte nemcsak a szociális interakciók számát növeli, hanem többek között a komfortérzetet is.” A kötődéselméleti perspektíva szerint a tudatos és tudattalan mentális reprezentáció tárolódik. „Az elmélet alapján a társállattal való kötődési kapcsolat is megváltoztathatja, pozitív irányba mozdíthatja az egyén belső munkamodelljét, így többek közt az érzelmi szabályozását, a stresszel való megküzdését és nem utolsósorban a másokkal való viselkedését is.” (Kaczur és Takács, 2015).

Ennek eszköze a szociális kommunikáció, mely egyfajta kölcsönhatás ember és állat között, ennek alapja a nonverbális kommunikáció, melynek alapjai az érzelmi kommunikáción nyugszanak. Ebből adódik, hogy ezek a tényezők szorosan összefüggnek. A szociális kölcsönhatás sem elhanyagolható tényező, ide tartozik maga a kötődés is. Elsődleges kötődés alatt az anya-gyermek kapcsolatokat értjük, ehhez hasonlít leginkább az ember-állat között kialakuló kötődés is. Ezt követően a motiváció fontosságát is meg kell említeni, hiszen ez is szignifikáns kapcsolatot mutat a már említésre került szociális kommunikációval (Bán és Nagy, 2015).

A drive, mint fogalom, a viselkedés motorját képezi, ez készlet a cselekvések elvégzésére. Az érzelmek szintén beletartoznak ezen kategóriába, hiszen egyfajta belső készletéről beszélünk komplex módon, ide sorolható még a szociális szükséglet és a teljesítménymotiváció is (Bán és Nagy, 2015).

Célcsoportom körét elsősorban a tanulásban akadályozott tanulók teszik ki, azonban fontos kiemelni, hogy az állatok oktatásba történő bevonása minden diák számára előnyös lehet. A tanulási problémák köre igen összetett, hagyományos értelemben megkülönböztetünk tanulási akadályozottságot, tanulási zavart és tanulási nehézséget. Utóbbiról érdemes tudni, hogy csupán egy átmeneti állapotról beszélünk, ez esetben tanulási probléma áll fent, mely eredménytelenséget okoz. A tanulási zavar mindig egy adott képességterületet érint (mely befolyásolhatja a többi területet is), ilyen például az olvasás, írás vagy akár a matematikai gondolkodás, ezeket „disz”-es kórképeknek nevezzük, lásd: diszlexia, diszgráfia, diszkalkúlia.

Ez az állapot már tartósan fennáll, viszont fontos kiemelni, hogy intelligencia szinttől független, míg a tanulási akadályozottság több területet érint, súlyos és tartós probléma. Az enyhe értelmi fogyatékosok tekintetében mindenképp idegrendszeri funkciózavarról beszélhetünk és a kognitív terület érintettsége miatt ez más területekre is kihatással lesz, IQ-juk 50-69 közé esik (Mesterházi és Szekeres, 2023).

Azonban fontos, hogy ezek a gyerekek is ugyan úgy megélik a különböző élethelyzeteket, csak az ép társaikhoz mérten különbözően. Tudhatjuk, hogy a gyermekek időfeldolgozása eltér a felnőttekétől, ezért is van az, hogy a gyászt is eltérően élik meg. Ezzel a kérdéssel és ennek szakaszaival Kübler-Ross (1988) foglalkozik. Elmélete szerint a gyász szakaszai az alábbiak: elutasítás, düh, alkudozás, depresszió, végül belenyugvás. „Ha a gyász szóba kerül, az ember elsősorban a közeli hozzátartozók, családtagok elvesztésére gondol. Azonban egy állattárssal is kerülhet olyan szoros érzelmi kapcsolatba, hogy elvesztése valódi gyászt okoz (Becker és Morton, 2002).” Ebből következik, a gyermekkorban átélt traumákon való átsegítés fontossága, mely nem korlátozódhat le arra, mely a felnőttek számára traumának számít, mindig a gyermek szemszögéből kell vizsgálandni és egy olyan házikedvenc elvesztése, mellyel bensőséges kapcsolat alakult ki igenis gyászfolyamathoz vezethet (Kulcsár és Szalai, 2015).

III. 4. Milyen állat lehet alkalmas állatasszisztált foglalkozásra?

Régóta fentálló igény van egy átfogó konszenzusos ellátási algoritmus, úgynevezett keret-jogszabály megalkotására. Erre 2017-ben felhívta az ombudsman is a figyelmet, azonban előrelépés azóta sem történt. BNO kódok alapján történő indikációk megfogalmazásának igénye, mely oda-vissza működhetne, ezzel segítve, hogy konkrét esetekben melyik faj vagy fordítva, egy-egy faj milyen kódoknál fejtheti ki legideálisabban eredményességét.

Bizonyos tekintetben szubjektív, milyen állatot tekintünk terápiás szempontból megfelelőnek (Jánosi és Molnár, 2015).

Az már ismerős lehet, „hogy a kutyák képesek megérezni gazdájuk hangulatát, felismerni érzelmeiket. Intenzívebben reagálnak a vidám és mérges emberi arckifejezésekre, mint a semlegesre. Gazdájuk mosolygó és semleges arckifejezését ábrázoló fényképei között is különbséget tudnak tenni (Szánthó, 2013). „A rendőr kutyák és vakvezető kutyák világa számos más állattal kibővült: külföldön a delfinek, hazánkban a lovak, kutyák, macskák, madarak, nyulak, illetve gyakorlatilag minden simogatható, ölbe vehető, nyugtató hatású kisállat teret

kapott (Sátori, 2006)”. Egy élménypedagógiai foglalkozásba nem csak kutyát, lovat, nyulat (domesztikálódott fajok), de akár héját is be lehet vonni. Különböző tanulmányokban dolgoztak már együtt lámákkal, teknősökkel, aranyhörcsögökkel is. (Marcali és Molnár, 2015, valamint Jánosi és Molnár, 2015). A lehetőségek tárháza szinte végtelen, mindehhez csak egy kidolgozott, multidiszciplináris szempontrendszernek megfelelő szabályzásra van szükség.

III. 5. Vizsgálatok

Számos tanulmány olvasható már, mint magyar, mint pedig külföldi országok vonatkozásában. A kísérletek nagy átlaga egyértelmű sikereket könyvelhet el magának, érdekes vizsgálatokat végeztek különböző állatfaj, illetve célcsoport vonatkozásában egyaránt, ezekből említenek meg párat.

Inderdiszciplináris team munka keretein belül létrehozták a pilotprogramot, mely során azt vizsgálták, hogy a „viselkedésbeli változások az intervenció kontextusán kívül is fennmaradnak-e (Kruger és Serpell, 2006)?” Erre reflektálva a törökbálinti kutatás hónapok elteltével is bizonyította az állatterápia hosszú távú helytállását. Ilyen hatásmechanizmusokat vázol fel az „Aubrey H. Fine által szerkesztett, 2006-ban kiadott Handbook on Animal-Assisted Therapy” kötet is.

A terápiára gyakorolt hatásait illetően meg kell említeni, hogy Kruger és Serpell (2006) szerint szoros értelemben véve az állatok pozíciójukat tekintve lehetnek kötődési figurák (melyek hosszútávon játszanak szerepet), illetve átmeneti tárgyak is, melyek a fejlesztések során praktikusabbnak bizonyulnak. Az állatok melletti érvként szolgál továbbá, hogy reakciójuk nem késleltetett, így azonnali reakciót kaphat az egyén. Ez a szerepelmélet hasonlóan a szociális-kognitív elmélet tekintetében játszik fontos szerepet.

Ennek függvényében a RAP-RAT (rabbit-assisted pedagogy and therapy) 2013-ban Törökbálinton vette kezdetét. A kísérlet a munkamemória irányába orientálódott, ezen belül is az akusztikus és vizuális memóriát fejlesztő játékos feladatok segítségével állítottak fel standardizált mérőeszközöket (pl.: WISC IV. intelligenciateszt, kvalitatív módszerek). Három kontrollcsoport közül eredményesebbnek bizonyult az, akik az állatok közelében voltak. Második kutatásuk során arra keresték a választ, hogy ha heti több alkalommal kerül kontaktusba a nyulakkal az egyén, akkor javuló életminőségről számolhat-e be? (Takács és Szalai, 2017)

„A 2009-ben alakult Pata és Mancs Terápiás és Oktatási Egyesület kiterjedt állatasszisztált tevékenységet folytat, amelynek főbb elemei: vizsgázott terápiás kutyákkal vesz részt gyermekek és felnőttek ellátásban; szakmai-módszertani továbbképzésekkel segíti a szakembereket, szülőket; terápiás kutyák és felvezetők képzését és vizsgáztatását végzi; terápiás kutyás interaktív foglalkozásokat, bemutatókat tart a hatályos jogszabályoknak megfelelően.” Ezek eredményeinek alátámasztása érdekében végzett szakpszichológus kérdőíves vizsgálatokat, valamint a hatékonyságvizsgálatok során felmerülő számos hiányosságokra történő rávilágítást követően a tudományos érvekkel való alátámasztás szükségességére is felhívták a figyelmet. Tankáné Váradi Beáta logopédiai fejlesztések során alkalmazott kutyás foglalkozásokat, melyről szintén pozitív eredményekről számolt be. Borsi Andrea, Parrag Blanka és Szakács Nóra pedig a személyiségfejlődésre mért hatás tekintetében végeztek felméréseket. Csorbáné Szigetvári Melinda és Szolnoki Krisztina a dadogásterápia módszertanát dolgozták ki kutyával asszisztált foglalkozás keretein belül igen komplexen bemutatva azt. Faragó Csilla: Autizmuspektrum-zavarral élő óvodások kutyás terápiás megsegítése című műve saját tapasztalatokat mutat be. József Gabriella, valamint Szántó István különböző területeken vizsgáloztak, melyek ismerete és alkalmazása még szintúgy kevésbe van jelen napjainkban. Az idősek otthonába, valamint az onkológiai osztályon kifejtett hatások ismeretibe kalauzolják el az olvasót (Szigetvári és Szakács, 2019).

Marcali-Kiss Rita a Segítő állatok az iskolában elnevezésű Erasmus+ programban átélt tapasztalatairól is beszámol. A délelőtti órákon az állat funkcióját tekintve motiválja, megnyugtatja és felkelti a gyerekek érdeklődését, addig a különböző egyéni fejlesztések során a feladatok közötti relaxációt biztosítja, hasonlóan az SNI-s kiscsoportos komplex fejlesztésekhez. Saját osztályában SNI-s, BTMN-es, asperger-szindrómás, autizmus spektrum zavarral küzdő, mozgáskorlátozott és ADHD-s tanuló is van. Konti Helga 2016 -ban indította el a „kutyával a tanteremben” című programját (Marcali-Kiss, 2017).

Egy másik tanulmány kitért a BTMN, azaz beilleszkedési és tanulási magatartás zavar és SNI, azaz sajátos nevelési igényű tanulók, összességében tanulásban akadályozottak fejlesztési komponenseinek megközelítésére állatasszisztált vonalon mozogva. Nagyon érdekesnek találtam a MTA-ELTE Intézet munkatársainak vizsgálatát, melyben kiderítették, hogy a kutyák is (az emberhez hasonlóan) ugyanazon agyterületen dolgozzák fel a hangok érzelmi töltetét, ezt MRI-készülékkel bizonyították (Marcali-Kiss és Molnár, 2015). Majd az eredményeket Jones és Gosling -tól eredeztethető hét vonásfaktorról vizsgálták (2006).

Szigeti (2007) azt vizsgálta, hogy a tanulók inkább az állattal való kapcsolatfelvételt vagy annak elkerülését választják. Egy másik kísérlet során pedig kifejezetten olyan gyermekcsoportban végezte kutatását, ahol hiperkinetikus magatartászavar (F9010), figyelemzavar, diszgráfia, teljesítményszorongás, diszlexia, érzelmi instabilitás, külső megerősítés igénylő, átfogó tanulási nehézségekkel küzdő diákok szerepeltek, láthatjuk tehát, hogy igen komplex gyermekcsoportról van szó.

Mint az már sok egyéb esetben kiderült a szorongásos zavarok nem csak a felnőttek esetében gyakoriak. E tekintetben is beszéni kell az ember-állat kapcsolat fontosságáról. „Az érintésnek bizonyítottan egészségmegőrző-preventív szerepe van”, ezt az archaikus igényünket elégíti ki az állatokkal való kontextus által létrejött taktilis ingerlés. „Az állatokkal felnövekvő gyermekek sokkal nyitottabbak a világra, jobban értik a gesztusokat, egymás érzéseit, és sokkal több empátiával rendelkeznek egymás iránt. Az állatok erősítik az érzékenységet, önbizalmat, önbecsülést. A gyermekek kevésbé lesznek türelmetlenek, visszahúzódoak. Az állatok társként szolgálnak. Azok a gyermekek, akik születésüktől fogva kötődnek az állatokhoz, későbbi életük folyamán ugyanígy éreznek, és hosszú távon profitálnak ebből a kapcsolatból (Becker és Morton, 2002).”

Számos egyéb tanulmány vizsgálódott a fizikai kapcsolatot tekintetében, mely számos esetben nyuszival történt. Az egyik kísérlet első csoportjának résztvevői, akik tényleges fizikai kapcsolatba kerültek, jelentősen csökkent érzelmi labilitásuk, nagy motivációs erővel bírt számukra az állat. A második csoport tagjai csak közös légtérben voltak az állattal. Szorongásuk csökkent, jó kapcsolatépítési lehetőséget nyújtott számukra a foglalkozás. Végül a harmadik teljesen állatmentesen zajló csoport alkotta. A fejlesztés hatására erősödött magabiztosságuk, bátran felvállalták azt is, ha nem tudtak valamit. Láthatjuk tehát, hogy minden fejlesztés hasznosnak bizonyult, azonban a legeredményesebbnek még is a fizikai kontextus bizonyosodott, mely a tanulmány további elemzéséből derül ki (Kedu és Takács, 2015).

Egy másik tanulmány (ahogy a legtöbb) szintén a sikeresség arányait vizsgálta. „34 gyermek teljesítménye javult, 16 romlott, 1 stagnált”. Ebből azt a következtetést vontam le, hogy habár az arányok magukért beszélnek, érdemes megvizsgálni, hogy mely tanulóknál vált ki pozitív vagy épp negatív hatást a terápia és ennek függvényében kell tovább haladni. Meggyőződésem, hogy az állatok közelsége mindenképp jótékony hatást fejt ki minden emberi lényre, azonban nagyon fontos meghatározni, hogy a fejlesztést figyelembe véve mely

célokat tűzzük ki magunk és a gyermek elé és ezzel kompatibilis-e az állatterápia (Szolnoki és Takács, 2015).

Egyéb kísérletek is alátámasztják, hogy az állatok nélküli foglalkozások eredményessége alulmarad az állatasszisztált módszerekhez képest. Jelen tanulmány során is az összteljesítmény tekintetében csak a teljesen állatmentes foglalkozásokon résztvevők nem mutattak fejlődő tendenciát. Számomra egy nagyon fontos gondolatot emeltek ki a szerzők is: „ezek a gyerekek kudarc helyzeteket éltek meg, de kudarc nélkül”. Érdekes információ továbbá, hogy érzékelhető volt az állatok viselkedésének változása, mely eltérően alakult a gyermek személyétől függően (Fenyvesiné és Gelencsérné, 2015).

A gyermekek rajzaiban is visszaköszön az állatokkal való kapcsolat. Az önkifejezés egyik kiváló eszköze a rajz, melyben megmutatkozik az absztrakciós képességek, emocionális állapotok és remek alkalmat nyújt a szem-kéz koordináció, finommotorika, türelem fejlesztésére is. Balázné Szűcs Judit rajztechnikai elemzési szempontjai (vonal, intenzitás, tempó, színhasználat, képzelet) alapján elemezték a heterogén tizennégy főből álló vizsgálati csoportjuk által elkészített rajzokat. Egyértelmű fejlődés volt érzékelhető, ami nem csak személyiségjegyeikben (kezdemenyezőkészség, kommunikáció, interakció stb...), de rajzaikban (színhasználat, részletesség, felismerhetőség) is megmutatkozott (Koller és Takács 2015).

Fizikai tünetekben is eltéréseket eredményezhet egy állat jelenléte, erre a későbbiekben még kitérek, most csak egy kísérletet említek meg. Az alanyok vérnyomását vizsgálták teljesítményhelyzetben: minden gyermeknek percenként mérték a vérnyomását és minden gyereket vizsgáltak egyszer kutya nélküli helyzetben, egyszer pedig kutyával. A kapott eredmények szerint a gyermekek pulzusszáma és vérnyomása alacsonyabb volt a kutya jelenlétében” (Friedmann és munkatársai, 1983; Bergler 1988 In: Babos 2013, 60) és ez csak pár eredmény a sok közül. Egyéb vizsgálat során arra is fény derült, hogy amikor kutyával sétáltak az emberek, sétáik 22%-ában szólították meg őket más járókelők, míg kutya nélkül ez a gyakoriság csak 2% volt, ezen felül a beszélgetés tartama is hosszabb volt, ha az ember kutyával sétált.” (Messent,1983; Cusack 1988 In: Babos 2013, 62)).

Külföldi vonalon mozogva 2010-ben Bark and Read és a Reading to Dogs programnak hála Angliában nem csak az olvasási kedv, de az ehhez szükséges készségek is fejlődő tendenciát mutattak. Ebből eredetheztető az „Animal-Assistad Interventions Approved Provider” program kidolgozásának kezdeményezése is (Gyórfi, 2017). Németország esetében egyre nagyobb népszerűségnek örvendek az úgynevezett Schulzoo-k. Az iskolán belül

létrehozott „állatkertek” nem csak az állatok életének megfigyelését teszik lehetővé, de a felelősségvállalást és szociális, illetve általános szabálykövetést is gyakorlat orientáltabban sajátítják el a nebulók. Nepps és munkatársai (2011) kórházi betegeket vizsgáltak, összehasonlítva az állatterápia és a hagyományos terápia eredményességét. Nimer és Lundahl (2007) pedig tanulmányokat elemeztek, melyből hasonló konklúziót vontak le. Láthatjuk, hogy habár országonként és vizsgálandó területek, azok alanyai, módszerei tekintetében is eltérő módon, de azonos eredményeket indukáltak, melyet számos tanulmány és kísérlet támaszt alá.

III. 6. Milyen területeken fejti ki hatását az állatasszisztált oktatás?

„A szomatikus, szociális, pszichés jóllét, mint funkcionális egész, az állatokkal való edukatív-terápiás kapcsolat hatására számos kedvező hatással gazdagodhat.” *Komplex, bio-pszicho-szociális* hatást gyakorolhat ránk a háziállatokhoz való közeli kapcsolat. Szociális értelemben beszélhetünk az állatokról úgy is, mint katalizátorok, hiszen a társas izoláció megelőzésében is kitüntetett szerepet játszanak. Az orvoslásepidemiológiai felfedezések bizonyítékokon alapulnak, hasonló célokat fogalmaznak meg az állatasszisztált foglalkozások hatékonyságának tekintetében (Takács és Szalai, 2017).

A terápiában rejlő lehetőségeket, csoportosítani lehet fizikai (szívfrekvencia, vérnyomás, légzés, idegrendszer, immunrendszer) (Allen és Blascovich, 1996), emocionális (önbizalom, bizalom, kapcsolatteremtés, érzelmi intelligencia, kötődés, szorongás, türelem, felelősségérzet), szociális (kezdemenyezőkészség, kapcsolatteremtés, szabálykövetés, asszimiláció, tolerancia, nonverbális kommunikáció), kognitív (motiváció, kompetencia, figyelem, memória, értelmi képesség, érzékelésre, észlelésre, szenzoros stimuláció) és figyelem (szelektivitás, explorálás, metakogníció fejlődése) szempontjából is (Fenyvesiné és Gelencsérné, 2015). Azonban a fejleszthető készségek, képességek komplexitásából adódóan ezek a területek nem választhatóak el élesen egymástól, gyakorta egyik fejlesztésével hatunk a másik területre is, így a következőkben olvasható eredmények sem értelmezhetőek egymástól függetlenül.

Fizikai

Számos tanulmányban elemezték az állatok jelenlétének *légzésszámra, szívverésre* vonatkozó normalizáló, valamint a *stresszmutatók* csökkenését eredményező hatását (Barker és mtsai 2005, Wu és mtsai 2002 In: Babos 2013, 60). Szignifikánsan alacsonyabb azoknak a

vérnyomása, akik állatok társaságában élnek az otthonukban, hiszen a közelségük pusztán ténye is *nyugtató* hatással bír. Azt is bizonyították, hogy a simogatás nyugtatóbb hatást fejt ki, mint a pihenés, valamint a *fájdalomküszöb* is magasabbra tevődik ezen esetekben (Allen és Blascovich, 1996 In: Babos 2013, 61).

Emocionális

Konti (2017) kutatására alapozva nem elég csupán felismerni az *érzelmeket*, ki is kell tudni megfelelően fejezni azt, így meg tudunk érteni másokat és az adott szituációhoz tudjuk igazítani viselkedésünket. Etológiai kutatások eredményeiből következtetni tudunk, hogy alapjaiban hasonló viselkedési reakciókat kaphatunk egy kutyától, mint egy kisgyermektől. Ebből és Csányi (2012) véleményéből, miszerint „A kutya természetes környezete ugyanis az emberi közösség” következtethetünk az állatok közelségéből fakadó pozitívan korrelációra is. Az állatok, különösképp a kutyák érzelmi repertoárja rendkívül széles, így nem csak passzív összehangolódás történik, hanem ténylegesen képesek az *érzelmek kölcsönösségére*. A képlet tehát egyszerű, az állatok közelsége *endorfin* szabadít fel, mely befolyásolja érzelmi állapotunkat. Egy *érzelmileg stabil* gyermek *sikeresebben végzi tanulmányait* is. Az endorfin szint növekedésével, a kirekesztettség érzése is oldódik, így a *szorongás csökkentésével* megszüntette az előbb említett szituációt is.

Csorbáné és Szakács (2018) „fontos megállapítása – amely másokéval is összhangban van –, hogy a kutya segít a gyermekeknek a feladatra *figyelésben, együttműködésre* ösztönzi őket, vagyis a *kapcsolatteremtést és az alkalmazkodást* is támogatja, de *szabálykövetésre* is készíteti őket, nem beszélve a *félelem, a szorongás, a gátlásosság, az agresszivitás* leküzdéséről” és ez csak néhány a jótékony hatások tárházainak soraiból. A *motivációs* szint egyértelműen növekedése mellett, tehát a *szabályok* is gyorsabban *interiorizálódtak*.

Kedu és Takács (2015) egyik vizsgálatában arról számolnak be, hogy alanyaiknak az *érzelmi szabályzás* okozott problémát. A gyakori dühkitörések következtében problémás volt a *szabálykövetés, koncentráció és önértékelési* problémák, valamint nagy igazságérzet is dominált. Az ezekből fakadó eredménytelenséget további *agresszió* kompenzálta, egészen az állatasszisztált foglalkozásokig, ahol a gyermekek ezen viselkedésjegyei jelentősen visszaszorultak, mérséklődtek.

Jánosi és Molnár (2015) tanulmányuk során igazán érdekes tapasztalatra tettek szert: „Tudták, ha hangoskodnak, azzal rosszat tesznek a nyuszinak, így egy állat miatt képesek voltak az alapvető viselkedési *normáikon* változtatni. Megtanulták tehát egy másik élőlény teljes

elfogadását, illetve saját érdekeik fölé helyezni valaki másnak az érdekeit. *Beleérző képességük* javulásával a tanítóhoz való viszonyuk is változott.”

Szociális

Maróthy (2017) is rávilágított a tényre, hogy egy állat „hozzájárul az egyén *személyiségfejlődéséhez*, kompenzálja a fennálló akadályozottságot, illetve pozitív hatást fejt ki *fiziológiai szinten* is. Az ember-állat interakció fő jellemzője a közvetlen, ösztönös-intuitív *kommunikáción* túl az, hogy az állatok nem minősítik interakciós partnerüket – semlegesek maradnak betegséggel, fogyatékossággal, öregséggel szemben.” Ezekkel a megállapításokkal találkozhatunk Kehl-Brand (2012) és Vernooij és Schneider (2013) írásaiban is. „*A feltétel nélküli elfogadason* túl lehetőséget adnak az egyénnek az *izolációból, magányosságból való kitörésre és az érzelmi kötődésre.*” (Wolf, 1997). Schwartze (2012) autizmus spektrumzavarban szenvedő gyerekek *kommunikációs kompetenciájának* fejlesztésével foglalkozott kutyaterápia segítségével. Emellett a kísérlet eredményeképpen megállapították, hogy „az állat jelenléte olyan *viselkedési módokra motivált*, amelyeket a gyerekek nem mutattak az állat nélkül (Kehl-Brand, 2012; Vernooij és Schneider, 2013).”

Marcali-Kiss (2017) beszámolója során egyértelműen látható, hogy a tanórákon gyerekeknek *érzelmi stabilitást* nyújt az állat, de jelentős szerepet játszik a csipeszelős (finommotorika fejlesztés), mondókás (memória fejlesztés) játékoknál. Segítséget nyújt továbbá a nagymozgások, hallási figyelem, egyensúly fejlesztése során is, ha bevonják az állatot. Összegző tapasztalatuk „A tanítási órákon nagyon jól haladunk a tananyaggal, *könnyebb a bevésődés*, pedig azt hinné az ember, hogy a kutya elvonja a figyelmüket. Éppen fordítva történik, jobban tudnak *koncentrál*ni.” Ez az állítás is előrevetíti szakdolgozatom hipotézisének helytállóságát, miszerint az állatokhoz való közelség jótékony hatást gyakorol a tanulmányokra. Konti (2017) kutatása középpontjába az állatok jelenlétével összefüggésben lévő pszichés és szociális változásokat helyezte. Megfigyelték, hogy mely területeken (érzelmi, indulati, akarati élet/kognitív képességek/szociális képességek) figyelhető meg a leginkább a pozitív változás. Feltételezésük az utóbbira eset, melynek fejlesztése különösen fontos, hiszen „*A szociális kompetencia* öröklött és tanult elemek készletéből áll, amelyek lehetővé teszik, hogy szociális kapcsolatainkban el tudjuk érni a kívánt hatást. Jelzi a személy attitűdjét, készségeit, képességeit, amelyek hozzájárulnak a harmonikus életvitelhez, és döntően meghatározzák

közösségi beilleszkedését” (Németh, 2008). Kiemelném az egyik legfontosabb kulcsmondatát, mely szerint „az ember nem csak a saját fajtársaival képes és hajlamos *komplex szociális interakciókon alapuló társas kapcsolatokat* kiépíteni és fenntartani”. Ez azért lényeges, mivel az idő folyamán kialakul egyfajta *kötődés*, mely magába hordoz különböző emocionális jegyeket, mely kihatással van a szociális interakciók sikerességére.

Koller és Takács (2015) kísérletében a gyermekek rajzait elemezték állatasszisztált foglalkozások után. Jelentős fejlődés volt érzékelhető, ami nem csak *személyiségjegyeikben* (kezdeményezőkészség, kommunikáció, interakció stb...), de rajzaikban (színhasználat, részletesség, felismerhetőség) is egyértelműen megmutatkozott.

Subosits (2002) szerint „a beszéd olyan tevékenység, amelyben teljes mértékben tükröződik a beszélő személyisége.”, így az abban megmutatkozó eltérések kihatnak a *kommunikációs kedvre*, ebből kifolyólag pedig tanulási és szociális kapcsolatok zavarát eredményezheti. Mivel az ember társas lény és a valahová tartozás erős igénye él benne, így az állattartás egyfajta *közös érdeklődési kört* biztosítva nyújt kapcsolatlétesítési lehetőséget. Az állatok kiváló társak a *szociális tanulás* tekintetében is, így a gyermekek könnyebben megtanulják a környezetükkel való helyes interakciók kialakítását. A nyitottság és a biztonságérzés megalapozásán túl a valakiről való gondoskodás képessége alapjaiban hozzásegíti az egyént az egészséges *személyiség* kialakításához. Az állatokkal történő interakciók *azonnali visszajelzést* biztosítanak a beszédhibás személyek esetében is a *szorongás* azonban még sem alakul ki. Alapvetően fentáll a vesztibuláris ingerlésből fakadó *idegrendszeri fejlesztés* lehetősége, mely a taktilis-kinesztetikus ingerlésen túl még számos egyéb fejlesztési terület lehetőségét rejti magában. Schmidtné Balás Eszter szerint a komplex művészeti terápia eredményei teljes mértékben megegyezik a kutyás terápia predesztinálható prognózisaival (Kaczur és Takács, 2015).

Gyöngyösi és Iváncsik (2015) szerint a *motiváció* felkeltéséből fakadóan sokszor jutalomértékű, ha állatokkal együtt történik a fejlesztés, mely a szociális interakciók mértékét nagy mértékben tudja befolyásolni. Emellett a *motoros koordinációkra* (finom és nagymozgások egyaránt), *beszédprodukcióna*, *viselkedési problémákra* (magatartáskontroll) is hatást gyakorol. Az osztálytermekben vidámabb, pozitívabb a hangulat, az *agresszió* mértéke is csökken és kiváló mintát nyújt az *interperszonális kapcsolatok* megfelelő integrálásához.

Kognitív

Káhleszné Krémer Ildikó (2017) kutatása során azt a megállapítást tette, hogy a héja *fegyelmezettsége* és a tanulók viselkedése között összefüggés van. Kiválóan jelképezte a

tekintélyt, melynek következtében a tanulók nagyobb tisztelettel fordultak nem csak az állatok, de a pedagógus és társaik irányába is. „Párhuzamot vontak a madár *feladatvégzése*, jutalmazása és a gyerekek iskolai feladat végrehajtása, értékelése között.”

Szolnokiné Vörös és Takács (2015) tanulmánya során megállapították, hogy: az állatok segítenek a *homogén gátlás és a kifáradás* elkerülésében. „Az akusztikus *memória* fejlesztésére a következő típusfeladatokat választottuk: Rövid mesék, szósorból, meséből nyúl/nyuszi/káposzta/széna/répa szavak megtalálása, zörejsor tárgyakkal/piktogramokkal, számisméltés, szólánc, szóisméltés, piramis, mondatisméltés. A vizuális memória fejlesztésének típusfeladatai: Nagy kép részleteinek felidézése, sorba rendezés emlékezet alapján, kopogás képeken, mi változott? – Eltűnik, bővülő, memóriajáték, párkereső, 13-ból 5 kép kiválasztása, képek elhelyezése négyzetrácson.” A programnak közvetett hatásai is voltak, többek között a *figyelemre, feladat tudatra, motivációra és a magabiztosságra, szorongás* csökkenésére is nagy hatással volt. Autistáknál a kapcsolatteremtés mellett szintén ezek a területek fejlődtek (Klimke, 2003), skizofrén betegek esetében is bizonyított eredményeket tudtak elérni (Herczeg, 2007). „Felmérések azt mutatják, hogy az állatokkal való kapcsolat hozzájárulhat a gyermekek *kognitív fejlődéséhez, az olvasási készségek fejlődéséhez* és az átlagosnál *jobb IQ* - eredményekhez.” (Becker és Morton, 2002).

Folse és munkatársai (1994; Friedmann, 2000 In: Babos 2013, 61) kísérlete alapján alátámasztást nyert, az állatok *emóciókra* mért hatása. Egyetemisták *depressziós* tüneteinek csökkentését figyelték, melyet szignifikánsan mutatók bizonyítottak. Hasonló eredményeket fedeztek fel bentlakásos idős otthonokban való felméréseket követően (Perelle és Granville, 1993 In: Babos 2013, 61). Véleményem szerint ezek az adatok azért is jelentőségteljesek, mert köztudomású, hogy a *mentális* jóllét igen nagy hatást gyakorol a fizikai egészségre, így azok az emberek, akik anélkül, hogy belátnák a problémát és segítséghez fordulnának (mely nem elhanyagolható), már egy lépést tesznek egészségügyi intervenciójukkal kapcsolatban az állattartásnak hála. Az alábbi mondatot szeretném kiemelni: „Az állatok jelenléte képes csökkenti a magányérzetet, továbbá kapocs az emberek között: közös téma, amiről beszélgetni lehet, s lehetőség arra, hogy új kapcsolati perspektívákat találjanak az emberek. Az állattartók csoportot képeznek, ahol még informálisan is érezhető az együvé tartozás élménye, s az állatot tartó embert embertársai is pozitívabban ítélik meg és könnyebben kapcsolatot teremtenek vele (Babos 2013, 62).” Speciális problémákkal küzdő, de bántalmazott gyermekek esetében is sokszor az állatok tudnak őszinte elfogadást tanúsítani, így könnyebben alakítanak ki velük bizalmi kapcsolatot, ennek köszönhetően tud létrejönni a

hatékonyabb fejlődés is. A *teljesítményszorongás* ez esetben nem lép fel, mert a szemkontaktus tartása nem jön létre.

IV. Kutatás empirikus adatelemzése

IV. 1. Anyag

Szaktervezési kutatásom témájaként az állattartás és a tanulmányok pozitív kapcsolatát szeretném alátámasztani. Ennek érdekében készítettem el kérdőívemet, melyet összesen 28 kérdés alkot és 124 kitöltő segítségével jött létre. A válaszadásra kortól és nemtől függetlenül mindenkinek lehetősége volt, amennyiben 2 feltétel valamelyikének eleget tesz: gyermeke van, aki tanulmányokat végez (ebben az esetben a gyermekre vonatkozólag kellett megválaszolni a kérdéseket), vagy a kitöltő maga folytat még tanulmányokat. Ennek célja az volt, hogy habár ezek szubjektív válaszok mégis növeljem az objektivitást azzal, hogy egy külső szemlélő (szülő) meglátását is számításba veszem az eredmények feldolgozása során. A kérdőív kitöltésére nagyságrendileg 1 évig volt lehetőség, a nagy időintervallum a résztvevők számának növelésének érdekében történt.

IV. 2. Módszer

A kérdőív kitöltése online, anonim formában történt, az utolsó kérdés (javaslattétel) kivételével minden kérdés kötelezően kitöltendő volt, ezek 4. szakaszra tevődtek. A 7 féle kérdés típus között szerepel: rövid válasz (3), bekezdés (2), feleletválasztás (9), jelölőnégyzet (1), legördülő lista (5), lineáris skála (6), feleletválasztós rács (2).

A kérdések logikai sorrendje a következő:

1. szakasz kérdései az általános értelemben véve a kitöltőre vonatkoztak.

1-2. kérdés: kitöltő személyének tisztázása

3-7. kérdés: tanulmányok

8-10. kérdés: életkörülmények

A 11. kérdés a házikedvencek léteire vonatkozott, így, aki azt nyilatkozta, hogy a jelen és a múlt vonatkozásában sem volt állata, annak a kérdőív lezárásához vezettek a további kérdések.

A 2. szakasz csak a nemleges válasz esetén jelent meg, hiszen ennek okára kérdeztem rá a 12. kérdés során.

Ebből kifolyólag a 3. szakasz csak azoknak jelent meg, akik az állatok meglétéről nyilatkoztak.

13-16. kérdés: állatok

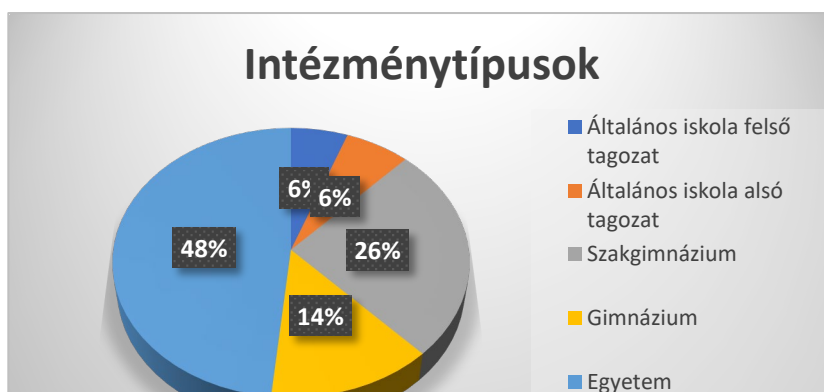
17-23. kérdés (itt tévesen 2 db 19. kérdés szerepel): állatok-tanulmányok közvetlen és közvetett kapcsolatának szubjektív megítélése saját tapasztalatok alapján

A 4. szakasz minden kitöltőnek megjelent, ahol a 24-26. kérdések során az állatok-tanulmányok közvetlen és közvetett kapcsolatának szubjektív megítélése általánosságban történt. Végül pedig a 27. kérdés önkéntes megválaszolásával javaslattételi lehetőség volt felkínálva a kérdőívvel kapcsolatosan a válaszadók számára.

IV. 3. Eredmények

IV. 3. a. A kérdőív első szakasza

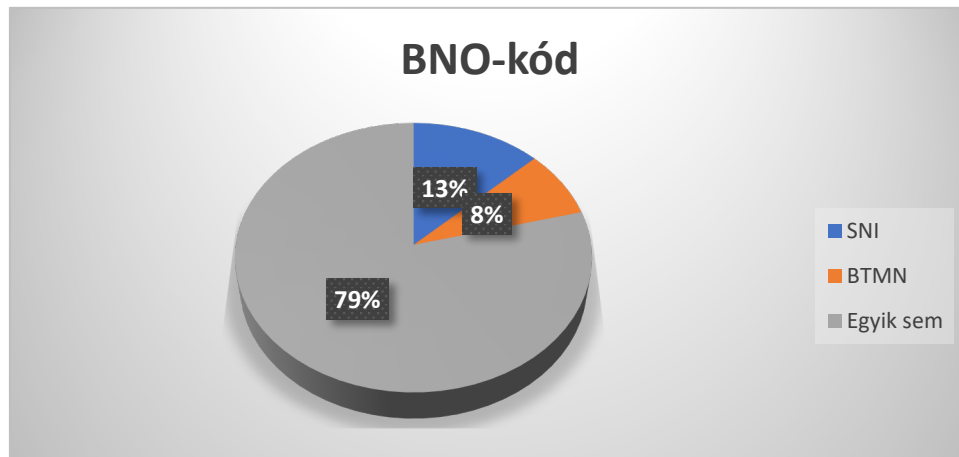
A beérkező eredmények alapján elmondható, hogy a kitöltők 55,6% tanuló, tehát 69 fő, míg 44,4% szülő, gondviselő töltötte ki a tanuló gyermekére vonatkoztatva, akik 55-en voltak. 74,2%, azaz 92 személy ebből nő, 25%, tehát 31 db férfi és 1 válaszadó az egyéb kategóriát jelölte meg. Iskolatípus tekintetében a személyek 61,3% jár integráló intézménybe, ami 76 főt jelent. Többségi iskolába jár 32,3%, azaz 40 fő. EGYMI, azaz egységes módszertani intézménybe 6,5%, ami 8 főt tesz ki. Ezen belül az egyetemi kitöltések száma 48,4%, ami 60 főt jelenet, tehát majdnem a beérkező válaszok fele felsőoktatásra vonatkozik. Ezt követően a szakgimnáziumos kitöltők jönnek, hiszen 25,8%-ot tesznek ki, ami 32 fő. A gimnáziumokból 13,7% válasz érkezett, azaz 17 db. Általános iskolai kitöltők közül az előzőhöz hasonló, 12%,

1. ábra Intézménytípusok összes válasz tekintetében

tehát 15 db válasz érkezett összesen. Ez majdnem arányosan oszlik meg a felső és alsó tagozatosok között, hiszen előbbinél 5,6%, utóbbinál 6,5% töltötte ki a kérdőívet, tehát 7 és 8 fő.

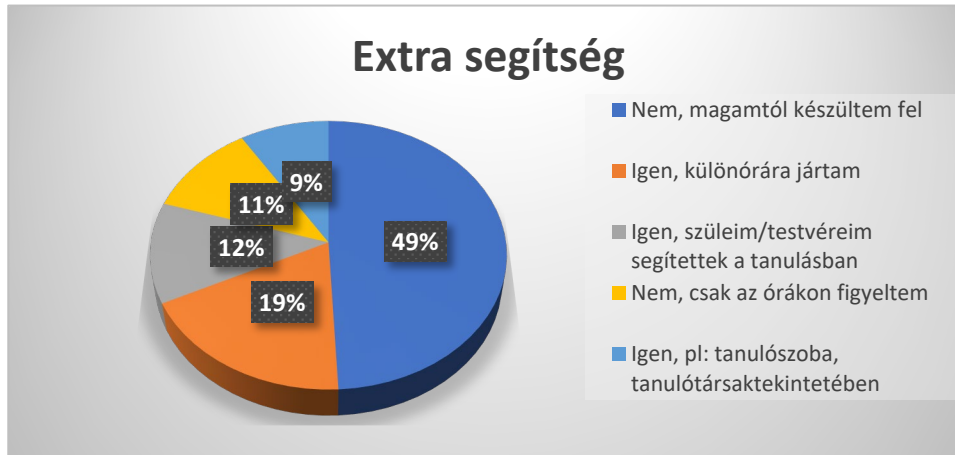
Összességében a kitöltők 79% nem rendelkezik semmilyen BNO- kóddal, a fentmaradó 12,9% SNI, azaz sajátos nevelési igényű kategóriát megjelölő fő 16 db és 8,1% BTMN, azaz beilleszkedési és tanulási magatartási zavarral küzdő diagnózissal rendelkező személyek száma 10.

2. ábra BNO-kód összes válasz tekintetében

Összesített tanulmányi átlagukat tekintve elmondható, hogy 4,4 mely magasnak mondható. Itt fontosnak tartom kihangsúlyozni, hogy a vegyes tanulmányok végzése miatt ez az eredmény kategóriákra lebontva vegyes képet festhet. Érdekesnek találtam azt az eredményt, mely azt mutatja, hogy 60,5% nem vett extra segítséget igénybe eredményeinek elérésének érdekében, hiszen ez 75 fő. Ezen belül azonban 49,2%, azaz 61 fő otthon készült fel tanulmányaikra és csupán 11,3%, azaz 14 fő nyilatkozta azt, hogy elég volt számára csak az órákon figyelnie. A fentmaradó 39,5%-ot alkotja az a 49 fő, aki segítséget kért tanulmányai sikeres elvégzésének érdekében. Ezek közül a különóra érte el a legtöbb szavazatot 18,5% -al, tehát 23 fő járt extra tanórákra, mely meglepően kevésnek bizonyult. 12,1%-nak segítettek otthon, tehát 15 fő tudott a szüleire vagy testvéreire támaszkodni szükség esetén és 8,9% fordult kortársaihoz. Érdeemes lehet egy összefüggést vizsgálni tekintetben, hogy mely korosztály jelölte meg ezen csoportot. Ez érdekes összefüggéseket mutathat a kortárskapcsolatok felértékelődésére a kamasz kor idején vagy épp a másodlagos szocializációs közeg, azaz iskola szerepét emeli ki már az általános iskolás évek alatt.

Lakóhely tekintetében a városok voltak a legnépszerűbbek 43,5%, azaz 54 fővel, majd a vármegyeszékhelyek következtek 28,2%, azaz 35 fővel és csak ez után a falvak 20,2%, azaz 25 fő megjelölésével. A fővárosból érkező válaszok száma 6,5%, azaz csupán csak 8 fő, ennél csak a tanya megjelölése volt ritkább 1,6%, azaz 2 fő. Ezen belül az ingatlan típusa tekintetében a

3. ábra Extra segítség összes válasz tekintetében

kitöltők több mint a fele él kertesházban, egészen pontosan 60,5%, ami 75 főt tesz ki. Ezt követte 21%-os népszerűséggel a társasház, melyben 26-an élnek és csak ez után következett 12,9% -kal a panel kategória, melyet 16-an jelöltek meg. Ikerház, sorház típusú ingatlanban 5,6%, azaz 7 fő tartózkodik életvitelszerűen. Az utóbbi 2 kérdésre a háziállattartás megléte okán volt szükség, hiszen vizsgálni lehet azt is, hogy mely típusú ingatlanokban van leginkább állat, melyet akár a különböző állatfajok és megjelenésük lebontására is alkalmazni lehet. Hasonló okból kiindulva kérdeztem rá a testvérek léteire és számára, hiszen ez is befolyásolhatja előbbi gondolatmenetemet, ám témám szempontjából leginkább azért jelentős, hogy kihatással van-e a kitöltő tanulmányi eredményeire. Esetlegesen a két logikamenet összefonásával a következőkre is választ kaphatunk: azoknak a személyeknek, akiknek nincs testvére, magasabb számban tartanak állatot? Ez összefüggést mutat-e tanulmányi eredményeikkel vagy akár azzal, hogy milyen típusú ingatlanban élnek? Ezen kérdések mentén további vizsgálatokat is lehetne végezni. Átlagosan a testvérek száma 1,5-re tehető, melyből a leggyakoribb 1 fő a legtöbb 9 fő és a legkevesebb 1 fő volt. Az első szakasz lezárásaképpen pedig arra vonatkozott kérdésem, hogy tartanak-e valamilyen háziállatot. Pozitív visszajelzésként könyveltem el, hogy a válaszadók 83,1% -a jelölte meg az igen kategóriát, tehát 103 fő az, aki jelenleg is rendelkezik valamilyen háziállattal. 8,9% az, aki csak jelenleg nem tart semmilyen állatot, mely 11 főt takar, és 8,1% akinek nem is volt még házikedvence, mely hasonló arányban 10 fő. Ezen arányok úgy gondolom magukért beszélnek, hiszen a válaszadók 1/5-e nincs aktív kapcsolatban az állatvilággal. Ilyen számú válaszok esetén ez meglepően kevésnek bizonyul, mely szintén az

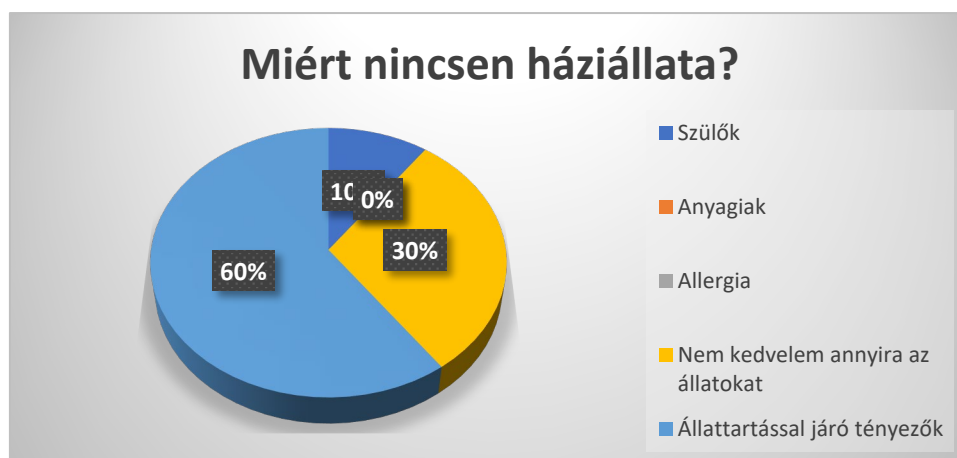
állatok népszerűségét támasztja alá. Ennek oka feltevéseim szerint életünkre mért pozitív hatásaik felismerése, melyek összefüggésben állnak többek között a tanulmányok és a személyiség alakulásával is.

4. ábra Van-e háziállata? összes válasz tekintetében

IV. 3. b. A kérdőív második szakasza

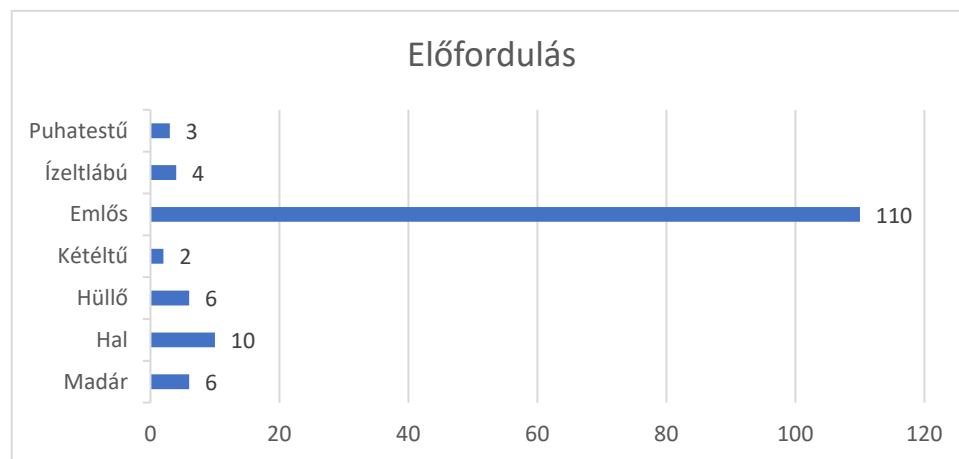
Ez a rész azokra vonatkozott, akik előbbi kérdésemnél nemlegest választ adtak, tehát nem tartanak semmilyen háziállatot. Ezt 8% jelölte meg és az okok tekintetében 60%, azaz 10-ből 6 fő esetén az állattartással járó tényezők, mint például az időigény vagy a felelősségvállalás okozza a nehézséget. Ebből következik, hogy az egyéb kategóriát megjelölők kevesebb mint fele, egész pontosan 30% nyilatkozott arról, hogy nem kedveli annyira az állatokat, hogy ő is gazda legyen. Ez a szám magasnak tűnhet, azonban ez számszerűsítve csupán 3 főt takar, ami az összes kitöltések tekintetében csak 2,4%, emellett 10%, tehát csak 1 fő hivatkozott a szülőkre, mint visszatartó tényező.

5. ábra Miért nincs háziállata?

IV. 3. c. A kérdőív harmadik szakasza

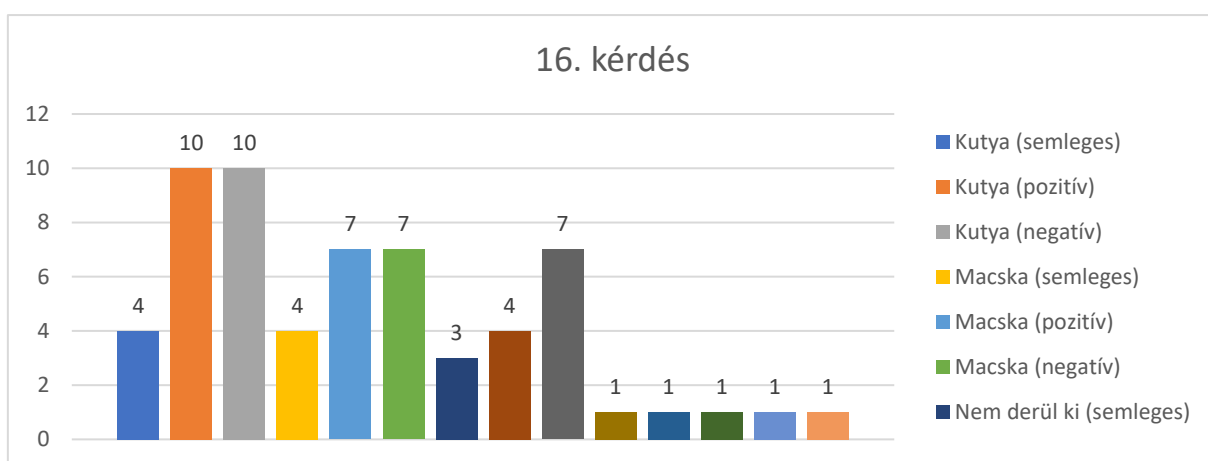
Ez a szakasz csak azoknak jelent meg, akik előző válaszuk alapján háziállatot tartanak. Ennek a számnak 114-nek kellene lennie, ha az össz kitöltők számából, mely a 124 kivonjuk az állatott nem tartók számát, mely 10 fő. Ennek ellenére a kérdőív válaszainál egyel kevesebb, tehát csak 113 kitöltés látható 8 esetben, viszont 4 esetben a helyes szám szerepel. Ennek oka ismeretlen, azonban ezen tényező kiküszöbölésének érdekében a továbbiakban az adott kérdést az adott megválaszolók számához viszonyítom. A válaszok alapján a következő fajok népszerűség alapján a következők: emlős, hal, madár, hüllő, ízeltlábú, puhatestű és kétéltű. Itt több választási lehetőséget is meg lehetett jelölni, hiszen egy személynek egyszerre több állata is lehet, mely ki is derült a következő kérdésben, ahol már a konkrétan kellett megnevezniük azokat. Ebből a következő gyakorisági sorrendet tudtam felállítani előfordulás alapján: kutya 77 db; macska 58 db; hal 9 db; nyúl 9 db; hörcsög 5 db; ló 4 db; tyúk 2 db; gekkó 2 db; papagáj 2 db; galamb 1 db; hangya 1 db, különböző bogarak 1 db, kígyó 1 db, kacsza 1 db, tücsök 1 db, pók db, teknősbéka 1 db, szakállas agáma 1 db, csiga 1 db. A válaszadók 52,6%-nál 10 évnél régebb óta képezik ezek az állatok a családjuk részét, ami azt jelenti, hogy 60 főnél. 23,7% esetén 2-5 év közé tehető a közösen eltöltött évek száma, ami 27 fő esetében igaz. 14,9%, azaz 17 főről elmondható, hogy 5-10 évre tehető ez az időszak és csak 8,8% tart 2 évnél kevesebb ideje háziállatot, ami 10 főt takar.

6. ábra Állatok rendszertani besorolás szerinti előfordulása

Megkértem a kitöltőket, hogy önkéntes alapon osszanak meg egy saját történetet az állataik és tanulmányaik kapcsolatában. A beérkező válaszok (87db) szűrését követően 26 db válasszal kevesebbel tudtam dolgozni, hiszen azok nem kapcsolódtak a témához, így nem voltak relevánsak. Így a 61 db válasz elemzését követően a következő kategóriákat állítottam fel,

gyakoriság szempontjából csökkenő sorrendben: kutya (24), macska (18), nem derül ki (14), nyúl (2), ló (1), papagáj (1), kígyó (1). Mindegyiket tovább bontottam aszerint, hogy pozitív, negatív vagy semleges hatásról tanúskodik a történet. Ezeket az alábbi grafikonon szemléltetem. Kutyaival kapcsolatos, de a tanulás szempontjából semleges kategóriába eső történetekből 4 db volt, míg pozitívából 10 db és érdekesnek találom, hogy negatív élményből is 10 db született. A macskák esetében is hasonlóan alakultak a számok, semleges csoportból 4 db, pozitív és negatív kategóriában viszont 7-7 db érkezett be. Lovakkal, papagájokkal és kígyókkal egységesen 1 db semlegesnek mondható történetet olvashattam a válaszok feldolgozása során. A nyulak esetében egy semleges és egy pozitív élményt osztottak meg velem a kitöltők, míg azokban az esetekben, ahol nem tudtam beazonosítani az állatot létrehoztam egy nem derül ki kategóriát. Utóbbi esetében a semleges esetek száma 3 db, 4 db pozitív és 7 db negatív. Meglepődtem a magas számú negatív válaszok kapcsán, azonban szorosak volt az állás a pozitív történeteket tekintve, a legmagasabb számban a semleges leírás volt jellemző. Ezekből arra következtetek, hogy feltehetőleg az állatok közvetetten hatnak ránk és ez a folyamat nem tudatos. Amivel szembesültek a kitöltők a történetek alapján az az, hogy egy kutya félbeszakítja a tanulás folyamatát, ha le kell vinni éppen wc-re. Ez igaz, azonban abba is bele kell gondolni, hogy ez azért következik be, mert felelősségtudatos döntést hoz az illető. Ez a képesség pedig az egyik komponense az eredményes tanulásnak, csak épp nem rövid, hanem hosszú távon. Ezek figyelembevételével viszont a semleges és negatív érzetet keltő történetek is hosszú távon hozzájárulnak az eredmények eléréséhez, mely nem szűkíthető le csak a tanulásra.

7. ábra Történetek kategorizálása

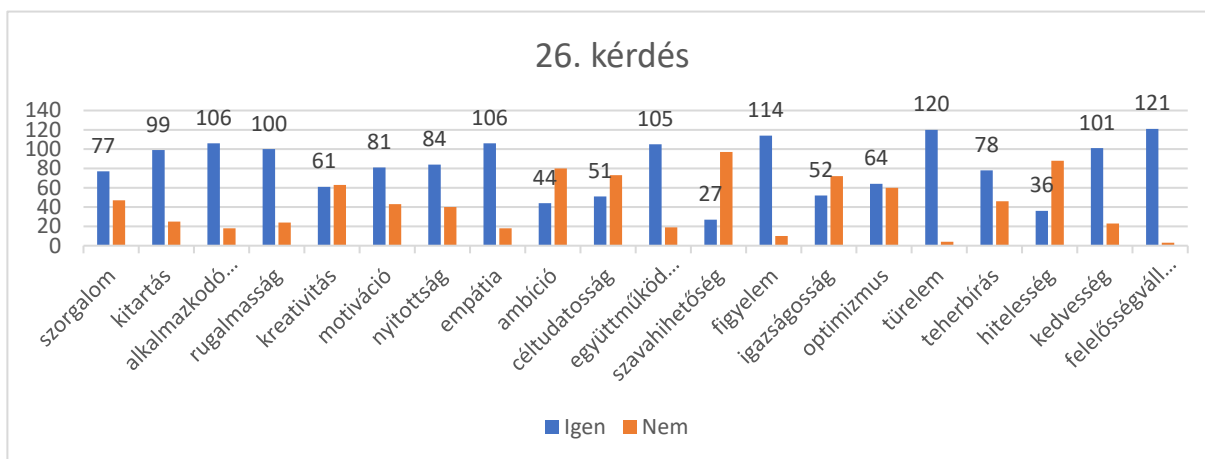
A következő kérdések segítségével arra voltam kíváncsi, hogy mi az egyén szubjektív megítélése saját magára vonatkoztatva azzal kapcsolatban, hogy befolyásolja-e a tanulásra fordított idejét állata és ha igen, milyen irányba. 57,5%, tehát 65 fő szerint nincs rá hatással, azonban 35,4%, azaz 40 fő mondta azt, hogy pozitív irányba befolyásolja és csak 7,1% nyilatkozott arról, hogy negatív kapcsolatban áll a két tényező egymással, ami 8 főt jelent. Amennyiben tanulmányi eredmények vonatkozásában tettem fel az előző kérdést, úgy minimálisan változott a válaszok eloszlása. Ugyan úgy 57,5%, tehát 65 fő szerint nincs összefüggésben a háziállatok léte és a tanulmányi eredmények. Viszont itt már megnőtt a pozitív befolyásolásra szavazók száma 38,9%-ra, ami azt jelenti, hogy 4-el többen, tehát 44 fő gondolja így módon. Ebből következik, hogy csak 3,5%, tehát 4 fő szerint van negatív hatással az állatok léte a tanulmányi eredményekre. A következő 6 kérdésben ismét az egyén szubjektív véleményére voltam kíváncsi az előző kérdések tovább gondolásával arra, hogy hogyan értékeli az állatok hatását bizonyos szempontok esetében. A válaszokat 5 fokozatú Likert-skálán kellett megadniuk, ahol az 1 a legkevésbé és az 5 a leginkább egyetértő választ takarja. A lelki támogatás, érzelmi stabilitás szempontjából a válaszadók 64% (73 fő) értékelte maximális pontra, 21,9% (25 fő) 4 pontra, tehát pozitív hatást feltételez összesen 85,9%, tehát 98 fő. Közepes hatást gyakorol 7% (8 fő) szerint, 2 pontot adott 2,6% (3 fő) és minimálisra értékelte 4,4% (5 fő). A kreativitás tekintetében maximális pontot adott 36,3% (41 fő), 4 pontot pedig 20,4% (23 fő), ami azt jelenti, hogy a pozitív ráhatás itt is fölényben van 56,7%, tehát 64 fő alapján. A közepes hatás értéke jelentősen megnőtt, itt már 23% (26 fő). 2 pontra értékelte 10,6% (12 fő) és minimális összefüggést lát 9,7% (11 fő). A társadalomba való beilleszkedés szempontjából igen vegyes válaszok érkeztek. Maximálisra 28,9% (33 fő), 4 pontra 23,7% (27 fő) értékelte, tehát még mindig fölényben van a pozitív összefüggést látók száma, hiszen 52,6% vagyis kerek 60 fő gondolja eképpen. A közepes összefüggés 23,7% (27 fő) esetben látható, ami hasonló az előző tulajdonság értékéhez. Ezt a tendenciát követte a 2 pontot adók száma 11,4% -al (13 fő), míg a minimálisra értékelők száma 12,3% (14 fő) lett. A kapcsolatok kialakítása szempontjából is többségben vannak a pozitív vélemények. 27,4% (31 fő) gondolja maximálisan így és ez esetben elsőként fordult elő az, hogy többen 29,2% (33 fő) gondolták úgy, hogy 4 pontra értékelik ezt az elemet. Összességében tehát 56,6% másképpen 64 fő véleménye alapján még éppen pozitív többséggel rendelkezik a hatás értékelése. Közepesre értékelte 16,8% (19 fő), nőtt azonban a 2 pontot adók száma, ez 15% (17 fő) lett, míg a legkisebb pont mértéke 10,6% -ra (12 fő) változott. A gondolkozásmód tekintetében már visszatért a korábbi tendencia, maximálisra értékelte 34,5% (39 fő) és 4 pontot adott 31% (35

fő). Ez azt jelenti, hogy 65,5%, azaz 74 fő vélekedik pozitív kapcsolatról. Közepes összefüggést lát 17,7% (20 fő), 2 pontot 11,5% (13 fő) adott és a legkevesebb adható ponttal 5,3% (6 fő) élt. A legkiemelkedőbb egyetértést az utolsó kérdés érte el, ahol a felelősségvállalással és a következetességgel való összefüggésre kérdeztem rá. 65,5% (74 fő) szerint maximális a kapcsolat, 4 pontot adott 17,7% (20 fő), és az így elért 83,2% -ból kiindulva 94 fő szerint van teljes mértékben kapcsolat a tulajdonságok és az állattartás között. Közepesre értékelte 8,8% (10 fő), 2 pontot adott 3,5% (4 fő) és minimális mértékben vélekedik így 4,4% (5 fő). Mindezek értelmében elmondható, hogy minden tulajdonság esetében a pozitív összefüggést vélnek felfedezni a kitöltők. Csökkenő sorrendben ezek a következőképpen alakultak: felelősségvállalás és következetesség (83,2%, 94 fő); lelki támogatás (85,9%, 98 fő); gondolkozásmód (65,5%, 74 fő); kreativitás (56,7%, 64 fő); kapcsolatok kialakítása (56,6%, 64 fő); társadalomba való beilleszkedés (52,6%, 60 fő). Láthatjuk, hogy a megnevezett elemek közvetlen hatással vannak nem csupán a tanulmányi eredményekre, motivációra, hanem összességében a tanuláshoz kapcsolódó viszony milyenségére. Úgy gondolom nem kell megmagyarázni miért is fontos ezen értelmezésben is a felelősségvállalás és a következetesség megléte. A megfelelő lelki támogatás érzelmi stabilitáshoz vezet, mely elengedhetetlen a megfelelő koncentráció elérésének érdekében. A gondolkozásmód a helyes hozzáállás kialakítása miatt jelentős a kreativitás pedig számos egyéb ok mellett a problémamegoldó képességhez is elengedhetetlen, melyre igencsak szükség van tanulmányaink végzése során. A kapcsolatok kialakítása és a társadalomba való beilleszkedés elengedhetetlen az iskola élet során, a rossz kortárskapcsolatok következményeinek elkerülése érdekében pedig fontos, hogy ez is megfelelően alakuljon. A harmadik szakasról összegzőképpen elmondható, hogy a válaszok egyöntetűen alátámasztották a kitöltők egységes véleményét arról, hogy az állatok közvetlen hatást fejtenek ki a tanulmányokra, mégpedig pozitív mértékben befolyásolva azt.

IV. 3. d. A kérdőív negyedik szakasza

A negyedik szakasz már minden válaszadó számára elérhető volt, így azok is elmondhatták véleményüket átvitt értelemben arról, hogy mit gondolnak az állatokkal való oktatás eredményességéről. Örömmel konstatáltam, hogy a 100 fő hallott már az állattal asszisztált oktatásról és csak 24-en nem, ami azt jelenti, hogy válaszadók 80,6% számára már nem ismeretlen a kérdéses téma. 116 válaszadó gondolja pozitívnak az állatokkal történő oktatást és csak 8 válaszolt nemmel, ami 93,5% értelemben véve azt támasztja alá, hogy nyitottak lennének az aktuális módszer elterjedésére. A tanulási motiváció befolyásolása tekintetében már kevésbé

drasztikus különbségek születtek. 71 igen, 53 nem válasz érkezett, mely azt bizonyítja, hogy 57,2% -os arányban gondolják úgy a kitöltők, hogy motivációs hatással bír az állat. Ezt követően az emberi személyiség alakulását vontam párhuzamba az állatok közelségével, melyre 119 fő egyetértő választ adott és csak 5 fő vélekedett másképp. Ez azt jelenti, hogy 95,9% arányban majdnem mindenki úgy gondolja, hogy alakítható a személyiség annak függvényében, hogy milyen közeg vesz körül minket, ez esetben az állatok. Gondoljunk csak az elsődleges és másodlagos szocializációs közegek hatására és ezt kombináljuk az állatok jótékony hatásaival. Ebből következhet az is, hogy a függőségekre szánt idő csökkenésére is hatást gyakorolhatnak az állatok, legalább is a válaszadók 79% szerint, ami 98 főt takar. Ezzel csupán csak 26 fő nem értett egyet. A következő kérdés során ki kellett választania a kitöltőnek, hogy melyik az a tulajdonság, melyet leginkább befolyásol a gazda lét. Döntő többséggel győzött a kitartás megnevezése, mely 59,7%- ban, azaz 74 esetben következett be. A többi tulajdonság nagyságrendileg 10 fős eloszlásban egységesen alakult, ez csökkenő sorrendben a következő: empátia, türelem, figyelem, alkalmazkodó képesség, kitartás, kedvesség, szorgalom, önbizalom. Egyedül csak az optimizmust nem jelöle meg senki a felsorolt válaszlehetőségek közül. Hasonlóképpen a tulajdonságoknál maradvra felsoroltam 20-at, melyről igen-nem vonatkozásban kellett eldönteni, hogy összefüggésben állnak-e a kisállattartással. A következő esetekben az igen válaszok álltak többségben csökkenő sorrendben: felelősségvállalás (98%), türelem (97%), figyelem (92%), empátia (86%), alkalmazkodóképesség (86%), együttműködőképesség (85%), kedvesség (82%), rugalmasság (81%), kitartás (80%), nyitottság (68%), motiváció (65%), teherbírás (63%), szorgalom (62%), optimizmus (52%). Ezt követően már a nem válaszok kerültek többségbe, melyet növekvő sorrendben szemléltetek: kreativitás (51%), igazságosság (58%), céltudatosság (59%), ambíció (65%), hitelesség (71%), szavahihetőség (78%). Érdekesnek gondolom, hogy a kreativitással való összefüggés sok esetben visszaköszönt már és mindig határon mozgott megítélés szempontjából. Ugyanakkor az is megdöbbentett, hogy a többség úgy vélekedik, hogy nincs összefüggésben egy állatról való gondoskodás a fentebb említett tulajdonságokkal, legfőképp a hitelesség, szavahihetőség kérdése kapcsán. Mindezekén túl az is kiderült, hogy 14 tulajdonság esetében feltételeznek pozitív kapcsolatot, melyet összefüggésbe hoznak az állatok meglétével és csak 6 esetében nem látnak ilyen jellegű összefüggést a kitöltők. Tehát elmondható, hogy a megfelelő tanulási tulajdonságok kialakításához szükséges jellemvonások jelentős többségére jó hatást gyakorol az állattartást, mely megint csak azt támasztja alá, hogy a tanulmányok és az állatok jótékony kapcsolatban állnak egymással.

8. ábra Tulajdonságok megítélése

IV. 4. Nemek szerinti eredmények áttekintése

IV. 4. a. A női nem válaszai

A következő vizsgálati szempont során először a tanulmányi érdemjegyek, ezt követően az állatok rendszertani besorolása és hatásuk, legvégül pedig Likert-skálás lekérdezések eredményeit összesítem. A válaszok szűréséből következően felfedezhetőek számbeli különbségek az adott kérdések eredményeit tekintve.

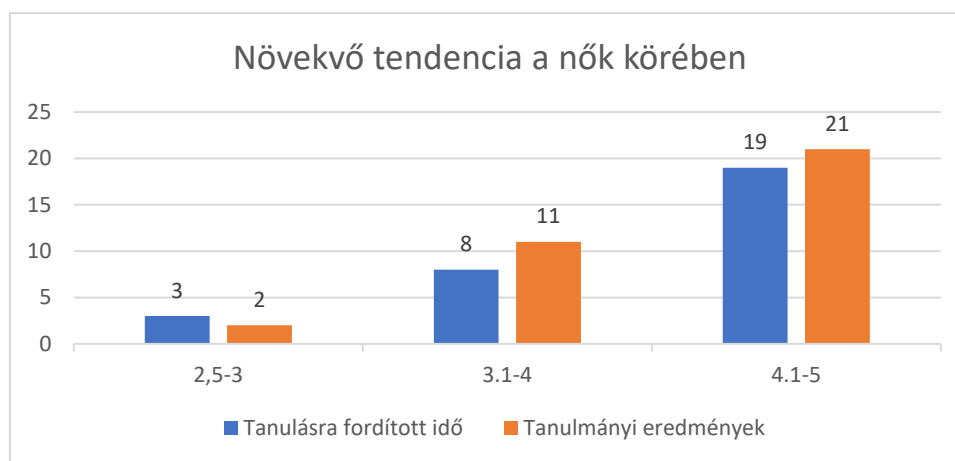
Elsőként a nők által megadott válaszokat 3 csoportba rendeztem, melynek kiindulási alapját az összesített tanulmányi átlag adta. Az 1. kategóriába a 2,5-3 közötti átlagot elérők szerepelnek, míg a 2.-ban a 3,1-4 közötti átlag, végül pedig a 3. csoportban a 4,1-5 közötti átlag látható. Az 1. csoportba (átlag: 2,5-3) 11 résztvevő szerepel, akiknél 100%-ban emlős állatok jelennek meg. Arra a kérdésre adott válaszukban, melyben azt kérdeztem, hogy véleményük szerint hogyan hatnak az állatok a tanulásra fordított idő mennyiségére, 3-an felelték azt, hogy pozitív és 6-an azt, hogy semleges hatást gyakorolnak. Amennyiben a kérdést a tanulmányi eredményre vonatkozott az eredmények érdekes módon megváltoztak. Csúpan 2-en nyilatkoztak pozitívan és 8 esetben a vélemény már a negatív megnyilvánulású volt. Ebből azt a következtetést vonom le, hogy viszonylag kevés összefüggést látnak a kitöltők a tanulásra fordított idő és az elért eredmények tekintetében. Extra segítség tekintetében, melybe beletartozik a családi, baráti, de főleg a külön órák keretein belül történő korrepetálások 4 esetben éltek gyakran ilyen lehetőséggel, míg a többség, egészen pontosan 7 fő nem vett igénybe semmilyen segítséget, magától készült fel. A 2. kategóriát (átlag: 3,1-4) 26 fő alkotta, kiknél 89%-ban emlős állatok szerepelnek. Ez azért van, mert 2 fő semmilyen állattal nem rendelkezik, 1 esetben hala van a kitöltőnek és 4 esetben rendelkeznek egyéb fajjal is az emlős mellett (hüllő, madár, hal izeltlábú, kétéltű). Ugyanazon kérdések vizsgálata során megállapítottam, hogy a tanulásra

fordított idő tekintetében 8 esetben gondolják úgy, hogy pozitív összefüggésről van szó, míg a ennek ellenkezőjéről (negatív hatás) 3-an vélekednek és 13-an nyilatkoztak a semleges kapcsolat fentállásáról. Tehát ebben az esetben is az utóbbi rendelkezik a legmagasabb szavazattal és csak ezután következnek a pozitív vélemények, azonban azt is kiemelném, hogy ez esetben is az utolsó helyen szerepelnek a negatív véleménnyel rendelkezők. A 1. kategóriával ellentétesen alakultak a válaszok tekintetében, hogy a tanulási eredményre milyen hatást fejtenek ki az állatok. 11 fő vélekedik úgy, hogy pozitív kapcsolat van a kettő között, míg 3 fő ennek ellenkezőjét (negatív) véli és 10 fő szerint semleges az erre kifejtett hatása a kisállatoknak. Ebből azt a konklúziót lehet levonni, hogy a jobb érdemjegyek tekintetében az állatok hatásának növekedése áll fent, mint a tanulási idő, mint az elért eredmények tekintetében. Felfedezhető továbbá, hogy feltehetőleg nagyobb összefüggést látnak a tanulásra fordított idő és tanulmányi eredményeik között. 11 fő vett igénybe plusz segítséget és 7 fő nem élt ezen lehetőségekkel. Habár a magasabb számú válaszok köréből fakadóan a számok nőttek, az arányok lényegében nem változtak, még mindig többségben vannak azok, akik maguktól készültek fel inkább több, mint kevesebb sikerrel az órákra. A 3. kategória (átlag: 4,1-5) tette ki a legtöbb választ, hiszem 54 fő tartozik ebbe a csoportba, ahol 93%-os az emlősállatok jelenléte. Ennek oka az, hogy 3 főnek nincs semmilyen háziállata, 1 esetben van hullője a kitöltőnek és 6 főnél több állatfaj is megfigyelhető, többek között: madár, hal, hulló, kétéltű, ízeltlábú, puhatestű. Ők úgy vélekednek, hogy 19 válasz alapján pozitív, 2 esetben negatív és 30 főnél semleges a hatása az állatoknak a tanulásra fordított idő tekintetében. Tehát a tendencia továbbra is fent áll az érdemjegyek növekedésével nő az állatok hatásában bizók köre is. Ezt támasztja alá az eredményekre mért hatás tekintetében feltett kérdésre adott válaszok is, melyek esetében 21-en nyilatkoztak pozitív kapcsolatról és 30-an semlegesről. Ez azért érdekes, mivel mindkét esetben a semleges hatásra szavazók száma azonos, így feltehetőleg, akik a tanulásra fordított idő tekintetében hátrányosnak látták az állatok jelenlétét életükben, azok már pozitív összefüggést látnak a tanulmányi eredményeik tekintetében. A logikamenet ellentétes lehet, melyet azzal tudok indokolni, hogy valószínűsíthetőleg nagy ellentétet fedeznek fel a tanulásra fordított idejük és eredményeik tekintetében. Tovább nőtt az extra segítséggel élők köre, azonban továbbra is fölényben vannak azok, akiknek nem volt erre szüksége. Összességében gyönyörű kép rajzolódik ki a női kitöltők körében. Egyértelműen látszik, hogy a tanulmányi eredmények növekedésével nő az állatok hatásának pozitív vélekedése a tanulásra fordított idő és a tanulmányokra mért hatás tekintetében is egyaránt. Habár továbbra sem gondolom, hogy az eredmények csak is kizárólag az állatok életükben betöltött szerepén múlott, jelentősnek

tartom az a tendenciát is hangsúlyozni, mely arányosan csökkent a tanulmányi eredmények vonatkozásában, mely az igénybe vett segítségek mértéke.

2. táblázat Nők válaszainak kategorizálása

	1. kategória	2. kategória	3. kategória
Átlag	2,5-3	3,1-4	4,1-5
Előfordulás	11	26	54
Leggyakoribb állatfaj százalékos megoszlása	emlős 100%	emlős 89%	emlős 93%
Tanulásra fordított idő + megítélés	3	8	19
Tanulásra fordított idő – megítélés	0	3	2
Tanulásra fordított idő semleges megítélés	6	13	30
Tanulmányokra mért + hatás megítélése	2	11	21
Tanulmányokra mért - hatás megítélése	8	3	0
Tanulmányokra mért semleges hatás megítélése	0	10	30
Extra segítség igénybevételének gyakorisága	4	11	20
Extra segítség igénybevételének gyakorisága	7	15	34

9. ábra Állatok pozitív megítélésének növekvő tendenciája a nők körében

IV. 4. b. A férfi nem válaszai

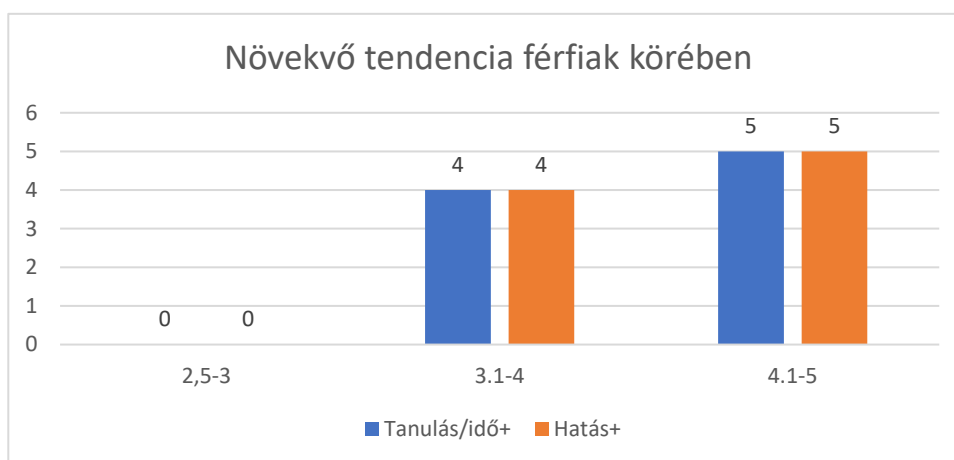
Ugyanezen vizsgálati szempontok mentén haladtam a férfiak csoportjában is, melyet 31 fő alkotott. Az 1. kategóriát, melyet továbbra is a 2,5-3 közötti átlag alkot 1 fő tette ki, emlős háziállattal. Az ő véleménye, hogy sem a tanulásra fordított időt, sem a tanulmányi eredményeket nem befolyásolják az állatok, nem is vett igénybe plusz segítséget. A 2. kategória

(átlag: 3,1-4) 14 főből tevődött össze, ahol teljes mértékben, tehát 100%-ban emlős állatok szerepeltek. 4 esetben jelent meg további faj is emellett, melyek a következők voltak: hal, hüllő, ízeltlábú, madár, puhatestű. Közülük 4 fő gondolja úgy, hogy pozitív hatással van a tanulásra fordított időre és a tanulmányi eredményekre egyaránt az állat jelenléte. A maradék 10 fő tanulási idő tekintetében nem lát összefüggést az állatok közelségével így, a nincs rá hatással lehetőséget választották. Míg ez az opció a tanulmányokra mért hatás esetében 9 szavazatot kapott és 1 szavazat érkezett arra, hogy negatívan befolyásolja a tanulmányi eredményeket. Ez azért érdekes, mert ez alapján úgy véli az illető, hogy habár a tanulási időre nincs kihatással az állat az elért eredményeket még is negatív módon befolyásolja. Érdekes lehet a továbbiakban összevetni azokat az eredményeket, melyek azt vizsgálják, hogy az a kitöltő, aki azt a lehetőséget választotta, hogy a tanulásra fordított időt pozitívan vagy egyáltalán nem befolyásolja az állat, de tanulmányi eredményeire negatívan hat, ő vett e igénybe extra segítséget. Ezt az ellenmondás megértése céljából tartom relevánsnak, hiszen ahogy azt az előző csoport (nők) esetében is hangsúlyoztam egy komplex hatás vizsgálatánál egyéb befolyásoló tényezőket is érdemes lehet számításba venni, főleg, ha a kitöltő saját válaszaiban is ellenmondás fedezhető fel. Ismét a 3. kategóriát (átlag: 4,1-5) alkották a legtöbben 16 fővel. Érdekes, hogy itt már csak 69% volt az emlősök jelenléte, 4 főnek nincs semmilyen háziállata, 1 főnek van hüllője és ízeltlábúja is, míg 2 esetben rendelkeznek halakkal is az emlősállatok mellett a tulajdonosok. A tanulási időre mért hatások tekintetében 5 pozitív vélemény mellett 3 negatív érkezett, míg a semleges hatásra 4-en szavaztak. Ezekkel a számokkal, ez esetben mondható a legeltérőbbnek a kérdésre érkezett válaszok sora. Érdekes továbbá, hogy a tanulási eredményesség kapcsán adott válaszok esetében nem változott a pozitívan vélekedők száma, ez 5 db maradt. Azonban az előző kérdésre adott negatív válaszok ez esetben semlegesre váltottak. Tehát azok, akik úgy vélték, hogy az állatok miatt kevesebb idő jut a tanulmányaikra ennek ellenére az összteljesítmény tekintetében meg is közömbösnek tekintették az állatokat. Ennek egyik oka lehet az extra segítségek igénybevételével való kompenzáció is, mely ez esetben volt a legmagasabb, 8 db. Pontosan ennyi volt azoknak a száma is, akik nem élnek semmilyen segítséggel, így előző gondolatom feltételezésen alapszik. Összeségében tehát elmondható, hogy itt is megfigyelhető az a tendencia, hogy a tanulmányi eredmények növekedésével arányosan nő az állatok befolyásolásának vélt hatása a tanulási idő tekintetében. Különbség viszont az eredményesség tekintetében, hogy nagyobb számban gondolják úgy, hogy erre a tényezőre semleges hatást fejtenek ki az állatok. Habár ezen csoportnál (férfiak) sem volt jelentős a negatív hatást feltételezők száma semmilyen tekintetben,

a közömbösen vélekedőké megugrott. Ennek ellenére a szavazók több mint fele gondolja úgy, hogy pozitív irányba hat rájuk kedvencük életükben betöltött szerepe.

3. táblázat Férfiak válaszainak kategorizálása

	1. kategória	2. kategória	3. kategória
Átlag	2,5-3	3,1-4	4,1-5
Előfordulás	1	14	16
Leggyakoribb állatfaj százalékos megoszlása	emlős 100%	emlős 100%	emlős 69%
Tanulásra fordított idő + megítélés	0	4	5
Tanulásra fordított idő – megítélés	0	0	3
Tanulásra fordított idő semleges megítélés	1	10	4
Tanulmányokra mért + hatás megítélése	0	4	5
Tanulmányokra mért - hatás megítélése	0	1	0
Tanulmányokra mért semleges hatás megítélése	1	9	7
Extra segítség igénybevételének gyakorisága	0	6	8
Extra segítség igénybevételének gyakorisága	1	8	8

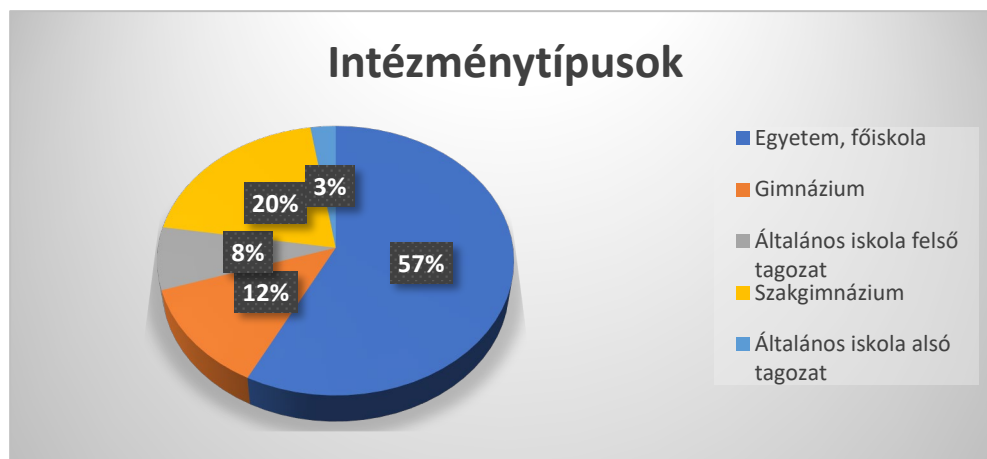
10. ábra Állatok pozitív megítélésének növekvő tendenciája a férfiak körében

IV. 5. Iskolatípusonként beérkező válaszok elemzése

IV. 5. a. Többségi iskolából származó válaszok

Egy következő megközelítés alapján a válaszok vizsgálata iskolatípusként beérkező válaszok alapján történt, mely 3 kategóriára bomlott: többségi iskola, integráló iskola és EGYMI, azaz egységes módszertani intézmény. A többségi iskolából származók aránya tanulók tekintetében

18, míg szülők esetében 22 fő, mely nemek tekintetében 27 nőt és 13 férfit jelent. A legtöbben egyetemi vagy főiskolai közegben mozognak (23 fő), majd a szakgimnáziumokban (8 fő), gimnáziumokban (5 fő) végül az általános iskola felső tagozatában (3 fő) járatosak.

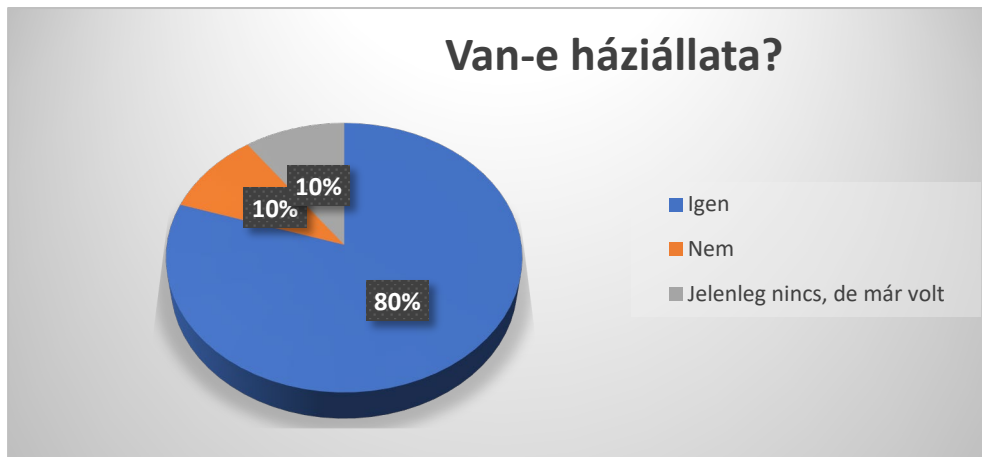

11. ábra Intézménytípusok a többségi iskolás válaszok tekintetében

Közülük legtöbbszörük (33 fő) nem rendelkezik semmilyen BNO kóddal, csupán 5 fő BTMN-es, azaz beilleszkedési és tanulási magatartászavarral küzd, míg 2 fő SNI-s, ami azt jelenti, hogy sajátos nevelési igényű. A magas intézményi szórás ellenére összesített tanulmányi átlaguk 4,3-ra tehető, ami igen magas tekintve, hogy 26 fő (65%) nem vett igénybe semmiféle segítséget tanulmányaik elérésének érdekében. Különóra is csak 6 fő (15%) járt, míg a szüleivel/testvéreivel felkészülők száma és csupán csak az órákon odafigyelők aránya azonos 3-3 fővel (7,5%). A tanulószobára járók vannak a legkevesebben 2 fővel (0,5%).

Közigazgatási egység szempontjából elmondható, hogy a legtöbben városban élnek (21 fő), majd vármegyeszékhelyen (13 fő), faluban (5 fő) és a fővárosban (1 fő) található állandó lakcímük. A kitöltők több mint fele lakik kertesházban (23 fő), mely kihatással lehet az állattartás tényére. Társasházban (11 fő) él, valamint ikerház/sorház illetve panellakás tekintetében arányosan oszlik el a válaszolók száma (3-3 fővel). Legtöbbszörüknek (24 fő) 1 testvére van, ezt követően azonban az egyikének száma a vezető 9 fővel. 6 esetben fordul elő 2 testvér és csak 1 személynek van 3 testvére.

Nagyon magas a háziállattal rendelkezők aránya, hiszen erre 32 db válasz érkezett, ez azt jelenti, hogy 80%-ban elmondható, hogy a többségi iskolába járó diákoknak van valamilyen háziállata. 4 fő nyilatkozott arról, hogy csak jelenleg nincs és ugyanennyi főnek nem is volt még állata.

12. ábra Háziállatok a többségi iskolás válaszok tekintetében

Fajok tekintetében ez esetben is megfigyelhető, hogy a legelterjedtebbek az emlősök, ezen belül is a kutyák, macskák csoportja, melyre azonos mennyiségű szavazat érkezett 10-10 fővel, illetve 8 főnek van mindkettő. Ez azt jelenti, hogy 28 főnek van kutyája és vagy macskája, ami 70%-ot jelent. A maradék 30%-ot teszik ki a halak, hüllők, ízeltlábúak, madarak, kételtűek és puhatestűek csoportja, mely alapján látható, hogy minden rendszertani besorolás megfigyelhető. Ezek konkretizálása során növekvő sorrendben a következőket említették: nyúl (3 db) aranyhal (2 db), tyúk (2 db), galamb (1 db), teknős (1 db), ló (1 db), gekkó (1 db), tücsök (1 db), de volt olyan is, aki úgy nyilatkozott: „minden, de komolyan”. Ezen állatok többsége 10 évnél régebb óta képezik a család részét, 21 fő nyilatkozott eképpen (53%). A következő intervallum 5-10 év, melyre 6 fő szavazott (15%), majd 2-5 év, ami 8 fő esetében helytálló (20%) és a 0-2 év kategóriát csak 1 fő jelölte meg (2,5%). Ebből az látható, hogy az állattartók nagy részének huzamosabb időn keresztül van állata és igen ritka a rövid időtáv, ebből az következik, hogy egy sajnálatos halálozást követően az, aki már egyszer háziállatot tartott feltehetőleg újból fog. Ebből következik, hogy egy gyászfolyamatot többször élnek át különböző állattársaik nyomán. Mint, ahogy azt már megtudhattuk a korábban említett szakirodalmakból egy állattárs elvesztése hasonló gyászfolyamatot produkálhat akár csak egy embertársunké, így ennek „helyes” megsegítése igen fontos jelentőséggel bír. Életünkben betöltött nagy szerepükről tanuskodik az is, hogy e csoport tagjainak véleménye szerint is inkább pozitív (15 fő) irányba befolyásolják a tanulásra fordított idejüket és tanulmányi eredményeiket, mintsem negatívan (1 fő). Ugyanakkor a legtöbb szavazat (20 db) a semleges hatást erősíti. Itt figyelhető meg elsőnek, hogy egyezés áll fent a tanulásra fordított idő és az eredmények tekintetében, korábbi vizsgálati szempontjaimnál eddig mindig eltérés mutatkozott. Ezt követően azokat a kérdéseket elemeztem, mely azokat a tulajdonságokat

mérik, melyek hozzásegítenek az eredményes tanulás eléréséhez. A kitöltőknek azt kellett pontozniuk 1-től 5-ig terjedő Likert-skálán, hogy az állatok, milyen mértékben befolyásolják a felsoroltakat: lelki támogatás, érzelmi stabilitás (átlag: 4,4), kreativitás (átlag: 3,3), társadalomba való beilleszkedés (átlag: 3,6), kapcsolatok kialakítása (átlag: 3,6), gondolkozásmód (átlag: 3,9), felelősségvállalás, következetesség (átlag: 4,5). Ezekből következik az, hogy a vélemények alapján leginkább a felelősségvállalást és a következetességet befolyásolják az állatok, majd szorosan ez után következik a lelki támogatás, érzelmi stabilitás, végül a gondolkozásmód. Legkevésbé a kreativitással látnak összefüggést, majd a kapcsolatok kialakításával és a beilleszkedés elősegítésével. Középen helyezkedik el a gondolkozásra mért hatásról alkotott vélemények, ám a 6 szempont összesített átlagja 3,8 pontot tesz ki, mely jelentősnek tekinthető. Egyik másik kérdés során azt a tulajdonságot kellett kiválasztaniuk, melyre leginkább hatást gyakorol az állattartás. Ez a következőképpen alakult: felelősségvállalás (26 szavazat), empátia (7 szavazat), figyelem, türelem, alkalmazkodóképesség egyaránt (2 szavazat), majd kedvesség (1 szavazat). Érdekes, hogy egy szavazat sem érkezett a kitartásra, szorgalomra, optimizmusra, felelősségvállalásra és önbizalomra sem. Hasonló szempont mentén haladtam a következő kérdés feltétele során. A korábban már említett tulajdonságok közül eldöntendő (igen-nem) válaszokkal kellett állást foglalnia a kérdőívet kitöltőknek. Az igenre szavazók százalékos eloszlása csökkenő sorrendben megadva a következőképpen alakult: felelősségvállalás (100%), türelem (98%), figyelem (93%), alkalmazkodóképesség (90%), empátia (90%), együttműködő képesség (86%), kitartás (83%), rugalmasság (76%), kedvesség (75%), motiváció (68%), nyitottság (68%), teherbírás (63%), kreativitás (55%), szorgalom (55%), optimizmus (53%), céltudatosság (43%), igazságosság (40%), ambíció (35%), hitelesség (23%), szavahihetőség (18%). Érdekesnek találom az utolsó 5 helyen elhelyezkedő tulajdonságok mellett, hogy a szorgalomra is kevés szavazat érkezett, hiszen a kérdés a kisállattartással összefüggő tulajdonságokat volt hivatott kiemelni. Véleményem szerint még, ha az ambíciótól el is tekintünk a többi nélkülözhetetlen az állattartás során. Ezek a tulajdonságok azonban nem csak ehhez szükségesek, hiszen a helyes tanulás komponenseit is alkotják. Az, hogy mit értünk a helyes tanulás alatt relatív, általánosságban arra használtam ezt a kifejezést, hogy a tanulónak meg van a kellő motivációja és szorgalma ahhoz, hogy ki tudja alakítani tanulási stratégiáit a figyelem, alkalmazkodó és együttműködőképességeinek felhasználásával. Problémamegoldó, teherbíró képességének fejlettségével sikeresen tudja áthidalni a nehézségeket és a kitartás és rugalmasság mellett kreativitására eredményesen tud támaszkodni. Mindehhez szükséges, hogy

megfelelő célokat állítson fel magával szemben, ismerje saját képességeit, korlátait, tehát a reális önkép kialakításában is nagy szerepe van, mely olykor időigényes volta miatt próbára teszi az egyén türelmét. A társas interakciók és a szociális élet egészséges kialakításának érdekében szükség van az empátia, kedvesség, nyitottság tulajdonságaira, mely létfontosságú, hiszen a másodlagos szocializációs közege az iskola, ahol kortárskapcsolatai jelentősen befolyásolni képesek az egyén személyiségének alakulását. A felelősségvállalás létfontosságú, hiszen az egyénnek minden döntését abban a tudatban kell meghoznia, hogy tettei következményeit vállalva kiálljon véleménye mellett. Érdekérvényesítés szempontjából a szavahihetőség mellett a hitelesség és a kongruens kommunikáció is fontos tulajdonságok, melyek segítségével az egyén megfelelő benyomást kelthet, így könnyebben érheti el céljait is. Az élet sokszor igazságtalan, melyet nem tudunk befolyásolni, azonban azt, hogy milyen embereket nevelünk igen. Ezért is fontos az igazságosság kialakítására is nagy hangsúlyt fektetni, hiszen a jövő nemzedéke alakítja ki életterét, így ezzel hatni lehet az életkörnyezet minőségére is. Mindezek pedig nehéz és hosszantartó munka eredményei, melyhez elengedhetetlen az optimizmus és ambíció. Láthatjuk tehát, hogy a felsorolt tulajdonságok összekötik az állattartáshoz szükséges tulajdonságokat a tanulmányok elvégzéséhez szükséges elemekkel, melyek végső soron az emberek egész életére kihatással lesznek. Ezért gondolom azt, hogy minden lehetséges megsegítést felhasználva kell már a lehető legkorábban elkezdni ezeknek a tulajdonságoknak a fejlesztését, melyhez kiváló segítséget nyújthatnak az állatok is. Pár említett példa bemutatásával láthatjuk, hogy milyen konkrét történeteket osztottak meg a kitöltők: „

- 1, „A matematika felkészítő tanár kutyája mindig velünk volt és ő volt a vigaszom, ha valami nem ment elsőre.”
- 2, „Sokszor tanultam a nyuszimmal, segített jobban koncentrálni.”
- 3, „Mikor a vizsgáimra készültem mindig mellettem maradt és figyelt rám, megkönnyítette jelenlétével a tanulást.”
- 4, „Gyermekeim kutyája minden alkalommal kitartóan mellette volt akár online előadásokról legyen szó, akár a vizsgákra való felkészülésekről vagy a beadandó dolgozatok elkészítéséről.”

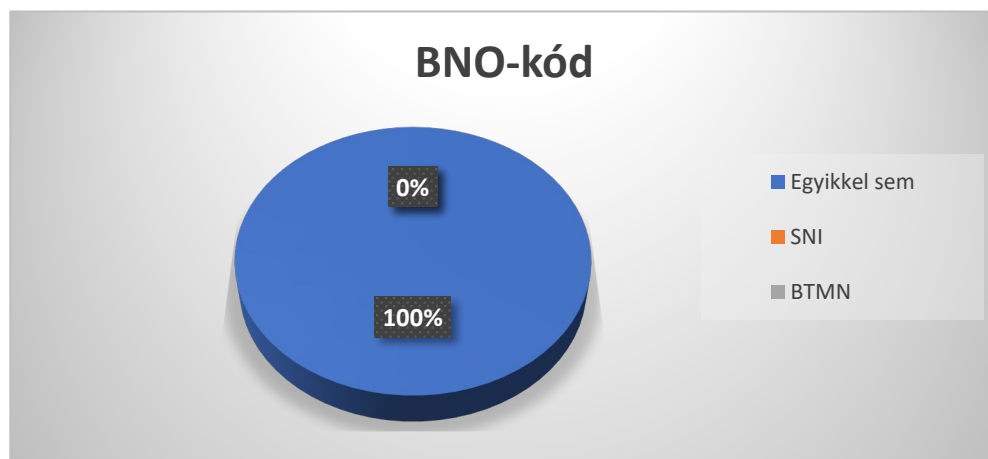
Látható, hogy számos olyan élményt osztottak meg, melyből tükröződik a szoros kapcsolat. A többségi iskolába járók csoportját 40 fő alkotja, ahol csupán 4 fő (10%) nem rendelkezett soha

háziállattal. Ennek oka 3 esetben az állattartással járó tényezők pl.: időigény, illetve 1 esetben nem kedveli annyira az állatokat az illető.

IV. 5. b. Az integráló iskolából származó válaszok

Az integráló iskola alkotja a következő kategóriát, mely esetében a kitöltők száma 62-re tehető. Ezen belül 39 fő tanuló és 23 fő szülő titulusban válaszolt a felmerülő kérdésekre. Nemek összetételét tekintve a nők jelentős többségben vannak, hiszen 49-en jelölték meg ezt az opciót, míg 12 esetben a férfit és 1 db egyéb kategóriás válasz is érkezett. A beérkező válaszokat további szempontok alapján csoportosítottam, az egyik ilyen kérdés arra vonatkozott, hogy milyen iskolában végzik tanulmányaikat jelenleg? A legtöbben itt is az egyetemi kitöltők voltak 33 fővel, ezt követték a szakgimnáziumi kitöltések, melynek száma 12 db. A gimnáziumokból érkező válaszok 8 db-t tettek ki, az általános iskolából származók pedig 9 db-t. Ezen belül az alsós tagozatosok voltak többségben 5 fővel, így szorosan emögött állnak a felső tagozatos kitöltők 4 fővel.

Érdekesnek találtam a kérdőív elemzése során, hogy senki sem rendelkezik (62 fő) BNO-kóddal, annak ellenére, hogy az iskolatípusa integráló. Átlaguk értéke ez esetben is 4,3-ra tehető, mely megegyezik a többségi intézményből származó kitöltők eredményével.

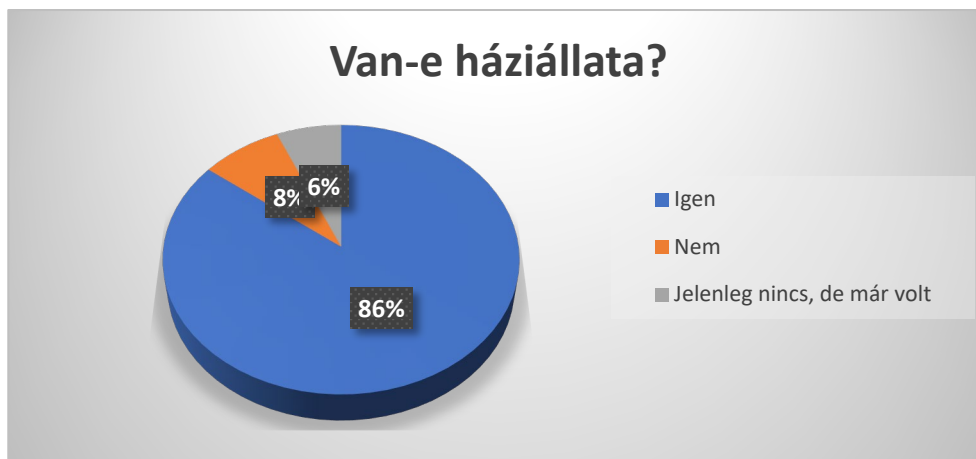

13. ábra BNO-kód az integráló iskolás válaszok tekintetében

Arányaiban tekintve itt már többen éltek valamilyen típusú megsegítéssel, hiszen ez a kitöltők feléről elmondható, ebből következik, hogy 50%-ra tehető azok aránya, akik nem vettek igénybe semmilyen segítséget (31 fő). A válaszadók másik felének összetételét tekintve szüleivel/testvéreivel tanult vagy különóra járt 8 fő, mely megegyezik azok számával, akik csak az órákon figyeltek, így ez az érték százalékos formában, kerekítve 13%-ra tehető. Csak

eggyel kevesebben, azaz 7-en jártak tanulószobára, hogy társaik segítségével sajátítsák el a tananyagot, így ez 11% jelent. Elmondható tehát, hogy a többségi iskolához képest itt több extra segítségre volt szükség azonos eredmények elérésének érdekében.

Egy másik megközelítési forma a földrajzi elhelyezkedés szempontjának vizsgálatára szolgál. A legtöbben városokban élnek, ez a szám 24-re tehető, továbbá magasnak tekinthető a vármegyeszékhelyen élők száma is, mely 18. Fokozatos csökkenés látható, hiszen ezt követően a faluban 13, fővárosban 5, míg tanyán csupán csak 2 fő él. A többségi iskolás eredményekkel összehasonlítva a tendencia megegyezik, elhelyezkedés szempontjából lekövezték annak sorrendjét. Különbségnek tekinthető, hogy jelen esetben már megjelennek a tanyán élők is, mely akár hatással lehet a háziállattartás eredményeire is. Ezen eredményekből következik, hogy az ingatlanok besorolása szerinti eloszlást tekintve a legtöbben kertesházban laknak (36 fő). Ezt követően a társasházban élők (12 fő) helyezkednek el, majd feltételezhetőleg a magas számú vármegyeszékhelyen élő kitöltőkkel áll összefüggésben, hogy a panelokban élők (11 fő) a sorban következők és csak ez után jönnek az iker/társasházban élők (3 fő). Az ingatlanok típusával összefüggésben állhat továbbá a testvérek száma is, melynek alakulása szintén hasonlóságot mutat többségi iskolás társaikkal. A legtöbben egy testvérről nyilatkoztak (25 fő), ami azt jelenti, hogy a kitöltők kicsivel több mint fele egyéb válaszlehetőséget jelölt meg. 13 fő egyke, így megállapítható, hogy a több testvérrel rendelkezők száma 24 fő, mely az ebben a kategóriában beérkező válaszok tekintetében 39%-ot jelent, ami véleményem szerint egész magasnak mondható. A testvérek számának növekedésével fokozatosan csökkent a gyakoriságuk, tehát kapcsolatban állnak egymással. Kettő testvére van 12 főnek, majd ez a szám 7-re csökken a három testvér esetében. Magas a nagycsaládosok száma is, hiszen 4 testvére van 3 főnek és előfordult az 5 és 6 testvér megléte is 1-1 esetben. Ez alapján elmondható, hogy a leggyakoribb esetekben 1 testvérrel rendelkezik a kitöltő és a legnagyobb család létszáma 8-ra tehető. 85%-os az állattartók aránya, hiszen 53 fő rendelkezik aktuálisan is valamilyen háziállattal. 4 főnek volt már korábban kisállata, de jelenleg nincsen és 5 fő, akinek nem is volt, ennek oka 3 esetben az állattartással járó tényezők, míg 2 esetben nyilatkoztak aképpen, hogy nem szeretik annyira a háziállatokat, hogy ők maguk is gazdák legyenek. Ezeket az eredményeket a többségi iskolából beérkezett válaszokkal összehasonlítva láthatjuk, hogy nőtt az állattartók aránya, illetve azok körében, akik nem tartanak állatot továbbra is az ezzel járó nehézségekre hivatkoznak.

14. ábra Háziállatok az integráló iskolás válaszok tekintetében

Az állattartók körében továbbra is az emlősök a legnépszerűbbek. Csupán csak emlősöket tartók köre 46 fő, de számos más faj mellett is előfordulnak, ez gyakoriság alapján a következőképpen alakult: hal (6 db); madár (2 db); hüllő (1 db); madár, hal, ízeltlábú kombináció (1 db), illetve egy fő nem tart emlőst, de hüllőt és ízeltlábút igen. Amennyiben a fajok alaposabb elemzését vizsgáltam, megállapítottam, hogy a kutyát tartók vannak többségben, melyre 41 db válasz érkezett, ami a válaszadók 66%-át teszi ki. Ezt követően a macskát tartók száma 29-re tehető, ami 47%-ot jelent, így tehát majdnem 20%-al kevesebb a cicát tartók köre a kutyásokéhoz képest. Fontos lehet azonban, hogy többször előfordult a két faj kombinációja, akár más állatokkal is kiegészülve, de ez a szám csak 16-ra tehető. Tehát ahhoz képest, hogy 53 válaszadó rendelkezik háziállattal, csak 30%-ban fordul elő a kutyák, macskák vegyes tartása, mely számomra meglepő információ volt, azt hittem ez az arány magasabbra tevődik. Mindenesetre az előbb említett állatokra külön-külön és vagy együttesen 70 szavazat érkezett. Mivel összesen 95 alkalommal fordulnak elő állatok, így az előbb említett szám százalékos arányban mérve 74%-ra tehető. A halakra 6 db, nyulakra 5 db, míg a hörcsögökre 4 db szavazat érkezett. A lovak és papagájok 2-2 esetben jelentek meg és az összes többi válaszra 1 szavazat érkezett, ezek a következők voltak: kacsa, tyúk, bogarak, gekkó, kígyó és pók. Színes palettával rendelkeznek az állattartók, kik esetében többségben vannak a 10 évnél régebb óta állatukkal élők, erre a lehetőségre 30 db válasz érkezett, ami 71%. Sorban ezt követte a 2-5 év intervallumban lévők köre 12 db szavazattal, mely 29%. Ez után az 5-10 éve állatot tartók következtek 8 fővel, azaz 19%-al és csak eggyel maradtak le a 0-2 év között lévő csoport tagjai, 7 fővel, akik 16%-ot tesznek ki. A többségi iskolás kitöltők válaszáinak összehasonlításával megállapítható, hogy az integráló intézményben lévők körében jelentősen több főnek van 10 évnél régebb óta háziállata (53-71%). Viszont mindkettő esetben második helyen állnak a 2-5

éve állatot tartók (20-29%) és harmadik helyre csúszott az 5-10 év kategória (15-19%). Míg a többségis kitöltők tekintetében nagy a különbség az utolsó két kategória között, addig az integrálósoknál ez minimális, így a két intézménytípus tekintetében ez jelentős különbséget mutat (2,5-16%). A következő vizsgálati szempontsor már élesen összefügg a tanulmányokkal. A kitöltőknek saját véleményük alapján kellett 3 kategóriába kiválasztaniuk azt, amelyikről úgy vélik igaz a tanulmányokra fordított idő és a házikedvencek kapcsolatának tekintetében. A legtöbb szavazat arra érkezett, hogy az állatok nem befolyásolják az erre szánt időt, ez 32 db. Arra, hogy pozitívan befolyásolják 19 db szavazat érkezett és csak 5-en vélték úgy, hogy negatívan hatnak erre a szempontra. Ezt a logikamenetet követve a következő kérdés során a tanulmányi eredményekre mért hatásukat kellett megítélniük a válaszolóknak. A tendenciát tartották, 34 semleges és 20 szavazat érkezett arra, hogy pozitívan hatnak az elért eredményekre a kisállatok és a negatív hatást feltételezők száma mutat csökkenést 2 fővel. Konklúzióként levonható, hogy a kitöltők válaszait tekintve egyezést mutat a tanulásra fordított időre és az elért tanulmányi eredményekre beérkezett szavazatok megközelítő mértéke, tehát összefüggést látnak a kettő között, a megítélés tekintetében a semleges hatás dominál. Ez az eredmény jött ki az előző iskolatípus válaszai során is, ám az esetben a későbbi szavazatok ellent mondtak annak, hogy az állatok és az állattartás, mint tényező ne lenne hatással, még hozzá jó irányba az emberi személyiségjegyek alakulásával, melyek a tanulás komponensei. A következőkben ezekre a típuskérdésekre térek rá, mely során elsőként 6 tényezőre kérdeztem rá, melyre a Likert-skála segítségével 1-től 5-ig tudtak pontozni a résztvevők. Ezek a következőkből tevődtek össze: lelki támogatás, érzelmi stabilitás (átlag: 4,4), kreativitás (átlag: 3,6), társadalomba való beilleszkedés (átlag: 3,3), kapcsolatok kialakítása (átlag: 3,2), gondolkozásmód (átlag: 3,7), felelősségvállalás, következetesség (átlag: 4,3). Ez hatásmechanizmus szempontjából azt jelenti, hogy a válaszadók úgy vélik, hogy leginkább lelki támogatás, érzelmi stabilitás szempontjából nyújtanak segítséget az állatok és csak ezt követően hatnak a felelősségvállalásra, következetességre. Való igaz, szoros volt a mezőny, hogy mely tulajdonság kerül az első helyre és csak épp, hogy megcserélődött a sorrend a többségi iskolából érkező válaszokhoz képest, ahol szintúgy, mint ez esetben a harmadik helyen a gondolkozásmódra mért hatás helyezkedik el. Hasonlóan az első 2 helyhez a 3. és 4. hely között is szoros volt az állás, azonban az érdekesség az, hogy míg ez esetben a kreativitás tölti be az utóbbi helyezettet, addig a többségi iskolába járó diákok esetében ez a tulajdonság állt az utolsó helyen. Ez alapján elmondható, hogy az integráló intézménytípusokban nagyobb összefüggést látnak a kreativitás és az állattartás kapcsolatában. A vélemények sorrendjének felcserélődése

továbbra is fennáll az utolsó két hely tekintetében is. Ez esetben utolsó előttiként a beilleszkedésre mért hatást jelölik meg és csak ezt követően található meg a kapcsolatok kialakításának megkönnyítésére mért hatás. Habár a szavazatok között a legtöbb esetben nagyon szoros volt az állás a hasonló arányú megítélések miatt az minden esetben elmondható, hogy az összes tulajdonság vonatkozásában többségben van annak átlaga, miszerint inkább pozitív hatással van a megnevezett tulajdonságokra az állattartás. A következő kérdésben már csak 1 db tulajdonságot tudtak kiválasztani a válaszadók, aszerint, hogy melyre van leginkább kihatással az állattartás, ez döntő arányban a felelősségvállalásra esett (36 szavazat). Ezt követően még 7 tulajdonságra érkezett szavazat, ám ezek között már nem volt nagy eltérés, csökkenő sorrendben ezek a következők: figyelem (6 szavazat), türelem (5 szavazat, alkalmazkodóképesség, kitartás, empátia (4 szavazat), kedvesség (2 szavazat) és önbizalom (1 szavazat). Az előző kategóriához (többségi intézmény) képest már több jellemvonásra érkezett szavazat, de ez esetben sem említették meg sem a szorgalmat, sem a felelősségvállalást, melyet különösnek találók, mivel mindkét tulajdonság nélkülözhetetlen a helyes állattartáshoz. Az optimizmus kihagyását még úgy, ahogy érthetőnek találom, hisz nem mindenkinél fejthet ki pozitív gondolkozásmódot a háziállat ténye. Ezt követően további hasonló tulajdonságokat soroltam fel, melyek szintén nem csak az állattartáshoz, de a sikeres tanulmányokhoz is kapcsolódnak. Mindegyik esetében igen-nem válasz segítségével kellett meghatározni, hogy lát-e az adott személy összefüggést ezek között. Csökkenő sorrendben megadva a következőképpen alakult az igenre szavazók százalékos aránya: türelem (97%), felelősségvállalás (96%), figyelem (92%), alkalmazkodóképesség (84%), kedvesség (82%), empátia (81%), rugalmasság (79%), együttműködő képesség (77%), kitartás (77%), szorgalom (68%), motiváció (65%), teherbírás (65%), nyitottság (63%), optimizmus (52%), kreativitás (44%), igazságosság (40%), ambíció (37%), céltudatosság (34%), hitelesség (31%), szavahihetőség (19%). Ezen eredményeket összevettem a korábban beérkező 1. kategória során vizsgált többségi iskolás tanulók válaszaival és meglepően tapasztaltam, hogy 8 tulajdonság is előrébb került a rangsorban. Ezek a türelem, kedvesség, empátia, szorgalom, teherbírás, optimizmus, igazságosság és ambíció. Továbbá az is érdekes hasonlóságot mutat, hogy az utolsó 5 helyen (habár sorrendjét nem tartva) ugyanazon jellemvonások szerepelnek. Ebből azt a következtetést vonom le, hogy az iskolatípustól függetlenül nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a két tényező (állattartás, tanulmányok) tekintetében az igazságosságnak, ambíciónak, céltudatosságnak, hitelességnek és a szavahihetőségnek sem. Érdekes továbbá, hogy míg az első esetben a kreativitás kicsivel a közepe fölött, addig jelen, azaz második

esetben kicsivel ez alatt helyezkedik el, de szint úgy középtájon helyezkedik el (55-44%). Jelenleg a felsorolt 20 tulajdonság közül 14 került inkább pozitív megítélés alá, míg az első esetben ez 15. A beérkező válaszok egészének figyelembevételével továbbra is azt a véleményt képviselem, hogy amíg konkrét összekapcsolással kellett véleményüket kifejezniük a kitöltőknek az állatok tanulmányokra mért hatásáról, addig a semleges vélemény dominált. Ezt követően csupán csak átvitt értelemben kapcsolatam össze a kettőt, melyet feltehetőleg a legtöbb válaszoló nem tudatosított, nem gondolta tovább, hogy a felsorolt tulajdonságok mire is mérnek hatást. Ezzel magyarázom azt, hogy a felmerülő személyiséget befolyásoló tényezők, tulajdonságok megítélése már jelentős többségben pozitív megítélés alá került. Mindenesetre az aktuális megközelítési módok egészéről elmondható, hogy a semleges hatás mellett a pozitív eredmények dominálnak és a negatív megítélés annyira minimális, hogy szinte elhanyagolhatóvá vált. Pár történetet is szeretnék megemlíteni, melyek tovább erősítik az állatok tanulmányokkal való kapcsolatának pozitív képét:

- 1, Jó jegy esetén kapott a kutya jutalmat!
- 2, Iskolából feszülten hazaérve a cica simogatása közben megnyugszom.
- 3, Vizsgaidőszakban a kutyám érzi, hogy stresszes vagyok és sokszor tanulás közben a lábamhoz bújik.

Azonban nem szeretnék elfogultnak tűnni, természetesen érkeztek negatív kategóriába eső storyk is, azonban ezek jelentős része arról szól, hogy a cica ráfeküdt a tételekre vagy a papagáj elvitte a ceruzát, akár a kutya szétrágta a széthagyott házfeladatot. Tehát nem rossz élmények, csupán csak az állati viselkedésből fakadó vicces, olykor bosszantó szituációk, melyeket könnyedén el is lehetne kerülni. Nem az előbb említett kategóriába eső történet közül csupán csak egy érkezett, mely a következő:

- 4, Nem lehet tőlük kint az udvaron/terazon tanulni, mert nagyon igénylik, hogy csak rájuk figyeljek.

Erre a következőképpen szeretnék reagálni: tudhatjuk, hogy ahogy az emberek személyisége is különböző, úgy az állatoké is, éppen ezért nem lehet általánosságot levonni, főleg ilyen kevés számban beérkező esetek alapján. Az ellenpélda a következő:

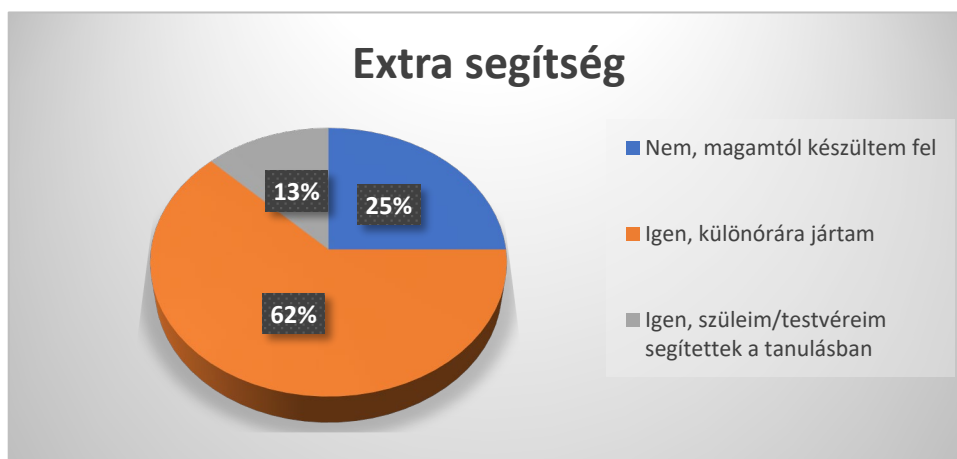
- 5, Sokszor tanultam a kutyusunkkal a terazon ülve.

IV. 5. c. Az EGYMI-ből származó válaszok

A szempontrendszer végezetéül az EGYMI-s, egységes módszertani intézményből származó kitöltők válaszait elemeztem. Ezt a kategóriát alkották a legkevesebben, összetételét tekintve 5 db szülő és 3 db diák választotta ezt az iskolatípust. Nemek szerinti eloszlásukat tekintve az arányok teljesen egységesek, ugyanis 4-4 fő alkotja a válaszolók körét, tehát összesen 8 választ elemzek a következőkben. Az eddigi kategóriák során az egyetemi kitöltők álltak többségben, azonban most ez csupán 1 főre tehető. Az általános iskola alsó tagozatából beérkező válaszok száma 2 db, ahogy a szakgimnáziumosoké is. A gimnáziumokban töltötték ki legtöbben ebben a kategóriában a kérdőívet, mely 3 választ jelent.

BNO-kód tekintetében SNI-vel, azaz sajátos nevelési igénnyel pontosan annyi fő rendelkezik, ahányan az egyikkel sem lehetőséget választották, azaz 3-3 fő. A BTMN, azaz beilleszkedési és tanulási magatartászavarral küzdő diagnózissal rendelkezők 2-en vannak. Így tehát ez az első kategória, ahol többen rendelkeznek már valamilyen BNO-kóddal, mint ahányan nem, ez valószínűleg az iskola jellegéből adódik, ám ennek ellenére a tanulmányi átlag 4,3-ra tehető.

Ehhez 5 fő vette igénybe külön tanár segítséget és vett extra órákat az iskolai tanulmányait kiegészítve, 1 fővel tanultak szülei és magától készült fel 2 fő.

15. ábra Extra segítség az EGYMI válaszok tekintetében

A faluban és a városban élők köre megegyezik 3-3 szavazattal ezek érték el a legtöbb szavazatot, ezt követően egységesen 1-1 fő nyilatkozott arról, hogy a fővárosban vagy vármegyeszékhelyen él. Földrajzi elhelyezkedésükből következik, hogy a település szerinti ingatlanok típusa 6 esetben is kertesház és 2 esetben társasház. A panel, valamint az iker/társasház opciót senki sem jelölte meg. A testvérek számának alakulása a következőképpen

rajzolódott ki. Megegyezik az egykék és az 1 testvérrel rendelkezők aránya, ez 3-3 fő esetében aktuális. 3 db testvére van 1 főnek, aki kertesházban lakik és van háziállata és szintén ilyen arányú az 5 testvérrel rendelkezők köre, azonban ez az 1 fő már társasházban lakik és nincsen háziállata. Legtöbb esetben vagy nincs, vagy csak 1 testvére van a kitöltőnek, ugyanakkor a legnagyobb család létszáma 7-re tehető, érdekesnek találom, hogy pont az ő esetében nem jelenik meg háziállat, bár ez valószínűleg nagycsaládos helyzetére vezethető vissza. Érdekes, hogy az a 2 fő, akik társasházban laknak jelenleg nem tartanak állatot, de mindkettőjüknek volt már korábban. Azok, azonban akik kertesházban laknak, mind rendelkeznek valamilyen kisállattal. Tehát az állattartók aránya 75%-os azonban, ha figyelembe vesszük a korábbi éveket, akkor teljeskörűnek, azaz 100%-nak is tekinthetjük, mivel a korábbiakban csak a jelenlegi állaspontot vettem figyelembe, így a továbbiakban is ezzel az opcióval számolok.

16. ábra Háziállatok az EGYMI válaszok tekintetében

Minden kitöltő esetében az emlősök szerepelnek, azonban 1 esetben ez kiegészült a puhatestűek rendszertani besorolásának megjelölésével. 3 főnek van jelenleg kutyája és ugyanennyi a macskát tartók köre, egyiküknél még az óriáscsiga is megjelenik. Annak a 2 főnek, akiknek jelenleg nincs állata korábban kutya képezte családjaik részét. Az időintervallumok vonatkozásában a 2-5 éve állatot tartók köre dominál, ugyanis ez 4 főre igaz, tehát 50%-át teszi ki az összes szavazóknak. Fele ennyien, azaz 2 esetben szavaztak az 5-10 évre, mely 25%-ot jelent. 10 évnél régebb óta és 0-2 éve gondoskodik állataikról 1-1 fő, így ez 2x12,5%-ot jelent. A következő kérdések segítségével arról kérdeztem a kitöltőket, hogy milyen kapcsolatot feltételeznek a tanulmányok és az állatok vonatkozásában. A tanulásra fordított idő tekintetében 6 fő nem lát kapcsolatot, míg a maradék 2 fő vegyesen oszlik meg a pozitív és a negatív véleményen lévők csoportja között. Az elért eredmények tekintetében azonban a feltételehető

hatás vonatkozásában minimálisan megváltoztak az arányok. Azok köre, akik úgy vélik nem befolyásolja a tanulmányi eredményt az állat életükben betöltött szerepe, 5-re tehető. Az itt csökkenő szavazat kiegészült az előző kérdés során negatív véleménnyel lévő szavazatával, ugyanis ezen kérdés vonatkozásában már ő sem erre szavazott, ez a lehetőség így, tehát 0-ra tehető. Ez a 2 szavazat csoportosult át a pozitív véleményen lévők köréhez, mely ezekkel együtt már 3-ra tehető. Ebből leolvasható, hogy a közvetlen hatást feltételezők köre minimális, a legtöbben nem látnak összefüggést sem a tanulásra fordított idő, sem eredmények vonatkozásában. Ugyanakkor azt is fontosnak tartom, hogy ezen kategóriában is több szavazat érkezett a hatásmechanizmus tekintetében a pozitív kapcsolatokra, mint arra, hogy egy állat negatívan hatna a tanulókra. A következő kérdéstípusok már átvitt kapcsolatot feltételeznek a vizsgált kérdéskör kapcsán, ezt a már korábban leírt módon úgy valósítottam meg, hogy olyan tulajdonságokat kellett Likert-skálás pontozással értékelniük a válaszadóknak, melyekre hatással van az állattartás, azonban ezek a tulajdonságok a tanulmányokat is befolyásolják. Első körben 6 tényezőt soroltam fel, melyek a lelki támogatás, érzelmi stabilitás (átlag: 4,1), kreativitás (átlag: 3,3), társadalomba való beilleszkedés (átlag: 3,3), kapcsolatok kialakítása (átlag: 3,4), gondolkozásmód (átlag: 3,1) és a felelősségvállalás, következetesség (átlag: 4,1) voltak. Ebből az következik, hogy leginkább a lelki támogatás, érzelmi stabilitás és a felelősségvállalás, következetességre között fedeznek fel összefüggést a szavazók. Közel azonos átlagot értek el a megmaradt szempontok is, ezek csökkenő sorrendben a következőképpen néznek ki: kapcsolatok kialakítása, kreativitás, társadalomba való beilleszkedés és legkevésbé a gondolkozásmóddal látnak összefüggést. Az így kapott eredmények azért érdekesek, mert az első kettő kategória (többségi, integráló intézmények) válaszaival összehasonlítva láthatjuk, hogy nagyságrendileg azonos sorrendet tartanak a válaszok. Ez alól kivételt jelent ezen kategória során a 3. és a 6. helyen lévő tényezők elhelyezkedése, ugyanis míg az első kettő esetben a gondolkozásmódra mért hatás helyezkedett el a 3. helyen úgy ez most jelentős visszaesést mutat, hiszen jelenleg a 6. helyre csúszott vissza és a korábbiakban a sor végén elhelyezkedő kapcsolatokkal való összefüggés a 3. helyig erősödött. A felsorolás további tagjainak sorrendje nagyságrendileg nem változott. Ezt követően egy tulajdonságot adhattak meg a felsorolásból a kitöltők az alapján, hogy mely tulajdonságra van leginkább hatással egy állat. Döntő többséggel, 5 szavazattal ez esetben is a felelősségvállalás dominál majd egyenlő arányú szavazat érkezett a türelem, empátia és a szorgalom tulajdonságaira is. Ezek közül a türelem és az empátia a másik két kategóriában is megjelent a válaszok elemzése során, továbbá elmondható az is, hogy ezen kategória folyamán

volt a legkevesebb a különböző tulajdonságok arányának megjelenése, hiszen a 1. kategóriában 6 különböző, a 2. kategóriában 8 eltérő tulajdonságra szavaztak a kitöltők, míg ez jelen esetben a 3. kategória folyamán csupán csak 4-re tehető. Ezt követően igen-nem válaszokkal kellett jelen kategóriába tartozóknak is véleményüket megadniuk a felsorolt tulajdonságok vonatkozásában, azzal kapcsolatosan, hogy befolyásolja-e a kisállattartás a megadott szempontot. Az átláthatóság végett ez esetben is az igenre szavazók százalékos arányát fogom megjeleníteni csökkenő sorrendben, annak érdekében, hogy összevethessem ezt követően az egyéb kategóriák sorrendjével. Aktuálisan ez a következőképpen alakult: felelősségvállalás (100%), rugalmasság (100%), együttműködő képesség (100%), figyelem (92%), alkalmazkodóképesség (88%), türelem (88%), empátia (88%), kitartás (75%), kedvesség (75%), nyitottság (75%), optimizmus (50%), igazságosság (50%), motiváció (50%), szorgalom (38%), teherbírás (38%), céltudatosság (25%), hitelesség (25%), kreativitás (25%), szavahihetőség (19%), ambíció (13%). A felsorolt 20 tulajdonág közül 10-ről: felelősségvállalás, rugalmasság, együttműködő képesség, figyelem, alkalmazkodóképesség, türelem, empátia, kitartás, kedvesség, nyitottság elmondható, hogy döntő többségben vannak az összefüggést látók. Míg a legmegosztóbbnak az optimizmusra, igazságosságra, motivációra mért hatás kérdése bizonyult 50%-kal. A szorgalommal és teherbírással összefüggést látók összesen 38%-ban voltak jelen és ezt követően az utolsó 5 hely: céltudatosság, hitelesség, kreativitás, szavahihetőség, ambíció esetében jelentősen csökkent ez az érték. Összehasonlítva ezt az előző kategóriák során beérkezett válaszokkal a kreativitással mért összefüggés értéke csökkent fokozatosan, hiszen az 1. kategóriában 55%, majd a 2. során 44% és a 3. kategóriában 25%-al került az 5 legkevesébe értékelt tulajdonságok körébe. Ezt leszámítva mindegyik esetben ide sorolható az ambíció, szavahihetőség, hitelesség, céltudatosság személyiségjegye is. Míg az első kettő kategóriában az igazságosság kérdésére mért hatás is ide tarozott (40%), az jelen esetben a határmezőn helyezkedik el 50%-al. Amennyiben azt az 5 tulajdonságot keressük, mely mindhárom kategóriában magas százalékos eredményeket ért el, úgy azok a következők: felelősségvállalás, alkalmazkodóképesség, figyelem. Tehát a kérdőívet kitöltők teljes körében ezekkel a tulajdonságokkal látnak leginkább összefüggést az állatok vonatkozásában. Amennyiben az elért százalékos eredmények alapján csoportosítottam azokat a tulajdonságokat, melyek csak a kategória mozgásterét kihasználva változtak, úgy a következő kép alakult ki eloszlásuk tekintetében:

Az inkább pozitív, tehát hatást gyakorlás mellett szóló válaszok százalékos arányú (100-51%) csoportja közé 11 db tulajdonság tehető: felelősségvállalás, türelem, figyelem,

alkalmazkodóképesség, empátia, együttműködő képesség, kitartás, rugalmasság, kedvesség, motiváció, nyitottság.

Az inkább negatív, tehát hatásgyakorlómechanizmus fentállását nem feltételező válaszok százalékos arányú (49-0%) csoportja közé 4 db tulajdonság tehető: céltudatosság, ambíció, hitelesség, szavahihetőség.

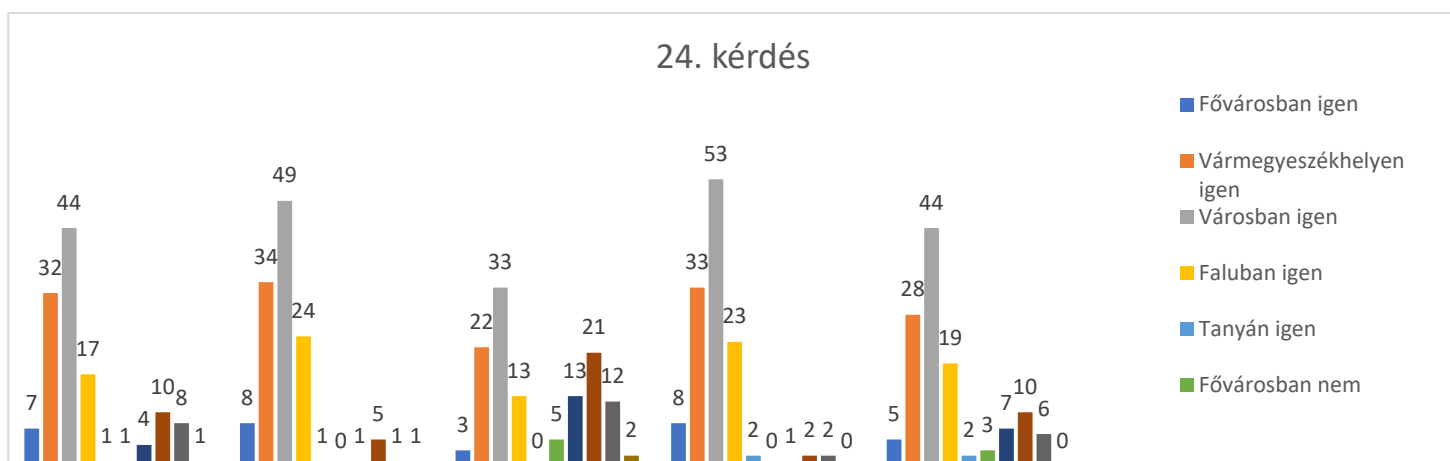
Az eredeti iskolatípusok szerinti kategóriák alapján mért válaszok nagy különbségei miatt nem sorolhatóak be egyik kategóriába sem a következő tulajdonságok (5db): kreativitás, optimizmus, teherbírás, szorgalom, igazságosság.

Az elemzési szempont zárásaként említésre méltó történetek közül egyik variáció esetén sem érkezett példa, így a már korábban említetteken túl ez esetben nem tudok ilyesmivel szolgálni.

IV. 6. Közigazgatási egység szerinti elemzés

Egy következő megközelítés szerint a 24-26. kérdések elemzési szempontja földrajzi helyzet, közigazgatási egység szerint a következőképpen alakult a kérdőívet kitöltők válaszait tekintve. Az első kérdésben igen-nem válasz meghatározásával tettem fel vegyes típusú kérdéseket. Az első ilyen arra irányult, hogy mennyien hallottak már az állattal asszisztált terápiákról, melyre meglepően sok, 100 db igen szavazat érkezett, ami 81%. Ennek eloszlása földrajzi elhelyezkedés alapján a csökkenő sorrendben a következő: város (44 db), vármegyeszékhely (31 db), falu (17 db), főváros (7 db), tanya (1 db). Ezt követően az állatokkal való oktatás megítélésére kérdeztem rá, mely szerint pozitívnak gondolja-e ezt a kitöltő az AAE=animal assisted education-t? Az igen válaszok aránya tovább nőtt, 116 db igen válasz alapján 94%-ra tehető, annak ellenére, hogy ebből 16 fő nem ismerte az AAT=animal assisted therapy-t. Ennek eloszlása földrajzi elhelyezkedés alapján a csökkenő sorrendben a következő: város (49 db), vármegyeszékhely (34 db), falu (24 db), főváros (8 db), tanya (1 db). A magas számú pozitív válasz ellenére ellentmondás fedezhető fel a következő kérdés során, ugyan is jelentősen kevesebb, 71 db igen (57%) szavazat érkezett arra vonatkozóan, hogy változna-e tanulási motivációja annak függvényében, hogy élete részét képezné egy háziállat. Ennek eloszlása földrajzi elhelyezkedés alapján a csökkenő sorrendben a következő: város (33 db), vármegyeszékhely (22 db), falu (13 db), főváros (3 db), tanya (0 db). Ezt követően érkezett a legmagasabb számú igen válasz, mely során 119 fő, azaz 96% nyilatkozott arról, hogy véleményük szerint az állatok hatást gyakorolnak az emberi személyiség alakulására. Ennek

eloszlása földrajzi elhelyezkedés alapján a csökkenő sorrendben a következő: város (53 db), vármegyeszékhely (33 db), falu (23 db), főváros (8 db), tanya (2 db). Az egyik ilyen személyiségjegy lehet a kitartóság, mely a függőségek vonatkozásában is érdekes kérdéseket vethet fel. Napjainkban minimális lehet azok száma, akik semmilyen függőséggel nem rendelkeznek legyen az akár a cigaretta vagy épp a social média. Épp ezért is kérdeztem rá arra, hogy mit gondolnak arról, hogy ha egy állattal is tölthetné idejét a kitöltő, akkor kevesebb időt szentelne-e függőségére? Erre 98 db igen szavazat érkezett, ami 79% tekintetében eredményesnek bizonyul, legyen az állattartás nehézségeire vagy épp örömeire visszavezethető pl.: kutyasétáltatás, ami időigényes azonban még is minőségi időeltöltés. Ennek eloszlása földrajzi elhelyezkedés alapján a csökkenő sorrendben a következő: város (44 db), vármegyeszékhely (28 db), falu (19 db), főváros (5 db), tanya (2 db).

17. ábra A 24. kérdésben szereplő 5 alkérdésre beérkezett válaszok földrajzi eloszlása

A következő kérdésben azt a tulajdonságot kellett kiválasztani, mely a leginkább fejlődik a gazda létnek köszönhetően, tehát összefüggés van a személyiségjegy és a kisállattartás között. Ennek területek szerinti megítélése a következőképpen alakult:

főváros: felelősségvállalás (4 db), alkalmazkodóképesség (2 db), kitartás (1 db), empátia (1 db)

Ebből az következik, hogy a fővárosban leginkább a felelősségvállalás tulajdonságát választották a felsorolt 10 db lehetőség közül annak, amire a leginkább hatást gyakorolnak az állatok. A fővárosból beérkező 8 db szavazat közül fele-fele arányban oszlott meg a válaszok köre, hiszen 4 db egyéb válasz is született. Ez az eredmény csak azért érdekes, mert az ebben a

térségben lakók száma 8, így lehetőség volt ennyi féle válasz megadására, ám ez a felére korlátozódott.

vármegyeszékhely: felelősségvállalás (22 db), empátia (4 db), kitartás (2 db), alkalmazkodóképesség (2 db), türelem (2 db), figyelem (1 db), kedvesség (1 db), önbizalom (1 db)

A vármegyeszékhelyeken élők tekintetében az első helyre 22-en szavaztak, míg az egyéb tulajdonságokra összesen 13-an. Az önbizalom jelentette csupán csak az eltérést az aktuális és a következő földrajzi besorolás között, mely érdekessége, hogy ez a tulajdonság ritkán jelenik meg jelen esetben még is önként választottak annak a tulajdonságnak, melyre leginkább hatással van az állatok jelenléte egy ember életében.

város: felelősségvállalás (34 db), empátia (6 db), türelem (6 db), figyelem (5 db), kitartás (1 db), alkalmazkodóképesség (1 db), kedvesség (1 db)

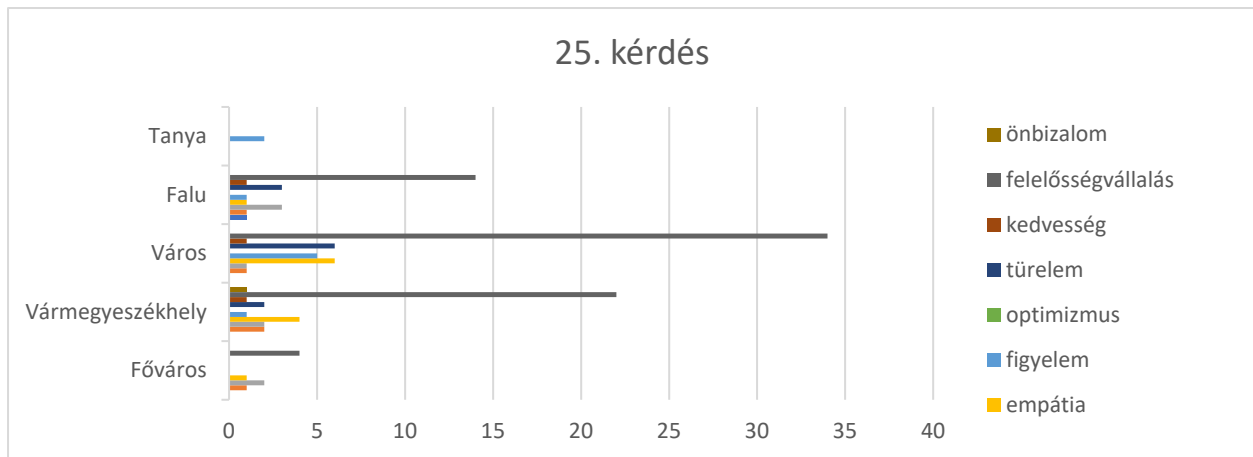
Leginkább itt is a felelősségvállalás dominál, azonban most már 7 egyéb másik tulajdonság is megjelenik, melyek érdekessége, hogy ugyanezekre szavaztak a vármegyeszékhelyeken és a városban élők is, tehát ez alapján azt a következtetést lehet leszűrni, hogy ezeken a földrajzi elhelyezkedésű területeken élő lakosság gondolkozásmódja hasonlóképpen alakul. A városok tekintetében az arányok változtak és az 1. személyiségjegyre (34 db szavazat) után 20 másik szavazat érkezett a többi megadott lehetőségre.

falu: felelősségvállalás (14 db), türelem (3 db), alkalmazkodóképesség (3 db), szorgalom (1 db), kitartás (1 db), kedvesség (1 db), empátia (1 db), figyelem (1 db)

A kapott információkból ítélve továbbra is elsődleges prioritást élvez a felelősségvállalás személyiségjegyre 14 személy megítélése alapján, mely kiegészül 7 másik tulajdonsággal is, melyekre összesen 11 szavazat érkezett, így összesen 25-en szavaztak ebben a kategóriában.

tanya: figyelem (2 db)

A 2 db kitöltő, aki ilyen besorolású településen élnek egységesen szavaztak a megjelölt tulajdonság mellett, melynek véletlen egybeesése érdekes. A csekély számú kitöltők miatt nem lehet levonni azt a következtetést, hogy a tanyán élők gondolkozásmódja vagy megítélése hasonlóságot mutatna, mindenesetre érdekes egyezést mutat.

18. ábra 24. ábra A 25. kérdésre beérkezett válaszok földrajzi eloszlása

Végül pedig a felsorolt tulajdonságokat igen-nem válasz segítségével kellett véleményezni, melynek területi lebontása érdekében elválasztottam, így elsőként az igen válaszok arányát mutatom be településtípusok szerint, majd csak ezt követően hasonló tendenciára felépítve a nemleges válaszokat szemléltetem:

Ebből az olvasható le, hogy a fővárosból mindenki egyetért azzal, hogy az állattartás befolyásolja az alábbi tulajdonságokat: alkalmazkodóképesség, figyelem, türelem, felelősségvállalás.

A vármegyeszékhelyen élők körében az egyezést csupán csak egy személyiségjegyen lehet felfedezni: felelősségvállalás. Azonban egy szavazattal kapott csak a maximálistól kevesebbet, így ezeket is érdemes megemlíteni: alkalmazkodóképesség, türelem.

A városok vonatkozásában voltak a legtöbben a kitöltők, így a szórások aránya is nagy eltéréseket mutat, ennek függvényében nem volt olyan tulajdonság, melyre való hatás biztosságában foglaltak volna egyöntetűen állást a kitöltők. Egy fő egyetértésének kivételével továbbra is a felelősségvállalás érte el a leginkább egyezést mutató értéket.

A falvakban élőknel sem történt 100%-os egyetértés, kettő tulajdonságról mondható el az, hogy egy szavazat kivételével a kapható legmagasabb értéket érte el, ez a felelősségvállalás és a türelem.

A tanyákból érkező kevés szavazat tekintetében, nem meglepő, hogy sok egyezés fedezhető fel, mindkét kitöltő hatást vél felfedezni az alábbi tulajdonságok tekintetében: szorgalom, kitartás,

alkalmazkodóképesség, kreativitás, nyitottság, empátia, együttműködő képesség, szavahihetőség, figyelem, optimizmus, türelem, teherbírás, hitelesség, kedvesség.

Mivel a különböző területi besorolásokra beérkezett szavazatok száma nagy eltérést mutat, kiszámoltam százalékos formátumban is megadva az elért értékeket, így megkaptam, hogy az adott tulajdonság milyen típusú települések esetén mutat leginkább egyezést. A felsorolt tulajdonságok vonatkozásában megjelenítem azt a településtípust, ahol a leginkább egyetértettek az összefüggés fentállásával, melyet százalékos formában is megjeleníték, ennek függvényében az eredmények a következőképpen alakultak: szorgalom - tanya 100%, kitartás - tanya 100%, alkalmazkodóképesség – főváros és tanya egyaránt 100%, rugalmasság – vármegyeszékhely 86%, kreativitás - tanya 100%, motiváció – város 76%, nyitottság - tanya 100%, empátia - tanya 100%, ambíció- tanya 50%, céltudatosság - tanya 50%, együttműködő képesség - tanya 100%, szavahihetőség - tanya 100%, figyelem – főváros és tanya egyaránt 100%, igazságosság – vármegyeszékhely 54%, optimizmus - tanya 100%, türelem – főváros és tanya egyaránt 100%, teherbírás - tanya 100%, hitelesség - tanya 100%, kedvesség - tanya 100%, felelősségvállalás – főváros és vármegyeszékhely egyaránt 100%. Ebből megfigyelhető, hogy a legtöbb esetben egyezést mutató értékek a fővárosi és tanyasi lakosok megítélése esetén, 3 tulajdonság (alkalmazkodóképesség, figyelem, türelem) mentén alakultak ki. Két különböző településről beérkező válaszok aránya egyezést mutat továbbá a felelősségvállalás tekintetében, ahol a fővárosi lakosok mellett az azonosság a vármegyeszékhelyen élőkkel mutatott egyezést.

4. táblázat A tulajdonságok település szerinti eloszlása az igen válaszok tekintetében

	Főváros	Vármegyeszékhely	Város	Falu	Tanya
Szorgalom	3 vagy 37%	20 vagy 57%	37 vagy 69%	15 vagy 60%	2 vagy 100%
Kitartás	6 vagy 75%	29 vagy 83%	45 vagy 83%	17 vagy 68%	2 vagy 100%
Alkalmazkodóképesség	8 vagy 100%	34 vagy 97%	44 vagy 81%	18 vagy 72%	2 vagy 100%
Rugalmasság	5 vagy 63%	30 vagy 86%	45 vagy 83%	19 vagy 76%	1 vagy 50%
Kreativitás	4 vagy 50%	18 vagy 51%	24 vagy 44%	13 vagy 52%	2 vagy 100%
Motiváció	2 vagy 25%	24 vagy 69%	41 vagy 76%	13 vagy 52%	1 vagy 50%
Nyitottság	4 vagy 50%	27 vagy 77%	35 vagy 65%	16 vagy 64%	2 vagy 100%
Empátia	7 vagy 88%	33 vagy 94%	43 vagy 80%	21 vagy 84%	2 vagy 100%
Ambíció	2 vagy 25%	12 vagy 34%	23 vagy 43%	6 vagy 24%	1 vagy 50%
Céltudatosság	3 vagy 38%	16 vagy 46%	24 vagy 44%	7 vagy 28%	1 vagy 50%

Együttműködőképesség	7 vagy 88%	31 vagy 89%	44 vagy 81%	21 vagy 84%	2 vagy 100%
Szavahihetőség	1 vagy 13%	6 vagy 17%	8 vagy 15%	10 vagy 40%	2 vagy 100%
Figyelem	8 vagy 100%	32 vagy 91%	49 vagy 91%	23 vagy 92%	2 vagy 100%
Igazságosság	1 vagy 13%	19 vagy 54%	21 vagy 39%	10 vagy 40%	1 vagy 50%
Optimizmus	1 vagy 13%	22 vagy 63%	28 vagy 52%	11 vagy 44%	2 vagy 100%
Türelem	8 vagy 100%	34 vagy 97%	52 vagy 96%	24 vagy 96%	2 vagy 100%
Teherbírás	5 vagy 63%	25 vagy 71%	33 vagy 61%	13 vagy 52%	2 vagy 100%
Hitelesség	1 vagy 13%	8 vagy 23%	18 vagy 33%	7 vagy 28%	2 vagy 100%
Kedvesség	6 vagy 75%	31 vagy 89%	45 vagy 83%	17 vagy 68%	2 vagy 100%
Felelősségvállalás	8 vagy 100%	35 vagy 100%	53 vagy 98%	24 vagy 96%	1 vagy 50%

Ezt követően a nemleges szavazatok értelmezése következett, melyről az alábbi táblázatot készítettem el. Mivel az előző táblázatból láthattuk, hogy a legtöbb személyiségjegyet pozitív kategóriába esik, így megközelítés módjára változtatva az alábbi módon szemléltetem az eredményeket:

A főváros vonatkozásában nem volt maximális egyetértés azzal kapcsolatban, hogy mely tulajdonságokra nincs hatással az állattartás. A legtöbb szavazatot kapta: szavahihetőség, igazságosság, optimizmus, hitelesség. A felsorolásban szereplő 4 elemre 1 fő kivételével mindenki nemleges válasszal felelt.

A következő településtípus válaszadóinak megítélései között már nagyobb eltérés volt látható. A vármegyeszékhelyi kitöltők legkevésbé a szavahihetőséggel láttak összefüggést.

Ez az érték egyezést mutat a városi lakosok gondolkozásmódjával, hiszen ezen kategóriában is erre a lehetőségre érkezett a legtöbb nemleges válasz, ami arra enged következtetni, hogy a két településtípuson élő emberek gondolkozásmódja hasonló elvek szerint rendeződhet.

A falvak lakosai szerint az állattartás legkevésbé az ambícióra van hatással, ám egyöntetű válasz itt sem született e tekintetben sem.

A minimális tanyai kitöltők esetén sem alakult ki 100%-os egyetértés a nemleges hatást illetően, az erre beérkező szavazatok (1 fő) véleménye alapján 6 tulajdonságnál: rugalmasság,

motiváció, ambíció, céltudatosság, igazságosság és felelősségvállalás fedezhető fel erre vonatkozóan eredmény.

A korábbi igen válaszok feldolgozása során használt módszert követve, hasonló sémára elemeztem ki a nemleges válaszok körét. Mivel átlagosan több szavazat érkezett arra, hogy hatással van az állattartás az adott tulajdonságra, így ehhez mérten a „nem” szavazatok mértéke csökkent, ezek legmagasabb értékének százalékos meghatározásával szemléltetem az eredményeket. Amennyiben minden tulajdonságot megvizsgálva, arra kerestem a választ, hogy mely településnél mutatkozik meg leginkább az egyet nem értők köre, úgy a következő megállapításokat hoztam: szorgalom - főváros 63%, kitartás - falu 32%, alkalmazkodóképesség – falu 28%, rugalmasság – tanya 50%, kreativitás - város 56%, motiváció – főváros 75%, nyitottság - főváros 50%, empátia - város 20%, ambíció- falu 76%, céltudatosság – falu 72%, együttműködő képesség - város 19%, szavahihetőség - város 95%, figyelem – vármegyeszékhely és város egyaránt 9%, igazságosság – főváros 88%, optimizmus - főváros 88%, türelem – város és falu egyaránt 4%, teherbírás - falu 48%, hitelesség - főváros 88%, kedvesség - falu 32%, felelősségvállalás – tanya 50%. Ebből megfigyelhető, hogy nem volt 100%-os egyetértés egyik településen sem azzal kapcsolatban, hogy nem fejtenének-e ki hatást az adott szempontra az állatok. A legnagyobb összhang a szavahihetőség tulajdonságára esett ez a városból származó kitöltők körében érte el a kételkedők legmagasabb arányát, melyből megállapítható, hogy legkevésbé ezzel látnak összefüggést. A legtöbb szavazat a türelem tekintetében a városokból és falvakból érkezett, ami azt jelenti, hogy hasonlóan nagy hatást látnak e tulajdonság tekintetében. Két település eredményeinek egyezése megfigyelhető még a figyelem tekintetében, ahol a vármegyeszékhely lakói és a városban élők aránya egyezett meg.

5. táblázat A tulajdonságok település szerinti eloszlása a nem válaszok tekintetében

	Főváros	Vármegyeszékhely	Város	Falu	Tanya
Szorgalom	5 vagy 63%	15 vagy 43%	17 vagy 31%	10 vagy 40%	0
Kitartás	2 vagy 25%	6 vagy 17%	9 vagy 17%	8 vagy 32%	0
Alkalmazkodóképesség	0	1 vagy 3%	10 vagy 19%	7 vagy 28%	0
Rugalmasság	3 vagy 38%	5 vagy 14%	9 vagy 17%	6 vagy 24%	1 vagy 50%
Kreativitás	4 vagy 50%	17 vagy 49%	30 vagy 56%	12 vagy 48%	0
Motiváció	6 vagy 75%	11 azaz 31%	13 vagy 24%	12 vagy 48%	1 vagy 50%
Nyitottság	4 vagy 50%	8 vagy 23%	19 vagy 35%	9 vagy 36%	0
Empátia	1 vagy 13%	2 azaz 6%	11 vagy 20%	4 vagy 16%	0

Ambíció	6 vagy 75%	23 vagy 66%	31 vagy 57%	19 vagy 76%	1 vagy 50%
Céltudatosság	5 vagy 63%	19 vagy 54%	30 vagy 56%	18 vagy 72%	1 vagy 50%
Együttműködőképesség	1 vagy 13%	4 vagy 11%	10 vagy 19%	4 vagy 16%	0
Szavahihetőség	7 vagy 88%	29 vagy 83%	46 vagy 95%	15 vagy 60%	0
Figyelem	0	3 vagy 9%	5 vagy 9%	2 vagy 8%	0
Igazságosság	7 vagy 88%	16 vagy 46%	33 vagy 61%	15 vagy 60%	1 vagy 50%
Optimizmus	7 vagy 88%	13 vagy 25%	26 vagy 48%	14 vagy 56%	0
Türelem	0	1 vagy 3%	2 vagy 4%	1 vagy 4%	0
Teherbírás	3 vagy 38%	10 vagy 29%	21 vagy 39%	12 vagy 48%	0
Hitelesség	7 vagy 88%	27 vagy 77%	36 vagy 67%	18 vagy 72%	0
Kedvesség	2 vagy 25%	4 vagy 11%	9 vagy 17%	8 vagy 32%	0
Felelősségvállalás	0	0	1 vagy 2%	1 vagy 4%	1 vagy 50%

IV. 7. Összes válasz tekintetében beérkezett javaslatlételek

Az utolsó kérdés a javaslattételi lehetőséget adta meg, mely legtöbb esetben az érdekes témaválasztást dicsérte, azonban egy-két esetben érdekes meglátások kerültek napvilágra, melyekre szeretnék reflektálni is. 1. „Két kérdőívet készítenék, egyet a szülőknek, egyet pedig a gyerekeknek. Rákérdeznék az állattartással kapcsolatos nehézségek elviselésére (gondozás, tisztántartás problémái). Ha a tanulás nem csupán ismeret elsajátítás, hanem készségek, képességek elsajátítása is, akkor az állattartás nehézségeinek a megoldása is segít egy tananyagban messze túlmutató tanulásban.” A két kérdőív ötlete bennem is felmerült, azonban a kiindulási alapot az jelentette, hogy a diákok véleményét szeretném felmérni a témával kapcsolatosan, hiszen elsődleges célközönségem a továbbiakban is ők lesznek. Abból kifolyólag viszont, hogy ne csak egy szűk metszetét vizsgáljam a tanulók körének mindenképp szerettem volna kiterjeszteni a kérdőívet az általános iskolás korosztályra is. Nagyon fontosnak tartom, hogy minél korábban kialakuljanak a szükséges tulajdonságok, melyek hozzásegítenek az eredményes tanulmányok elvégzéséhez. Az így kialakuló korosztály végett volt szükséges a szülők bevonása, mely egyébként is jó ötletnek bizonyult, mivel érdekes megközelítés lehet az is, hogy szülői szemszögből miket tapasztalnak gyermekeiken. Az egyszerűség végett azonban már nem nyitottam meg egy újabb kérdőívet, melyben közrejátszott a kitöltők számának növelési célja is. Az állattartással kapcsolatos nehézségek elviselése nem kapcsolódik témámhoz, így azt nem is állt módomban vizsgálni, ugyanakkor érdekes mellékszál lehet. Az utolsó mondat volt az, mely megragadta a figyelmemet, hiszen én is pontosan erre szeretném

felhívni a figyelmet. Teljes mértékben egyetértek az állítással csupán csak nem szűkítettem le a problémamegoldási képességet az állattartással kapcsolatos nehézségekre, ugyanakkor én is úgy vélem, hogy ezeknek a tulajdonságok megfelelő kialakításával hozzájárulhatunk az eredményesebb tanulmányokhoz. Az én logikamenetem alapján is nagyon fontosnak tartom, hogy a tanulásra ne csupán ismeretelsajátításként tekintsünk, hanem készségek, képességek fejlesztéseként, mely hosszútávon, komplex módon járul hozzá az egyén megfelelő biopszicho-szociális lényéhez. Egy másik hozzászólás a következőképpen szól: 2, „Érdeemes lett volna kérdezni, hogy vett-e részt állattal asszisztált fejlesztésen, órán. Az állat bevonása a tanulásba nyilván motiváló, de meredek azt feltételezni, hogy jobb a tanulmányi motivációja annak, akinek állata van.” Elsőnek is egyetértek a hozzászólás első felével, valóban érdekes válaszokat kaphattam volna, esetlegesen egy következő kérdőív során érdemes lehet erre is rákérdezni, amennyiben a téma további vizsgálatára kerül sor. A második észrevételhez csak annyit szeretnék hozzáfűzni, hogy nem áll szándékomban azt állítani, hogy azon tanulónak, akinek van háziállata jobb a tanulási motivációja, mint annak a diáknak, akinek nincsen. Abból kifolyólag, hogy mindenkinek más az érdeklődése, más és más dolog motiválhatja. Arra szerettem volna rávilágítani, hogy egy állat bevonása a tanulás folyamatába (legyen az az iskolában vagy otthon) jelentős motivációs erővel bíró tényező. Ettől függetlenül más is motiválhatja, nem lehet kizárni az egyéb tényezőket sem, pontosan ezért nem lehet mérni az állatok ténylegesen elért hatását, hiszen ahogy azt már többször is említettem ezek az eredmények szubjektív megítélésen alapulnak.

V. Összefoglalás

A dolgozat főbb megállapításai a szakirodalmi feldolgozás során az állatok különböző területeken való fokozatos népszerűségének felismerése, ok-okozati összefüggések felállítása. Elsősorban az állattal asszisztált oktatásban (Animal Assisted Education), azaz AAE-ben rejlő potenciális lehetőség kihasználásának felismerése céljából történő bemutatás. Fontos továbbá megemlíteni az állatokkal való együttműködés további területeit, melyek az állattal asszisztált terápiák (Animal Assisted Therapy), azaz AAE, illetve a kötetlenebb állattal asszisztált tevékenységek (Animal Assisted Activity), másképpen AAA. A három területben rejlő főbb különbség a célirányok meghatározásában rejlik, ennek függvényében az élet más-más területein hódítanak teret. A dolgozat orientációja a háziállatok és a tanulmányok kapcsolatának elemzése, ennek értelmében számos olyan szakirodalom került feldolgozásra külföldi és magyar viszonylatban is, melyek az állatok emberekre mért hatását vizsgálja. Gyakorlati megvalósulásban az állatok megjelenése a tantermekben egyre nagyobb népszerűségnek örvend

házánkban is. Ehhez szükséges biztosítani a megfelelő feltételeket fontos a pedagógus témában való ismeretei mellett a gyerekek megfelelő szintű felkészítése is. Az irodalmak egységesen alátámasztják az állatok jótékony hatását. A kérdőív elkészítésének célja, hogy felmérjem a vegyes iskolatípusokban tanuló diákok és/vagy szüleinek valós tapasztalatai egyezést mutatnak-e a korábban olvasottakban megjelent elméletekkel. Megállapítható, hogy mint a többségi, integráló és EGYMI (Egységes Módszertani Intézmény) típusú intézmények eredményeinek döntő többségben pozitív megítélés alá helyezi az állatok oktatásra mért hatását, mint a tanulmányi eredmények, mint a tanuláshoz fűződő viszony tekintetében. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a kapcsolatot nem közvetlen módon mért összefüggésekre alapozom. Az állatok jótékony hatása számos más egyéb tényezővel egészülhet ki, nem lehet kizárólagosan csak az ő szerepüknek tulajdonítani az eredményeket. A közvetett módon feltételezett kapcsolat a személyiségre mért hatás tekintetében valósult meg. A kisállattartás, azaz a gazda lét számos olyan tulajdonságot fejleszt, mely hozzásegít a tanulmányi sikerek eléréséhez, ennél fogva áll fent a kapcsolat az állatok és a tanulmányok viszonyrendszerében.

A dolgozatban célkitűzésként megfogalmazott elvárás volt, hogy a szakmában rejlő potenciális lehetőségeket átfogóan tanulmányozzam, ennél fogva a megismerést követően hitelesen tudjam bemutatni. Ennek érdekében készítettem el kérdőívemet, melynek célja, hogy minél színesebb (közigazgatási egység, iskolatípus, nem, státusz) összetételből tudjak megállapításokat, majd konklúziókat levonni. Végül pedig ezek összevetésével az aktuális magyarországi helyzet megítélésével összevetve a szakirodalmak alátámasztása/cáfolása.

Mindezek nyomán sikeresen állítottam fel következtetéseimet az eredmények összefoglalása céljából, melyekből az látszik, hogy:

- A kitöltők jelentős többségének van/volt háziállata, illetve magas a huzamosabb időintervallumok aránya is, így feltételezhető a pozitív kapcsolat, hiszen ennek oka nem csupán az állatok szeretete, hanem életünkre mért hatásuk felismerése. Az állatot nem tartók köre minimális, ennek oka többségében az állattartással járó tényezők okozta nehézségek elkerülése. Az állatok fajtáinak megjelenése igen változatos, jelentős az emlősök aránya, ezen belül is a kutyák, macskák száma magas, de az összes rendszertani besorolás megfigyelhető. Ebből az szűrhető le, hogy ha már rendelkezik valaki háziállattal, akkor nem az ezzel járó nehézségeken határozza meg a választott állat fajtát.

- A válaszok során nagyjából azonosan oszlik meg azok száma, akik igénybe vettek extra segítséget tanulmányaik elérésének érdekében, így nem egyértelműsíthető, hogy az állattartás milyen mértékben hatott erre a tényezőre. Azonban a magas tanulmányi átlag iskolatípustól függetlenül fentáll, ez továbbá összefüggésben lehet a BNO-kódok alacsony számával.
- A különböző településtípusok szerinti állatok-tanulmányok megítélés nem változik jelentős mértékben, közvetett módon pozitív feltételezés áll fent. Nincs jelentős eltérés e tekintetben sem a testvérek számának alakulásával, sem az adott iskolatípussal, ám ezzel kapcsolatosan további elemzéseket is érdemes lehet elvégezni.
- Az állatok konkrét oktatásban való megjelenésének támogatása figyelhető meg, ugyanakkor ennek nem tulajdonítanak közvetlenül hatást, az összefüggést a személyiségjegyek alakulásában látják a kérdőívre válaszolók jelentős többsége. Ennek oka, véleményem szerint az lehet, hogy általánosságban a konkrét összefüggésekre koncentrálnánk figyelmünk, nem az ok-okozati kapcsolatokat vizsgáljuk.
- Számos történet került megosztásra, azonban ezek többsége nem a kért témára vonatkozott, így a felhasználható válaszok köre jelentősen csökkent. Annak ellenére, hogy a korábbi válaszok alapján nem tulajdonítanak a kitöltők közvetlen az állatok tanulmányokra mért hatásának nagy jelentőséget, ezen kérdés nyomán számos közvetett összefüggés ismertetése látható.

A téma vizsgálatának további lehetőségei:

- A különböző fajok, illetve azok egyidejű megjelenésének összehasonlítása a tulajdonságokra mért hatás tekintetében további érdekes következtetéseket eredményezne, arra vonatkozóan, hogy a különböző fajok különböző megítélést eredményeznek-e?
- Egy másik vizsgálati szempontot jelenthet, ha leszűrjük azokat a kitöltőket, akik nem vettek igénybe egyéb segítséget tanulmányaik során. Átlagukból, tanuláshoz fűződő viszonyukból egy körvonalazottabb kép alakítható ki, azzal kapcsolatosan, hogy az említett tényezőkre az állattartás mekkora hatást fejt ki. Ezen eredmények a BNO-kódok típusával is összevethetőek.
- Összevethetőek lehetnek azok az adatok is, melyek a testvérek számát, ingatlan típusát tartalmazzák, mellyel kapcsolatban az állatfajták megjelenésének gyakoriságát lehetne vizsgálni, ezeket összehasonlítva a tanulmányi eredményekkel.
- Az állat asszisztál oktatás pozitív megítélése látható, azonban további kérdések segítségével felmérhető az emberek erről való elképzelése is, mely segítségével felállíthatók az elvárások,

amik esetleg iránymutatásként is szolgálhatnak azzal kapcsolatosan, hogy melyek azok a tényezők, amivel további támogatottságra lehetne szert tenni a gyorsabb terjedés érdekében. Másik megközelítésből vizsgálódva azok körét is fel lehetne mérni, akik részt vettek már ilyen fejlesztésen, tanórán, hiszen az ő véleményük és tapasztalataik megosztása hasznos lehet. Ezek összevetésével reális képet kaphatunk az elképzelés és valóság közötti különbségek tekintetében.

VI. Irodalomjegyzék

1. Allen K., Blascovich J.: Anger and Hostility among Married Couples: Pet Dogs as Moderators of Cardiovascular Reactivity to Stress. *Psychosomatic Medicine*, 1996, 58.59.
2. Anderson David C.: *Assessing the Human-Animal Bond*. Purdue University Press, 2007
3. Atkinson-Hilgard: *Pszichológia*, Harmadik átdolgozott kiadás, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.
az állatasszisztált csoportos gyerekterápiában. In: *Kisgyermek, nagy problémák-cserelapos kiadvány*. Budapest, Raabe Kiadó, 2014/4 - 27 D modul p. 1-15.
4. Babos Edit: *Állatasszisztált terápia. Módszertani előtanulmány óvodáskorú gyerekek kutyával történő fejlesztésére*, Budapest, 2013.
5. Babos Edit: *Mesék kutyákra és gyermekekre. Mesei és dramatikus elemek használata*, Budapest, 2014.
6. Bán Anita Katalin – Nagy: „Bízz bennem, segítek” – avagy a mentálisan sérült gyermekek bizalmának alakulása a terápiás kutyák iránt. In: Takács István (szerk.): *Állatasszisztált kutatások. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III*. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
7. Bánszky Noémi, Kardos Edina, Rózsa Linda és Gerevich József: Az állatok által asszisztált terápiák pszichiátriai vonatkozásai. *Psychiatria Hungarica*, 2012, 27. 3. sz., 180–190.
8. Barker Sandra B.: Measuring stress and immune response in healthcare professionals following interaction with a therapy dog: a pilot study. 2005.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16050629/> (lt.: 2024.04.18.)
9. Baun M. M., Bergstrom N., Langston N. F., Thoma L. (1984): Physiological Effects of Petting Dogs: Influences of Attachment. In ANDERSON, R. K., HART, B. L., HART, L. A. (ed.) (1984): *The Pet Connection - Its Influence on Our Health and Quality of Life*. Minnesota. 162 - 171.

10. Becker M. –Morton D.: Az állatok gyógyító ereje. Gold Book Kft., Debrecen. 2002.
11. Bergler R.: Man and Dog: The Psychology of a Relationship. Blackwell Scientific Publications, London. 1988.
12. Bohuniczky-Dömény Andrea: Állatterápia a gyógypedagógiában. Katedra 2011/10. 19.p.
13. Cusack O.: Pets and Mental Health. The Haworth Press, New York–London. 1988.
14. Csányi Vilmos: A kutyák szőrös gyerekek. Bukfenc és Jeromos a tudomány szolgálatában. Budapest, Libri Kiadó. 2012.
15. Csorbáné Szigetvári Melinda – Szakács Nóra (szerk.): Négylábú tanársegédek. A kutyás terápia gyakorlati és hatásvizsgálati lehetőségei. Logopédia III. évfolyam, 2018–2019. 84-85.
16. Duncan A.: How Schools Work: An Inside Account of Failure and Success from One of the Nation's Longest-Serving Secretaries of Education. Simon and Schuster. ISBN: 9781501173066, 2019.
17. Fenyvesiné Rozgonyi Eszter - Gelencsérné Bakó Márta: Az állatasszisztált terápia és a figyelem fejlesztésének lehetősége az óvodában. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált kutatások. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
18. Fine H. Aubrey.: Handbook on Animal-Assisted Therapy. Academic Press.
19. Friedmann, E., Katcher, A.H., Thomas, S.A., Lynch, J.J. and Messent, P.R. Social Interaction and Blood Pressure. Influence of Animal Companions. The Journal of Nervous and Mental Disease, 171, 1983. 461-465.
<http://dx.doi.org/10.1097/00005053-198308000-00002> (lt.: 2024.04.18.)
20. Friedmann, E.: The Animal – Human Bond: Health and Wellness In FINE, A. H.(ed.) (2000): Handbook on Animal-Assisted Therapy. Academic Press, San Diego, California. Perelle és Granville. 2000.
21. Gee Nancy R, Mueller Megan K.: A Systematic Review of Researchon Pet Ownership and Animal Interactions among Older Adults, Anthrozoös, 32:2, 183-207, DOI:10.1080/08927936.2019.1569903, 2019.
22. Gyöngyösi Anita, Iváncsik Réka: Az állatasszisztált pedagógia lehetőségei óvodáskorú gyermekeknél. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált kutatások. Kaposvári

- Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
23. Gyórfi Gabriella.: Angliai körkép az állatasszisztált ellátásokról. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 5(2), 2017. 66–68.
<https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/652> (lt.: 2024.04.18.)
 24. Hart Lynette A.: Positive effects of animals for psychosocially vulnerable people: A turning point for delivery. In: A. H. Fine (ed.), *Handbook on animal-assisted therapy: Theoretical foundations and guidelines for practice* (3rd ed.). San Diego, CA: Elsevier Inc. 2010. p. 59-84.
 25. Herczeg Dóra: Kisállat-terápia a felnőttek foglalkoztatásában. *Felnőttképzés*, 2007/3.
 26. Jánosi Eszter - Molnár Marcell: A különböző állatfajok hatásának vizsgálata állatasszisztált pedagógiai foglalkozásokon. In: Takács István (szerk.): *Állatasszisztált kutatások*. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
 27. Jones A. C., Gosling S.: A kutyaszemélyiség vonásai és kapcsolatuk az emberi ötfaktoros modellel. *Magyar Tudomány*, 167. évfolyam – 2006/2. szám, 2005. 174-179. p. <http://www.matud.iif.hu/06feb/09.html> (lt.: 2024.04.18.)
 28. Kaczur Brigitta – Takács István: A kutyás terápia alkalmazhatósága a logopédiai dadogás terápiában. In: Takács István (szerk.): *Állatasszisztált kutatások*. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
 29. Káhleszné Krémer Ildikó: Állatasszisztált foglalkozások a Szentlőrinci Általános Iskola Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Tagintézményében a 2015/2016-os és a 2016/2017-es tanévben. *Gyermeknevelés*, 2017. 5. 2. sz., 53–55.
 30. Kedu Józsefné - Takács István: Az állatasszisztált pedagógiai fejlesztés hatása a gyermek személyiségére és a csoportra. In: Takács István (szerk.): *Állatasszisztált kutatások*. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
 31. Kehl-Brand, C.: Elly – eine Labradorhündin in der Grundschule. Erfahrungen mit tiergestützter Pädagogik. In: Buchner-Fuhs, J. és Rose, L. (szerk.): *Tierische Sozialarbeit. Ein Lesebuch für die Profession zum Leben und Arbeiten mit Tieren*. Springer VS, Wiesbaden. 2012. p. 399–409.

32. Klimke Vivienne: Gyógyító állatok „Aikre mindig számíthatunk” Gladiátor Kiadó, Budapest. 2003.
33. Koller Tímea – Takács István: A kutya jelenlétének hatása az óvodáskorú gyermekek rajzára. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált kutatások. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
34. Konti, H.: Állatasszisztált pedagógia a tanteremben. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 2017. 5(2), 47–52. <https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/646> (lt.: 2024.04.18.)
35. Kruger, K. A. és Serpell, J. A.: Animal Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations. In: Fine, Aubrey H. (ed.) Handbook on Animal-Assisted Therapy 4th Edition. Theoretical Foundations and Goudelines for Practice. USA, Academic Press. 2006.
36. Kulcsár Mihály – Szalai Katalin: Az állattárs elvesztésének hatásai. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált kutatások. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
37. Kübler-Ross Elisabeth: A halál és a hozzá vezető út. Gondolat Kiadó, Budapest. 1988.
38. Levinson B.M.: The pet and mental hygiene. In: Boris, M. Levinson (szerk.): Pet oriented child psychotherapy. Springfield, IL: Charles C. Thomas. 1969.
39. Marcali-Kiss Rita – Molnár Marcell: Kutyák és gyermekek együttműködésének vizsgálata állatasszisztált pedagógiai foglalkozásokon. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált kutatások. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
40. Marcali-Kiss Rita: Az állatok részvétele az oktatási programban – Erasmus+ "ZORO" projekt -Érd. *Gyermeknevelés*, 2017. 5. 2. sz., 44–46.
41. Maróthy Johanna: Állatasszisztált intervenciók Németországban. *Gyermeknevelés*, 2017. 5. 2. sz., 69–72.
42. McClelland M., Cameron C.: Self-regulation and academic achievement in elementary school children. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2011.
43. Melson, G. F. (2003). Child Development and the Human-Companion Animal Bond. *American Behavioral Scientist*, 47(1), 31 – 39. <https://doi.org/10.1177/0002764203255210> (lt.: 2024.04.18.)

44. Mesterházi Zsuzsa – Szekeres Ágota (2023): A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar.
45. Molnár Marcell, Rudolf Zsófia, Szalai Katalin, Takács István (2015): Állatasszisztált pedagógia és terápia. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár, ISBN 978-615-5599-09-5
46. Nádori Gergely és Prievara Tibor: 21. századi pedagógia. Akadémiai Kiadó. ISBN: 978 963 454 102 8, 2018.
47. Németh Gáborné Doktor Andrea : A szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségei az iskolában. Új Pedagógiai Szemle, 2008. 58.1. sz., 23–34.
48. Nepps P., Stewart C., Bruckno S. (2011). Animal-assisted therapy: Effects on stress, mood, and pain. Journal of Lancaster General Hospital. Vol. 6, No. 2. Online: https://www.researchgate.net/publication/285788585_Animal-assisted_therapy_Effects_on_stress_mood_and_pain (lt.: 2024.04.18.)
49. Nimer J., Lundahl B., „Animal-assisted therapy: a meta-analysis. (Report).” Anthrozoos 20.3 (2007): p225(14). Academic OneFile. Web. 6 Oct. 2010.
50. O’Haire M.: Effects of Classroom Animal-Assisted Activities on Social Functioning in Children with Autism Spectrum Disorder. Journal of alternative and complementary medicine (New York, N.Y.), 2013.
51. Ravitch D.: The Death and Life of the Great American School System: How Testing and Choice Are Undermining Education. A Member of the Perseus Books Group. New York, 2010.
52. Sători Ágnes: Az állatokhoz való viszony a társas-társadalmi kapcsolatok rendszerében. Doktori disszertáció. ELTE BTK, Budapest. 2006.
53. Schleicher A. (ed.), Preparing Teachers and Developing School Leaders for the 21st Century: Lessons from around the World, OECD Publishing, 2012.
54. Schwartze W.: Frühkindlicher Autismus. Kommunikationsanbahnung mit Hilfe eines Therapiebegleithundes. In: Buchner-Fuhs, J. és Rose, L. (szerk.): Tierische Sozialarbeit. Ein Lesebuch für die Profession zum Leben und Arbeiten mit Tieren. Springer VS, Wiesbaden. 2012. 369–381.
55. Shapiro K., DeMello M.: The State of Human-Animal Studies, Society and Animals, 2010. 18, 307-318.

56. Souter M. A., Miller, M. D. (2007). Do animal-assisted activities effectively treat depression? A meta-analysis. *Anthrozoös*, 20(2), 167 – 180.
<https://doi.org/10.2752/175303707X207954> (lt.: 2024.04.18.)
57. Subosits István: „Szép szónak nem szegik szárnyát”. A helyes beszéd. Logopédiai Kiadó, Budapest. 2002.
58. Szalai Katalin: Pilotvizsgálat – Az állatasszisztált pedagógiai foglalkozások hatásmechanizmusai. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált pedagógia és terápia. Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
59. Szánthó Flóra (2013): Melyiket válasszam: amelyik nekem tetszik vagy amelyik neked? Kutyák érzelemfelismerésének vizsgálata. ELTE BTDK Etológia szekció 1. helyezett és Bolyai díjas előadása (2013. nov. 23.)
<http://kutyakutatas.blogspot.hu/2013/11/melyiket-va-lasszam-amelyik-nekem.html> (lt.: 2024.04.18.)
60. Szigeti Mónika: Kutyás terápia alkalmazása kommunikációs zavarokkal küzdő gyermekeknél. *Fejlesztő Pedagógia*, 2007/3-4. sz. 67-70.
61. Szolnoki Péterné Vörös Zsuzsa - Takács István: Az állatasszisztált pedagógiai fejlesztés és a pedagógus-gyermek kapcsolat együttes hatásának vizsgálata. In: Takács István (szerk.): Állatasszisztált kutatások. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Kaposvári Egyetem, Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár. 2015.
62. Takács István, Szalai Katalin: Állatasszisztált kutatások Kaposvárott – 2011–20176. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 5(2), 2017. 18–29.
<https://doi.org/10.31074/gyntf.2017.2.18.29> (lt.: 2024.04.18.)
63. Topál József és Hernádi Anna: Gyógyító állatok: Tudomány vagy kuruzslás? In: *Magyar Tudomány*, CLXXII. évfolyam, 2011. 6. szám, p. 678–685.
64. VanFleet R., Sywulak A., Sniscak C. C.: *Child-Centered Played Therapy*. The Guildford Press, 2010.
65. Vernooij M. A. és Schneider, S.: *Handbuch der Tiergestützten Intervention. Grundlagen – Konzepte – Praxisfelder*. Quelle & Meyer Verlag, Wiebelsheim. 2013.
66. Wells A. (2009). *Metacognitive therapy for anxiety and depression*. Guilford Press.
67. Wilson E. O.: *Biophilia*. Harvard University Press, Cambridge. 1984.

68. Wolf A.: Kinder und Tiere, Referat zum Thema „Tiergestützte Therapie“ anlässlich des zehnjährigen Bestehens des Vereins „Tiere helfen Menschen, e.V.“ in Würzburg, 1997.
URL: <http://www.tiergestuetzte-therapie.de/pages/texte/wissenschaft/wolf/wolf.htm>
(lt.: 2024.04.18.)
69. Yakimicki ML, Edwards NE, Richards E, Beck AM. Animal-Assisted Intervention and Dementia: A Systematic Review. Clin Nurs Res. 2019 Jan;28(1):9-29. doi: 10.1177/1054773818756987. Epub 2018 Feb 14. PMID: 29441797.

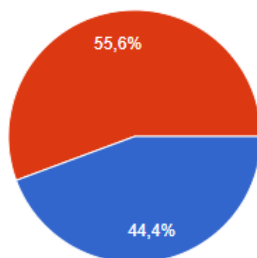
VII. Mellékletek

1. sz. melléklet: Online kérdőív és válaszai

1.Milyen státuszban tölti ki a kérdőívet?

 Másolás

124 válasz

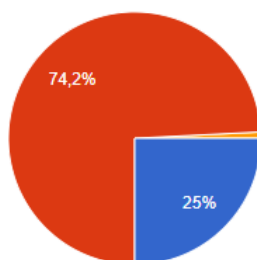

● Szülő, gondviselő
● Tanuló

2.Mi az Ön neme?

 Másolás

124 válasz

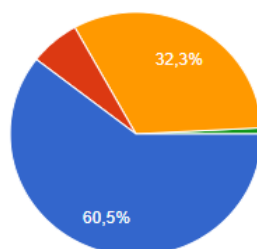

● Férfi
● Nő
● Egyéb

3.Milyen iskolatípusban végzi tanulmányait?
(BNO kód=Betegségek Nemzetközi Osztályozása)

 Másolás

124 válasz

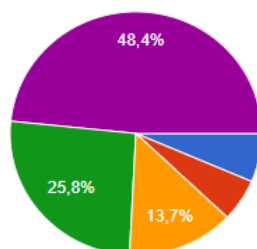

● Integráló iskola (mindenki együtt tanul pl: diszlexiás + BNO kóddal nem rendelkező diákok)
● Egységes Módszertani Intézmény=EGYMI (csak BNO kóddal rendelkező diákok)
● Többségi iskola (csak BNO kóddal nem rendelkező diákok)
● Integráló iskola

4.Hol végzi tanulmányait?

 Másolás

124 válasz

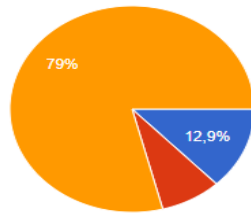
● Általános iskola alsó
● Általános iskola felső
● Gimnázium
● Szakgimnázium
● Egyetem, főiskola

5. Rendelkezik-e az alábbi diagnózisok valamelyikével?

(2011. évi CXCV. törvény, a nemzeti köznevelésről: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>)

Másolás

124 válasz

- SNI (Sajátos nevelési igény/tanulási zavar/akadályozottság pl.: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, ADHD stb...) F80-89
- BTMN (Beilleszkedési, Tanulási, Magatartási Nehézségek gyűjtőfogalma) F90-98
- Egyikkel sem

6. Kérem adja meg összesített tanulmányi átlagát!

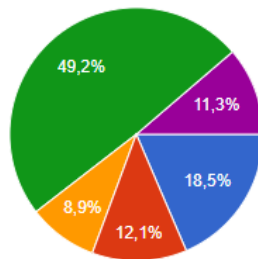
124 válasz

7. Jegyei elérésének érdekében igénybe vett-e extra segítséget?

Másolás

124 válasz

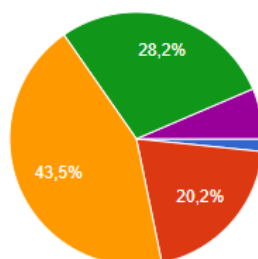

- Igen, különóra jártam
- Igen, szüleim/testvéreim segítettek a tanulásban
- Igen, pl: tanulószoba, tanulótársak tekintetében
- Nem, magamtól készültem fel
- Nem, csak az órákon figyeltem

8. Mely településtípusba sorolható lakhelye?

Másolás

124 válasz

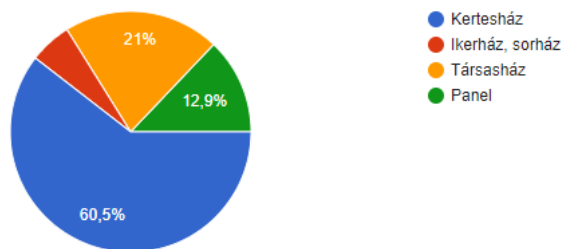

- Tanya
- Falu
- Város
- Vármegyeszékhely
- Főváros

9. Milyen típusú ingatlanban élnek?

Másolás

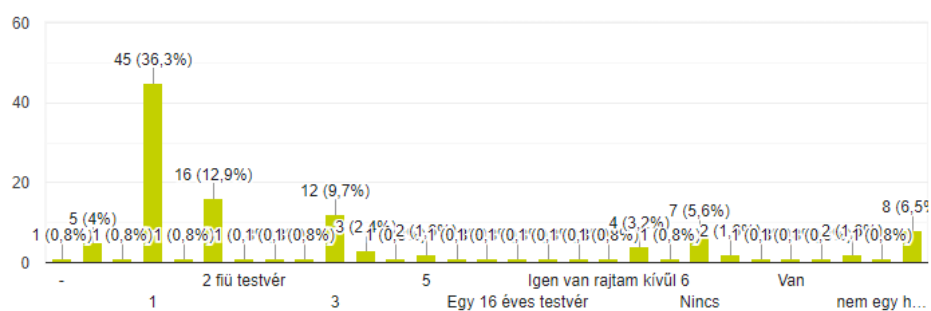
124 válasz

10. Van-e testvére, ha igen kérem azt is tüntesse fel mennyi.

Másolás

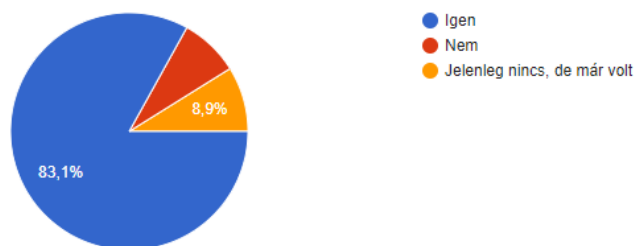
124 válasz

11. Van-e háziállata?

Másolás

124 válasz

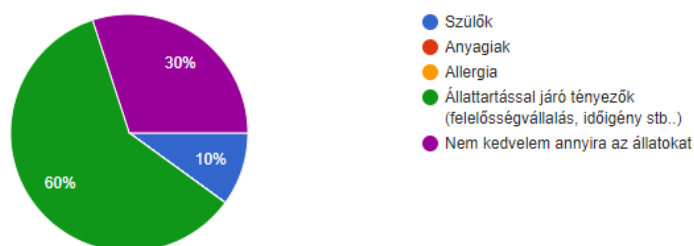

Cím nélküli szakasz

12. Milyen okból kifolyólag nincs háziállata?

Másolás

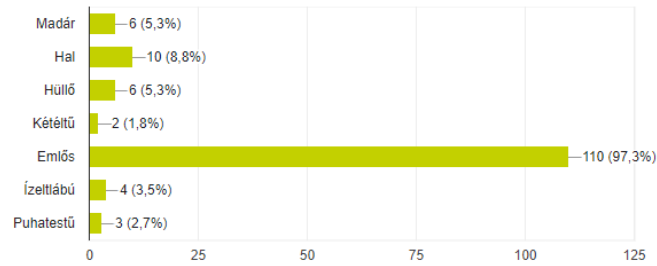
10 válasz

13. Milyen háziállata van?

Másolás

113 válasz

14. Kérem fejtse ki előző válaszát! pl: kutya, hörcsög stb...

113 válasz

Kutya

Macska

kutya

kutya, macska

macska

Kutya, macska

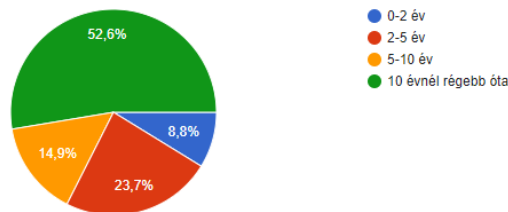
Cica

Macska

15. Mióta van/mennyi ideje volt háziállata?

Másolás

114 válasz

16. Kérem osszon meg egy saját történetet a tanulmányok-háziállat(ok) kapcsolatában. Pl: a nyuszim megette a házimat

87 válasz

-

A kutya mindig a matekkönyvemre aludt el.

Vizsgára való készüléskor neki kellett a középpontban lennie és ráfeküdt a jegyzeteimre

A macskám ráfeküdt a laptopomra és tele írta a dokumentumokat a lenyomott billentyűzet betűivel

Sokan furán néznek rám mikor azt mondom hogy nálunk a ló ugyan olyan házi állat mint a kutya

Kutyámról fogalmazás készítés

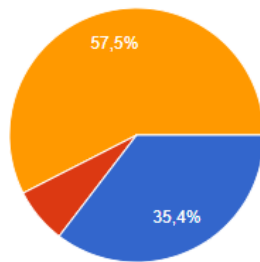
Össze gyúrta a mancsával a lapokat

Megrágta a kutya a könyvemet

17. Házállata befolyásolja-e a tanulásra fordított idejét?

[Másolás](#)

113 válasz

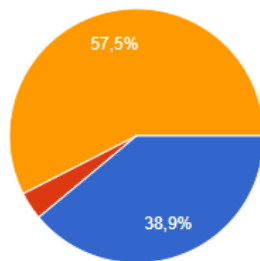

- Igen, pozitív irányba befolyásolja PI: gyorsabban telik az idő, ha közben simogatom a cicám, így több időt fordítok erre a tervezettnél
- Igen, negatív irányba befolyásolja PI: kevesebb időm van tanulásra, mert mindig nekem kell levinni a kutyámat sétálni
- Nincs rá hatással

18. Véleménye szerint a háziállat tartás hatással van-e tanulmányi eredményeire?

[Másolás](#)

113 válasz

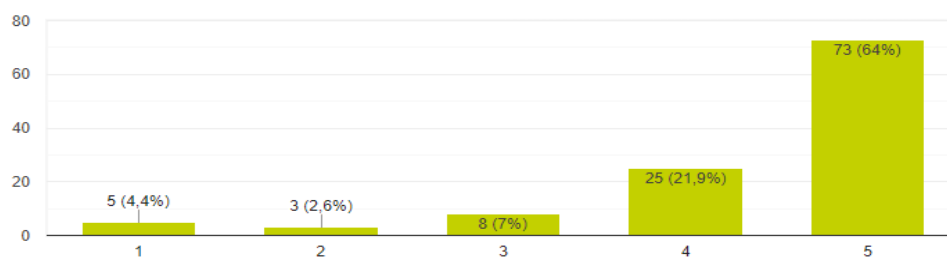

- Igen, pozitív irányba hat rá PI: ha jók a jegyeim kevesebbet kell tanulnom a következő dolgozatra, így több időt tudok házikedvencemmel tölteni
- Igen, negatív irányba hat rá PI: eltereli a figyelmem
- Nem befolyásolja

19. Értékelje, hogy mennyire nyújt lelki támogatást Önnek kedvence jelenléte (5=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem). Itt kérem gondoljon arra is, milyen mértékben járul hozzá az állat az Ön érzelmi stabilitásához.

[Másolás](#)

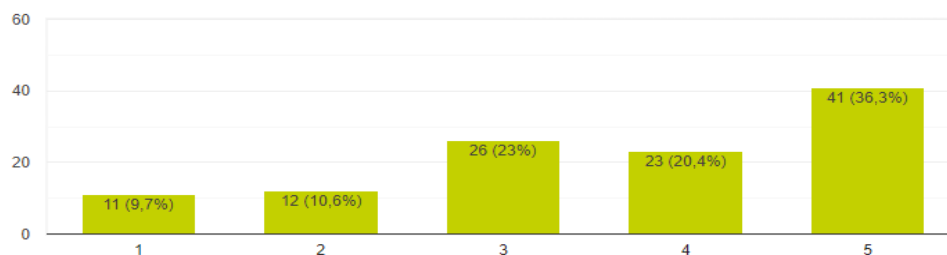
114 válasz

19. Értékelje, hogy mennyire van hatással az Ön kreativitására? (5=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

[Másolás](#)

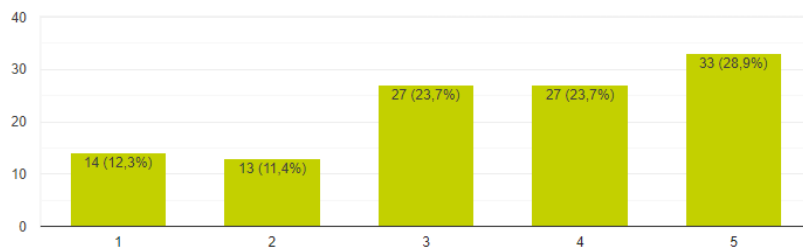
113 válasz

20. Kérem pontozza, hogy milyen mértékben segítette elő a társadalomba való beilleszkedését? (5=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

[Másolás](#)

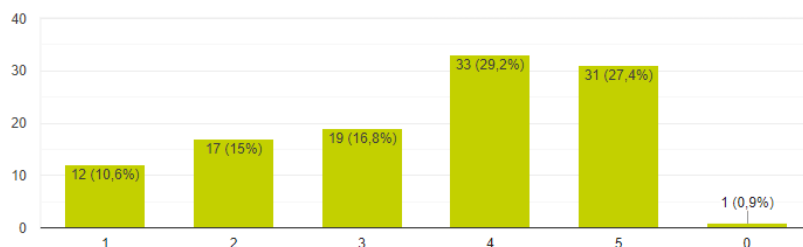
114 válasz

21. Mennyire könnyítette meg kapcsolatainak kialakítását? (5=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

[Másolás](#)

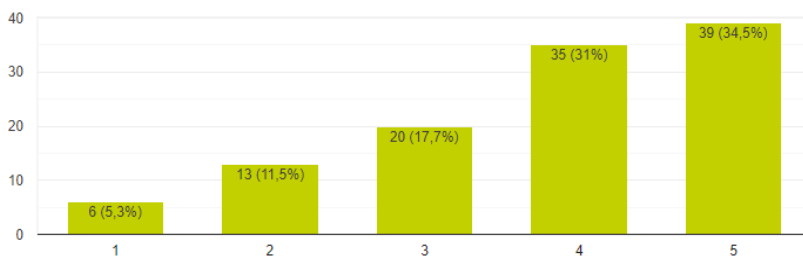
113 válasz

22. Véleménye szerint mennyire van hatással gondolkodásmódjára házikedvence? (5=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

[Másolás](#)

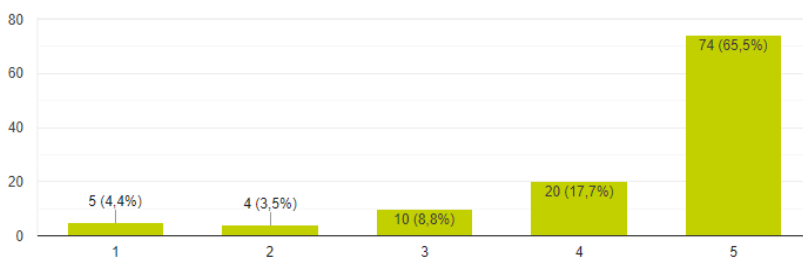
113 válasz

23. Véleménye szerint mennyire van hatással kisállata az Ön felelősségvállalására és következetességére? (5=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

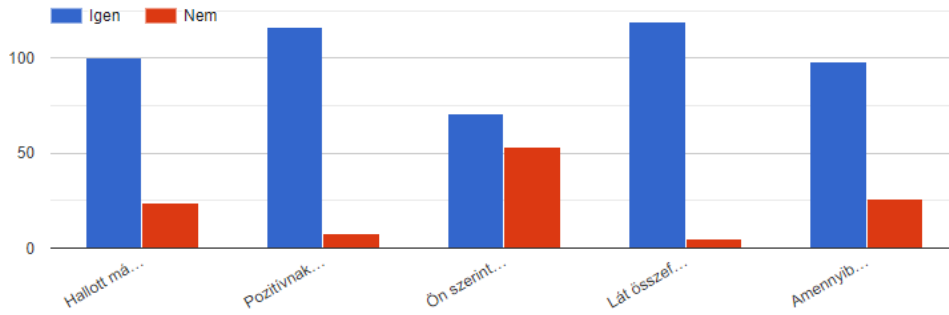
[Másolás](#)

113 válasz

24. Kérem válaszolja meg az alábbi kérdéseket:

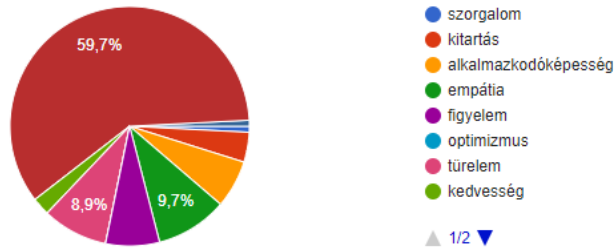
Másolás

25. Ön szerint melyik tulajdonságot fejleszti leginkább a "gazda" lét?

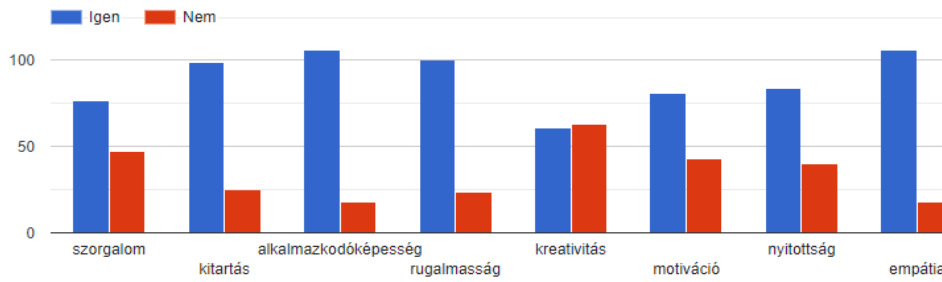
Másolás

124 válasz

26. Véleménye szerint mely tulajdonságokkal van összefüggésben a kisállattartás?

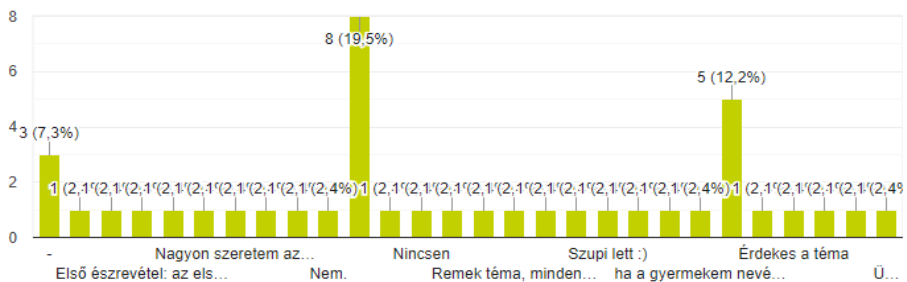
Másolás

27. Javaslatként, észrevétel a kérdőívvel kapcsolatban:

Másolás

41 válasz

2. sz. melléklet: Ábrák, grafikonok

1. ábra Intézménytípusok összes válasz tekintetében.....	24
2. ábra 2. ábra BNO-kód összes válasz tekintetében.....	25
3. ábra Extra segítség összes válasz tekintetében.....	26
4. ábra Van-e háziállata? összes válasz tekintetében	27
5. ábra Miért nincs háziállata?.....	27
6. ábra Állatok rendszertani besorolás szerinti előfordulása.....	28
7. ábra Történetek kategorizálása.....	29
8. ábra Tulajdonságok megítélése	33
9. ábra Állatok pozitív megítélésének növekvő tendenciája a nők körében	35
10. ábra Állatok pozitív megítélésének növekvő tendenciája a férfiak körében.....	37
11. ábra Intézménytípusok a többségi iskolás válaszok tekintetében	38
12. ábra Háziállatok a többségi iskolás válaszok tekintetében.....	39
13. ábra BNO-kód az integráló iskolás válaszok tekintetében.....	42
14. ábra Háziállatok az integráló iskolás válaszok tekintetében	44
15. ábra Extra segítség az EGYMI válaszok tekintetében	48
16. ábra Háziállatok az EGYMI válaszok tekintetében	49
17. ábra A 24. kérdésben szereplő 5 alkérdésre beérkezett válaszok földrajzi eloszlása.....	53
18. ábra 24. ábra A 25. kérdésre beérkezett válaszok földrajzi eloszlása	55

3. sz. melléklet: Táblázatok

1. táblázat AAA, AAT, AAE összehasonlítása.....	10
2. táblázat Nők válaszainak kategorizálása	35
3. táblázat Férfiak válaszainak kategorizálása	37
4. táblázat A tulajdonságok település szerinti eloszlása az igen válaszok tekintetében.....	56
5. táblázat A tulajdonságok település szerinti eloszlása a nem válaszok tekintetében	58

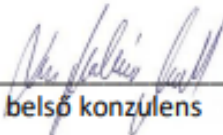
NYILATKOZAT

Horváth-Szerencsés Panna (hallgató Neptun azonosítója: GTTL35) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: _Kaposvár, 2024. év április hó 19. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Horváth-Szerencsés Panna
A Hallgató Neptun kódja:	GTTL35
A dolgozat címe:	Tanulmányok és házikedvencek kapcsolatának vizsgálata
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
A konzulens tanszékének a neve:	Kaposvári Campus

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 01 nap

Hallgató aláírása